

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

YUNUS EMRE DİVANI'NDA SÖZ YAPIMI

Ecem POLAT

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YUNUS EMRE DİVANI'NDA SÖZ YAPIMI

Ecem POLAT

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Ecem Polat tarafından hazırlanan "Yunus Emre Divanı'nda Söz Yapımı" başlıklı bu çalışma, 22.04.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hülya KASAPOĞLU ÇENGEL (Başkan)

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN (Danışman)

Doç. Dr. Fatma Binnur ERDAĞI DOĞUER (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

17/05/2024

Ecem POLAT

¹"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. şükrü Halûk AKALIN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Ecem POLAT

Babama...

TEŞEKKÜR

Bugünlere gelmemi sağlayan ve üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, bu süreçte benden desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN'a, bana değerli görüşleriyle yol gösteren hocalarım Prof. Dr. Hülya KASAPOĞLU ÇENGEL ve Doç. Dr. Fatma Binnur ERDAĞI DOĞUER'e, hiçbir zaman yalnız hissettirmeyen ailem ve dostlarıma, her sabah sevgiyle gülümseyen minik öğrencilerime ve yüksek lisans eğitimim boyunca burs desteği sağlayan Türk Dil Kurumuna çok teşekkür ederim.

ÖZET

POLAT, Ecem. *Yunus Emre Divanı'nda Söz Yapımı*, Yüksek Lisans Tezi,
Ankara, 2024.

Bilindiği gibi birçok dilde sınırlı söz yapım yoluyla sınırsız sözcük oluşturmak mümkündür. Dillerde sözcük oluşturmanın ve yabancı sözcüklere uygun karşılığın bulunması amacıyla farklı söz yapım yollarından yararlanılmaktadır. Türkçede de bu amaç doğrultusunda pek çok söz yapım yolu kullanılmaktadır. Türkçenin tarihî dönemlerinde bu yollardan bazıları daha yaygın kullanılırken bazılarına ise daha az başvurulmuştur. Türkçenin tarihî metinlerinde bulunan söz yapım yollarının ve bu yolların sıklıklarının belirlenmesi alanımız için önemlidir. Bu tezde Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan söz yapım yolları hakkında bir düşünce vererek Eski Anadolu Türkçesinin dolayısıyla Türkçenin söz yapımındaki zenginliğini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda döneminin önemli eserlerinden biri olan Yunus Emre Divanı incelenmiştir. Divan'daki sözler, söz yapım yollarına göre sınıflandırılmıştır. Sonuç bölümünde ise elde edilen veriler ışığında Divan'da tespit edilen söz yapım yolları ve bu yollar ile oluşturulmuş madde başı söz sayısı verilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Eski Anadolu Türkçesi, Söz Yapımı, Yunus Emre

ABSTRACT

POLAT, Ecem. *Word Formation in Yunus Emre's Diwan*, Master's Thesis, Ankara, 2024.

As it is known, in many languages it is possible to create unlimited words through limited word formation. Different ways of word formation are used to form words in languages and to find appropriate equivalents for foreign words. In Turkish, many word formation methods are used for this purpose. In the historical periods of Turkish, some of these ways were used more widely, while others were used less frequently. Determining the word formation ways and the frequencies of these ways in historical texts of Turkish is important for our field. In this thesis, it is aimed to reveal the richness of Old Anatolian Turkish and therefore Turkish in word formation by giving an idea about the word formation methods used in Old Anatolian Turkish. For this purpose, Yunus Emre's *Diwan*, one of the important works of his period, was examined. The words in *Diwan* are classified according to the ways of making words. In the conclusion section, in the light of the data obtained, the ways of making words determined in the *Diwan* and the number of words per article created by these ways are given.

Keywords

Old Anatolian Turkish, Word Formation, Yunus Emre

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: SÖZ YAPIMI.....	4
1.1. SÖZ YAPIM YOLLARI.....	6
1.1.1. Ekleme.....	7
1.1.2. Birleştirme.....	8
1.1.3. Başharfleştirme.....	9
1.1.4. Kırpma.....	12
1.1.5. Eksiltme.....	13
1.1.6. Karma.....	15
1.1.7. Geri Oluşum.....	16
1.1.8. Alıntı.....	17
1.1.9. Yerlileştirme.....	19
1.1.10. Örnekseme.....	20
1.1.11. Tür Değişirme.....	21
1.1.12. İkileme.....	23

1.1.13. Uydurma.....	23
1.1.14. Yeni Öge.....	24
1.1.15. Titremleme.....	24
1.1.16. Genelleşme.....	24
1.1.17. Derleme.....	25
1.1.18. Tarama.....	25
1.1.19. Yansıma.....	26
2. BÖLÜM: YUNUS EMRE DİVANI'NDA SÖZ YAPIMI.....	27
2.1. EKLEME.....	27
2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri.....	27
2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri.....	58
2.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri.....	69
2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri.....	85
2.2. BİRLEŞTİRME.....	114
2.2.1. İsim Yapımı.....	114
2.2.2. Fiil Yapımı.....	117
2.3. ALINTI.....	141
2.3.1. Arapçadan Alıntılar.....	141
2.3.2. Farsçadan Alıntılar.....	175
2.3.3. Moğolcadan Alıntılar.....	190
2.3.4. Rumcadan Alıntılar.....	191
2.3.5. Soğdcadan Alıntılar.....	191
2.4. İKİLEME.....	191
2.4.1. Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşan İkilemeler.....	191
2.4.2. Eş veya Yakın Anımlı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler.....	192

2.4.3. Zıt Anlamalı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler.....	192
2.5. EKSİLTME.....	194
SONUÇ	195
KAYNAKÇA.....	200
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	206
EK 2. ETİK KURUL / KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU.....	208

KISALTMALAR DİZİNİ

A-A: Arapça-Arapça

A-F: Arapça-Farsça

A-T: Arapça-Türkçe

DLT: Divânû Lugâti't-Türk

DS: Derleme Sözlüğü

EATE: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler

EDPT: An Etymological Dictionary of Pre-13th Century Turkish

ETDES: Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü

ETG: Eski Türkçenin Grameri

F-A: Farsça-Arapça

F-F: Farsça-Farsça

F-T: Farsça-Türkçe

KL: Kubbealtı Lugatı

NS: Nişanyan Sözlük

OTG: Orhon Türkçesi Grameri

OTWF: Old Turkic Word Formation

T-A: Türkçe-Arapça

T-F: Türkçe-Farsça

T-T: Türkçe-Türkçe

TaS: Tarama Sözlüğü

TDB: Türk Dil Bilgisi

TETTL: Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati

TG: Türkçenin Grameri

TS: Türkçe Sözlük

TTGŞB: Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi

TTTSKBS: Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü

YED: Yunus Emre Divanı

GİRİŞ

İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma (TDK, 2019, s. 664) olarak tanımlanan dil, geçmişî insanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir anlatım aracıdır. Yüzyıllarca değışerek, dönüşerek, gelişerek meydana gelen dil; insanların vazgeçilmez bir parçası olmuştur. İnsan, anlatmaya ve anlaşılmaya ihtiyaç duyan bir varlıktır ve dil, işte bu ihtiyaçtan doğup büyüyen bir iletişim sistemidir.

Dil, sürekli olarak gelişen ve değışen canlı bir yapıya sahiptir. Dildeki bu gelişim ve değışimlerin sebebi dil kullanımının asıl amacı olan iletişim kurma ihtiyacıdır. İnsanların yaşantıları ve buna bağılı olarak ihtiyaçları nasıl sabit kalmayıp bir devinim içinde var olmaya devam ediyorsa kullanılan dilin de değışim göstermeyip belirli bir kalıp içinde durağan kalması beklenemez. Eğer dil belirli sınırları olan bir çerçevede değışmeden kalırsa değışen yaşam koşulları karşısında insanların iletişim ihtiyacını karşılayamaz ve bu durum da dilin asıl amacını yerine getirememesine neden olur. Zamana ve mekâna uyumlanan dil, bu yüzden canlıdır ve sürekli değışim ve gelişim halindedir.

Dil, ihtiyaç doğrultusunda gelişmekte olan bir yapıdır. Yaşamdaki değışimlerin dile yansımaması düşünülemez. Değışen yaşam koşullarında insanlar iletişim kurabilmek için yeni sözcüklere ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple dil konuşurları iletişim ihtiyaçlarına yönelik yeni sözcükler oluşturmaktadır. Zaman içinde oluşan bu birikim ile de dil zenginleşmektedir.

Yeni sözcük oluşumu, içinde bulunulan topluma ve bu toplumun dinamiklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Yeni sözcükler birer ihtiyacın ürünüdür ve bu ihtiyaç hali toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Dildeki sözcükler ve dil kullanımı insanların, geniş kapsamda ise toplumların yansımasıdır. Dil; yaş, cinsiyet, sosyal statü, eğitim düzeyi, din, milliyet, içinde bulunulan coğrafya, kültür gibi birçok unsur ile yakın ilişki içindedir. Bu sebeple oluşturulan sözcükler ve bu sözcüklerin hangi yol ile oluşturulduğu da o toplumun yaşantısına ve diline özgüdür.

Türkçe eklemeli bir dildir bu nedenle Türkçe söz yapımında büyük ölçüde sözcük kök ve gövdelerine çeşitli ekler getirilerek yeni sözcükler türetilir. Türkçede söz yapımı konusunda yapılan çalışmalarda genellikle ekleme yoluyla oluşturulan sözcükler ele alınmıştır. Ancak Türkçede ekleme dışında pek çok söz yapım yolu vardır. Türkçenin tarihî metinleri üzerine yapılan söz yapımı çalışmalarında da çoğunlukla ekleme yoluyla sözcük türetimi üzerinde durulmuştur. Eklemeye dışındaki diğer söz yapım yolları Türkçenin tarihî metinleri üzerinde yeterince araştırılmayarak çoğunlukla göz ardı edilmektedir.

Alan yazınında Türkçenin tarihî metinlerinde söz yapımı konusunda yapılan çalışmaların ve bu çalışmaların kapsamlarının yeterince ayrıntılı olmadığı düşüncesinden yola çıkılarak tezimizin konusu belirlenmiştir. Bu tezde Yunus Emre Divanı'nda var olan söz yapım yollarını tespit ederek Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş yıllarında hangi yollar kullanılarak sözcük yapıldığı konusunda bir düşünce vermek amaçlanmaktadır.

Söz konusu araştırma için metin olarak Yunus Emre Divanı'nın seçilmesinde Yunus Emre'nin Anadolu Türkçesinin kuruluşuna yön veren bir isim olmasının yanında 13. yüzyıl Anadolu Türkçesinin en güzel örneklerini sunan Divan'ının dil ve kültür araştırmaları açısından oldukça bir zengin malzemeye sahip olması etkili olmuştur. Bu sebeple çalışmamızda söz yapımı konusu, Yunus Emre Divan'ı ölçeğinde ayrıntılı bir biçimde araştırılarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Araştırmada veri tabanı olarak Yunus Emre Divanı'nın Mustafa Tatcı tarafından yapılan çeviri yazılı metni kullanılmıştır. Çalışmada, Yunus Emre Divanı'nın çeviri yazılı metninde yer alan sözcükler incelenmiştir. Özel isimler değerlendirme dışı tutulmuştur. Bu incelemede tarihî ve etimolojik sözlüklerden yararlanılarak sözcüklerin en küçük birimleri tespit edilmiştir. Ardından ilgili sözcüklerin hangi söz yapım yolu ile oluşturuldukları belirlenip sınıflandırılarak listelenmiştir. Listelemede ilgili sözcüğün divandaki yeri Mustafa Tatcı'nın yayınının sayfa sayıları verilerek gösterilmiştir. Sonuç bölümünde ise elde edilen veriler ışığında Divan'da tespit edilen söz yapım yolları ve bu yollar ile oluşturulmuş madde başı söz sayısı verilmiştir.

Türkçenin tarihî metinlerinde bulunan söz yapımı yollarının ve sıklıklarının belirlenmesi alanımız için önemlidir. Bu çalışmada Yunus Emre Divanı'ndaki söz yapım yolları araştırılarak tespit edilen bulguların Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan söz yapım yollarına ışık tutması amaçlanmaktadır. Tezde elde edilecek bulgular sözcük bilimi, köken bilimi, sözlükçülük alanlarına katkıda bulunacaktır. Söz yapım yollarının varlığı ve ne sıklıkla kullanıldığı araştırılması alan araştırmalarına farklı bir bakış açısı ve zenginlik kazandıracaktır.

1. BÖLÜM

SÖZ YAPIMI

Söz yapımı (word formation), sözcük kök ve gövdelerinden çeşitli yollarla yeni sözcükler elde etme işidir. Dil ve dil ailelerine göre farklılık gösterse de sınırlı sayıdaki yöntemle her dilde sınırsız sayıda sözcük türetmek mümkündür (Akalin, 2014, s. 832). Dilde sözcük türetmek için kullanılan birçok yol vardır. Türkçe eklemeli bir dil olduğundan ötürü söz yapımı büyük ölçüde ekleme yoluyla gerçekleşir. Günümüz Türkçesi söz yapımında *eklemenin* yanında *birleştirme, başharfleştirme, kırpma, eksiltme, karma, geri oluşum, alıntı, yerlileştirme, örnekseme, tür değiştirme, ikileme, uydurma, yeni öge, titremleme, genelleşme, derleme, tarama, yansıma* gibi yollar kullanılmaktadır (Akalin, 2014; Sarı, 2015). Türkçenin tarihî dönemlerinde bu söz yapım yollarının hepsini görmemekle birlikte bu yollardan bazıları daha yaygın kullanılırken bazılarına ise daha az başvurulmuştur.

Türkçe söz yapımı üzerine yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Ahmet Cevat, 1933 yılında basılan *Türkçede Kelime Teşkili* adlı iki kitaptan oluşan yayınında Türkçe söz yapım yollarını müştak (türemiş) ve mürekkep (birleşik) sözler olarak ikiye ayırarak yapım ekleri ile oluşturulan türemiş sözcükleri ve birleşik sözcükleri ele almıştır (Cevat, 1933).

Mehmet Ali Agakay, 1943 yılında basılan *Kelime Yapı Yolları* adlı yayınında Türkçe felsefe terimlerinin dil bakımından açıklamasını yapmak üzere söz yapımı konusunu ele almıştır. Bazı kelime yapı yolları başlığı altında ekleme ve birleştirme yollarına yer vermiştir (Agakay, 1943).

Besim Atalay, 1946 yılında basılan *Türkçe'de Kelime Yapma Yolları* adlı yayınında Türkçe söz yapım yollarını ekleme, çekme, bileştirme, göçürme olarak ayırarak ele almıştır. Atalay kitabın sonunda söz yapımı konusunda kendi çalışmasından önce yayınlanan Mehmet Ali Agakay'ın *Kelime Yapı Yolları*, Ahmet Cevat'ın *Türkçede Kelime Teşkili* ve Galip Pekel'in *Türkçede Kelime Üretme Yolları* yayınları hakkında görüşlerini bildirmiştir. (Atalay, 1946).

Hikmet Dizdaroğlu, 1962 yılında basılan *Türkçede Sözcük Yapma Yolları* adlı yayınında Türkçede sözcük yapmak için iki yol bulunduğunu ve bunların türetme ve bileştirme olduğunu belirtmiştir. Bu iki yolun yanı sıra derleme ve tarama yaparak da dilin sözcük hazinesinin artırılabilceğini ifade etmiştir. (Dizdaroğlu, 1962).

Sevgi Özel, 1977 yılında basılan *Türkiye Türkçesinde Sözcük Türetme ve Bileştirme* adlı yayınında söz yapımını ekleme ve birleştirme yollarına yer vermiştir (Özel, 1977).

İsa Sarı, 2015 yılında yayınlanan *Türkçede Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme* adlı doktora tezinde söz yapımı ve söz yapım yolları hakkında detaylı bilgiye yer vermiştir. Sarı tezinde 14 farklı söz yapım yolunu ele almıştır: türetme, kırpma, eksiltme, karma, başharfleştirme, geri oluşum, işlev değişimi, genelleme, ikileme, birleştirme, kopyalama, yansıma, uydurma, eşleştirme (Sarı, 2015).

Sertan Alibekiroğlu, 2019 yılında basılan *Türkçede Sözcük Yapımı* adlı yayınında kısaltma (başharfleştirme), kalıplaşma, tür değiştirme, yerileştirme, genelleşme, ödünçleme, derleme, tarama, ses taklidi/yansıma sözler, ters (geri) üretme/geri oluşum, uydurma, işlevsel değişim, ikileme/tekrar yöntemi, yardımcı sözler yöntemi, yer düzeni yöntemi, vurgu/titreleme yöntemi, ekleme, birleşik sözcük, ses değiştirme/fono-semantik başkalaşım, karma, kırpma yöntemlerini ele almıştır (Alibekiroğlu, 2019).

1.1. SÖZ YAPIM YOLLARI

Bu bölüme Akalın'ın *Türkçede Söz Yapım Yolları ve Sözlükselleşme* adlı makalesi ve Sarı'nın *Türkçede Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme* adlı doktora tezinde yer alan söz yapım yolları alınmıştır (Akalın, 2014; Sarı, 2015).

1.1.1. Ekleme

Türkçede en sık kullanılan söz yapım yolu olan *Ekleme (affixation)*, sözcük kök veya gövdelerine çeşitli ekler getirilmesiyle gerçekleşir. Bu ekler dil bilgisinde yapım eki olarak adlandırılır. Yapım ekleri, isim veya fiil kök ve gövdelerinden yeni isim veya fiil gövdeleri oluşturmayı sağlayan birimlerdir. Yapım ekleri Türkçede isimden isim yapma ekleri (*aç+lık, el+çi, yol+daş*), isimden fiil yapma ekleri (*ayıp+la-, göz+et-, su+sa-*), fiilden isim yapma ekleri (*al-ıcı, öl-üm, sev-gi*) ve fiilden fiil yapma ekleri (*bil-dir-, çal-ın-, sür-ül-*) olarak dört ana gruba ayrılmaktadır. Ancak ekleme ile söz yapımı demek yalnızca yapım eklerini kullanarak türetim yapmak anlamına gelmemektedir.

Esasen yapım eki sınıflandırmasına girmeyen ancak zamanla eklendiği sözcük ile kalıplaşarak yeni sözcük oluşturan ekler de vardır. Bu durum *ek kalıplaşması* olarak adlandırılmaktadır. Korkmaz, ek kalıplaşmasını bir çekim veya yapım ekinin bilinen gramer kurallarına bağlı belirli işlev ya da işlevlerle değil de eklendiği söz ile beklendiğinden ayrı yeni bir anlam oluşturacak biçimde birleşip kaynaşması olarak açıklar. (Korkmaz, 2019, s. 205). Ek kalıplaşmasına örnek olarak *içten* sözcüğü verilebilir. *İçten (iç+ten)* sözcüğündeki +DEn esasen ayrılma durum ekidir ve yeni sözcük yapma özelliği taşımamaktadır. Ancak *içten* sözcüğü “samimi” anlamında sıfat ve “kalben” anlamında zarf görevinde kullanılarak yeni bir anlam alanı kazanıp sözlük birim olmuştur. Türkçede yeni sözcük yapmak için birçok yöntem bulunduğu halde bazı eklerin görevleri dışında kalıplaşarak beklenenden farklı anlam alanları oluşturması dil kullanımında doğan çeşitli ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Eklerin kullanımındaki bu esneklik dilin canlılığını göstermektedir. Dilimizde ek kalıplaşması ile oluşmuş birçok sözcük vardır. Bu sözcükler söz varlığımızı genişleterek anlatıma zenginlik kazandırmaktadır.

1.1.2. Birleştirme

Türkçede kullanılan işlek söz yapım yollarından biri de *Birleştirme (compounding)*dir. Birleştirme, en az iki sözcüğün çeşitli biçim bilgisi ve söz dizimi kalıpları çerçevesinde yeni bir anlam alanını karşılamak için yan yana gelip birleşerek sözcük ortaya çıkarmaktır. Oluşan yeni kelimenin anlam alanı kendini oluşturan kelimelerle az ya da çok oranda ilişkilidir. Farklı anlamlar taşıyan ve birbirinden bağımsız olan bu sözcükler birçok farklı yolla birleşebilir. Yeni oluşan bu sözcük *birleşik sözcük* olarak adlandırılır. Birleştirme yoluyla oluşturulan sözcükler bitişik veya ayrı yazılabilir. Birleştirmelerin tespitinde yazım belirleyici değildir çünkü yazım değişebilir tercihlerden meydana gelmektedir. *Gözaltı, vergi dilimi, bilgisayar, yazarkasa, cankurtaran, görünmez kaza, hissetmek, âşık olmak* gibi örnekleri dilimizde epey yaygındır.

Akalın, birleştirmeyi bağımsız işlevi de olan aynı ya da değişik sözcük sınıfından iki ya da daha çok sözcüğün yeni bir kavramı adlandırmak için yan yana getirilmesi işi şeklinde tanımlayıp bu söz yapım yoluyla söz varlığımıza birçok terim kazandırıldığının üzerinde durmuştur (Akalın, 2014, s. 834).

Sarı, birleştirme kavramını çoğunlukla iki sözcüğün aynı kavram alanına ait yeni veya anlamca dolaylı da olsa ilişkili daha karmaşık yapıdaki sözcüklerin ortaya çıkarılması olarak açıklamıştır (Sarı, 2015, s. 74-75).

Türkçe söz yapımında eklemekten sonra en sık başvurulan yol birleştirmedir. Yan yana gelen her sözcük birleştirme olarak adlandırılmaz. Birleştirmenin ölçütünü araştırmacılar genel olarak “en az iki sözcüğün çeşitli ilişkiler doğrultusunda kaynaşarak yeni bir kavram oluşturma” esasına dayandırmıştır (Akalın, 2013, s. 125; Alibekiroğlu, 2019, s. 109-110; Banguoğlu, 2015, s. 294; Demir, 2016, s. 199; Demir, 2018, s. 12-16; Dizdaroğlu, 1962, s. 22; Günay, 2007, s. 243; İmer, 2011, s. 59; Karaağaç, 2013, s. 207; Korkmaz, 2003, s. 46-47; Korkmaz, 2019, s. 190; Özel, 1977, s. 47; Özsoy, 2018, s. 168).

1.1.3. Başharfleştirme

Başharfleştirme (acronym) en az iki sözcüğün çoğunlukla ilk harflerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulan kısaltmaların yaygınlık kazanarak bir sözcük gibi kullanılması sonucu ortaya çıkan söz yapım yoludur. Bu kısaltma yapılırken ilk harflerin tamamı veya bir bölümü kullanılabilir. Birden fazla sözcük ile ifade edilen bir kavramı tek sözcük ile ifade etmemize yarayan başharfleştirmenin ortaya çıkışında dilde en az çaba ilkesi etkilidir.

Sözcüklerin başharflerinin bir araya getirilmesiyle oluşan kısaltmaların bir bölümü, bir süre sonra dilin söz varlığına katılabilir (Akalın, 2013, s. 126). Dil ekonomisi adına yapılan ve dile yerleşen bu örneklerin bir bölümü, dil konuşuru tarafından bir kısaltma olarak görülmez. Kısaltması yapılan söz öbeği unutulmuştur veya bilinmemektedir. Söz konusu kısaltmalar, kelimenin esas hali olarak düşünülüp kullanılmaktadır.

Günay, bu söz yapım yolunu *başharfli kısaltmalar* olarak ele almış ve okunuşuna göre iki türe ayırmıştır. İlk kategoride kısaltması yapılan sözcükler harf harf okunur (Türkiye Büyük Millet Meclisi > *TBMM*), bu okuma kısaltmanın özelliğine bağlıdır ve yapılan kısaltma istense de bir sözcük gibi okunamaz. İkinci kategoride ise yapılan kısaltma hece sistemine uygun olduğundan kısaltma bir sözcükmüş gibi okunur (Orta Doğu Teknik Üniversitesi > *ODTÜ*, Yükseköğretim Kurulu > *YÖK*). Tamamen başharflerden oluşmayan örnekler de vardır (Toplu Konut İdaresi > *TOKİ*). Günay, bu kısaltmalara “*kısma ad (acnonyme)*” denildiğini yazmıştır. Bu türden kısaltmalar ile ekleme yoluyla başka sözcükler oluşturmak mümkündür (*Odtülüler, Yökzedeler*) (Günay, 2007, s. 247-248).

Sarı, iki veya daha fazla sözcüğün çoğunlukla ilk seslerinin bir araya getirilmesiyle yeni bir sözcük oluşturulduğunu ve bu sözcüğün yazımda daha çok büyük harflerle gösterildiğini fakat sözcüğün ileri derecede yaygınlık kazanması durumunda yani sözlüksel bir öge haline geldiğinde yazımda küçük harflerle gösterilmesi eğiliminin ortaya çıktığını belirtir. Toplumsal olaylara müdahale aracı > *toma*, küçük ve orta boy işletme > *kobi*, mobil elektronik sistem entegrasyonu > *mobese*, Türkçe öğretim merkezi > *Tömer* örneklerini verir. İngilizceden alınan *erasmus* sözcüğü de İngilizce erasmus (<İng. European community action scheme for the mobility of university students) kısaltmasından adlaştırmıştır. Yine İngilizceden alınan *pvc* (<İng. poly vinyl chloride) kısaltması “bir tür dayanıklı alaşım plastik” anlamıyla genelleşerek kavram karşılığı olarak kullanılmaya başlanmıştır. *Tır* sözcüğü de esasen “uluslararası yol taşımacılığı” anlamına gelen bir kısaltmadır (<Fr. transports internationaux routiers). Günümüzde *tır* “uzun bir kamyon türü” anlamına gelmektedir. Kısaltmanın özgün biçimi bu anlamı barındırmaz. İleri derecede yaygınlık kazanarak sözlüksel öge haline gelen bu kısaltma bağımsız bir başharfleştirme halini almıştır. Sarı, akademik çevrede *TİK* (< Tez İzleme

Komitesi)nin de bir kısaltmadan daha çok başharfleştirme olarak kullanılmaya ve söz varlığına kodlanmaya başladığını belirtir (Sarı, 2015, s. 55-59).

Akalın, başharfleştirmeye alışveriş merkezi > *AVM*, sivil toplum kuruluşu > *STK*, frekans modülasyonu > *FM*, manyetik rezonans > *MR* örneklerini verip bu kısaltmaların bir sözcük gibi kullanıldığını ve sayılarının her geçen gün arttığını belirtmiştir (Akalın, 2014, s. 834). İngilizceden alınan *lazer* sözcüğü de İngilizce *laser* (<İng. light amplification by stimulated emission of radiation) kısaltmasından adlaştırmıştır (Akalın, 2013, s. 126).

Demir, kısaltma başlığı altında *RAM* (< Random Access Memory), *POS* (< Point of Sale) *cihazı* örneklerini vererek bazı kısaltmaların açılımının dilde hiç kullanılmadığını belirtir (Demir, 2018, s. 25).

Balcı, bu söz yapım yolunu kısaltma başlığı altında *başlık kısaltma* olarak ele almıştır. Burada *radar* (< radio detecting and ranging) örneğini vererek bu kısaltmanın hem İngilizcede hem de Türkçede açılımının çoktan unutulduğunu ve sıradan bir sözcük gibi algılandığını belirtmiştir. Bu yüzden de her iki dilde de küçük harflerle yazıldığını ifade etmiştir (Özsoy, 2018, s. 168).

İmer, bu söz yapım yolunu *başlık kısaltma (acronym)* madde başında bir sözcüğün baş harfleri kullanılarak yapılan kısaltma olarak tanımlamıştır (İmer, 2011, s. 46).

1.1.4. Kırpma

Anlam kaybı yaratmadan çok heceli sözcüklerin bir parçasını atarak da yeni sözcük türetilmektedir. Bu durum *kırpma (clipping)* olarak adlandırılmaktadır.

Akalın, kırpma ile milimetre > *milim*, santimetre > *santim*, telgraf > *tel*, fotoğraf > *foto* (Akalın, 2014, s. 834), kilogram > *kilo*, popüler > *pop* (Akalın, 2013, s. 126) sözcüklerinin söz varlığına katıldığını belirtmiştir.

Sarı, kırpmalarda sözcüğün kırpımdan sonra geriye kalan kısmının bütün sözcüğün anlamını tek başına taşıyıcı nitelikte olduğunu belirterek kırpmanın “*sözlüksel eksiltme*” olarak tanımlanabileceğini ifade etmiştir. Kırpmaya sebep olan faktörlerin en temelinde en az çaba ilkesinin olduğunu söyleyerek kırpmanın konuşmada veya yazmada tasarruf sağlamak amacıyla gerçekleştiğini belirtir. Akümülatör > *akü*, daktilograf > *daktilo*, profesör > *prof*, kahvehane > *kahve*, görünce > *görüm*, otopark > *park*, kabadayı > *dayı*, bütünleme > *büt* örneklerini vermiştir (Sarı, 2015, s. 47-49).

Alibekiroğlu, kırpmayı söz yapım yolları arasında göstererek otomobil > *oto* örneğini vermiştir (Alibekiroğlu, 2019, s. 62).

İmer, kırpma için İngilizceden mathematics > *math*, laboratory > *lab*, demonstration > *demo* örneklerini vermiştir (İmer, 2011, s. 175).

Balcı, İngilizceden representative “temsilci” > *rep*, telephone “telefon” > *phone*, influenza “grip” > *flu*, Almandan universitat “üniversite” > *uni*, Fransızcadan laboratoire “laboratuvar” > *labo* örneklerini vermiştir (Özsoy, 2018, s. 167-168).

1.1.5. Eksiltme

Kırpmaya benzeyen bir diğer söz yapım yolu ise *eksiltme (ellipsis)*dir. Kırpma da ilgili sözcüğün bir parçası atılırken eksiltmede söz öbeğine ait bir öge atılır.

Eksiltmeli söz (elliptical word) iki sözden oluşan herhangi bir söz öbeğinin bir ögesinin eksiltilmesiyle elde edilir ve geride kalan tek söz, söz öbeğinin anlamını taşır: dişli çark > *dişli*, yazma eser > *yazma*, düdüklü tencere > *düdüklü*, cep telefonu > *cep*, sayısal loto > *sayısal*, bedelli askerlik > *bedelli* (Karaağaç, 2013, s. 366).

Art zamanlı örneklere bakıldığında söz varlığındaki birçok sözcüğün eksiltme yoluyla oluştuğu görülür. Gözde kişi, çekmece göz, kavurma et, tanıdık kimse, yiyecek nesne gibi isim ve sıfat tamlaması yapısındaki söz öbeklerinin eksiltilmesiyle geriye kalan öge yeni anlamda bir söze dönüşmektedir: *gözde, çekmece, kavurma, tanıdık, yiyecek* (Akalın, 2014, s. 838).

Sarı, eksiltme işleminden geriye kalan kısmın bütün yapının anlamını tek başına üstlendiğini belirterek acil servis > *acil*, demirbaş eşya > *demirbaş*, kablosuz internet ağı > *kablosuz*, size iyi akşamlar diliyorum > *iyi akşamlar* örneklerini verir (Sarı, 2015, s. 50-51).

Korkmaz, eksiltmede sözcük atılmış olduğu halde anlamı aksatmayan bir biçim bütünlüğü olduğunu ifade ederek daktilo makinesi > *daktilo*, ayşekadın fasulyesi > *ayşekadın*, kolonya suyu > *kolonya*, biber, patlıcan vb. kızartması > *kızartma*, size aydınlık bir gün dilerim > *günaydın*, giriş kapısı > *giriş*, çıkış kapısı > *çıkış* örneklerini verir (Korkmaz, 2003, s. 81).

“*Şeker/kalp hastalığı var.*” demek yerine “*Şekeri/kalbi var.*” şeklindeki kullanımı örnekleyen İmer, eksiltelen ögenin anlaşmayı engellemeyeceğini belirtir (İmer, 2011, s. 115).

1.1.6. Karma

Karma (blending) bir söz öbeğinin sözcüklerinin belli kısımları korunarak kısaltılıp birleştirilmesiyle yeni bir birim oluşturan söz yapım yoludur. Mekanik elektronik > *mekatronik* örneğinde görüldüğü üzere söz öbeğindeki ögeler korunur, eksiltmede olduğu gibi tamamen atılmaz.

Akalın, karmayı söz öbeğindeki genellikle birinci sözcüğün ilk, ikinci sözcüğün son parçalarını bir araya getirerek yeni sözcük oluşturma yolu olarak tanımlar. Araştırma geliştirme > *arge*, ordu donatım > *ordonat*, el telefonu > *eltel* örneklerini verir (Akalın, 2013, s. 126).

Karmaya kaynaklık eden sözcüklerin belli ölçüde hacimce temsil edildiğini belirten Sarı, belge geçer > *belgeç*, elektronik mektup > *elmek*, geri zekalı > *gerzek*, suni tahta > *sunta*, akıllı bilet > *akbil*, genel soru > *gensoru*, olağanüstü hal > *ohal*, yardımcı kurul > *yarkurul*, Marmara ray > *Marmaray* örneklerini verir (Sarı, 2015, s. 52-53).

Karmayı iki ayrı birimden tek birim oluşturacak biçimde yapılan kısaltma olarak tanımlayan İmer, kahve altı > *kahvaltı*, cuma ertesi > *cumartesi*, İngilizcede European television > *Eurovision*, motor hotel > *motel*, breakfast lunch > *brunch* örneklerini vermiştir (İmer, 2011, s. 167).

Karaağaç, meyve suyu > *meysu*, kan kardeşi > *kanka* örneklerini vermiştir (Karaağaç, 2013, s. 534).

1.1.7. Geri Oluşum

Bir sözcükten belli bir parçayı atarak başka bir sözcük oluşturma işi (İmer, 2011, s.137), dilde var olan daha büyük bir taban sözcükten belli bir parçayı atarak dilde o ana kadar var olmayan daha küçük bir sözcük elde etme türü (Akalın, 2014, s. 839) olarak tanımlanan *geri oluşum (back-formation)*, dilde var olan biçim bilgisel öğelere örneksene yoluyla gerçekleşir.

Çabala- > *çaba*, türlü > *tür*, ayıl- > *ay-*, bayıl- > *bay-*, manyak > *manya-*, abart- > *abar-*, serzeniş > *serzen-*, mutlu > *mut* geri oluşumu ile *mutsuz*, arakla- > *arak* (Sarı, 2015, s. 60-65), öykün- > *öykü* (Akalın, 2014, s. 839) örneklerinde görüldüğü üzere dilde halihazırda var olan ve kullanılan biçim birimlere örneksene sonucu sözcüklerdeki ilgili parçalar ayrıştırılarak eklemenin tersi bir söz yapımı ortaya çıkmaktadır.

Günay, bu söz yapım yolunu *gerilemeci türetim (dérivation régressive)* başlığı altında işler ve öncelik > *öncel* geri oluşumu ile Hava Kuvvetlerinde “öncel filo” olarak adlandırılan askeri birliğin adının gerilemeci türetim olarak değerlendirilebileceğini belirtir. Bu durum için *tersine türetim (dérivation inverse)* de denildiğini yazar (Günay, 2007, s. 240).

1.1.8. Alıntı

Diller arası etkileşim sonucu başka dillerden sözcükler alınarak kullanılmaya başlanabilir. İlgili sözcük, kaynak dilde var olsa da sözcüğü alan hedef dil için yeni bir çıktı konumundadır. *Alıntı (loan word)* olarak adlandırılan bu söz yapım yolunda diller arasında sadece sözcükler alınıp verilmez, biçim bilgisi, ses bilgisi, söz dizimi ve anlam bilgisine dair unsurlar da bu etkileşime dahildir. Yabancı dilden alınan sözcük bazen hiçbir değişikliğe uğramadan yerli dile girer bazense çeşitli ses, yapı ve anlam değişiklikleri geçirerek kullanıma başlanır. *Demokrasi, elektrik, restoran, maç, koç, iskele, radyo, televizyon* gibi birçok alıntı sözcük dilimizde kullanılmaktadır.

Bu söz yapım yolu için araştırmacılar genellikle *alıntı (loan word)*, *ödünçleme (borrowing)*, *kopyalama (copying)* terimlerini kullanmıştır:

Sarı, tezinde bu söz yapım yolunu *kopyalama (copying)* başlığı altında ele almıştır. Sözcük kopyalamalarının doğrudan kaynak dilden veya etkileşim halinde olunan başka bir dil aracılığıyla da yapılabileceğini belirtir. Daha çok hedef dilde var olmayan olguları karşılayan sözcüklerin alınabileceğini belirtirken bazen de saygınlık gibi nedenlerden dolayı hedef dilde ilgili olguyu karşılayan bir sözcük bulursa da kopya sözcüklerin tercih edilebileceğinin üzerinde durur. Kopyalamaların anlam kopyaları olarak görülebileceğini de belirtir, bu kopya türünde kaynak dilden bir sözcük alınmaz fakat ilgili sözcük veya sözcüklerin hedef dildeki karşılıklarına kaynak dildeki anlamı yüklenir. Bu durum *anlam aktarması (calque)* olarak tanımlanabilir. Söz öbekleri veya deyimlerin de anlam kopyaları şeklinde ortaya çıkabileceğini söyler: Far. çeşm-e

del > Tür. *gönül gözü*, Fr. *prévoir* > Tür. *öngör-*, İng. *data minig* > Tür. *veri madenciliği* vb. (Sarı, 2015, s. 78-79).

Akalın, bu söz yapım yolunu *kopyalama (ödünçleme, alıntı)* başlığı altında inceleyerek dilin söz varlığını geliştirmenin bir yolu olduğunu yazmıştır (Akalın, 2013, s. 127).

Balcı, “Diller arasında kopyalama biçiminde gerçekleşen alıntılama süreci, dil biliminde *ödünçleme* olarak adlandırılmaktadır.” diyerek *ödünçleme* başlığı altında konuyu ele almıştır (Özsoy, 2018, s. 174).

Demir, “Dil ilişkileriyle ilgili çalışmalarında Johanson alıntı, ödünçleme gibi başka çağrışımları da olan terimler yerine dildeki durumu daha iyi yansıtan *kopyalama* terimini önermiştir (Johanson, 2007). Alıntı ve ödünçleme kelimeleri, sanki bunlar dilde eğreti duruyormuş; kullanıldıktan sonra geri verilecekmiş gibi bir çağrışım yaratmaktadır. Oysa kelimenin alındığı dilde bir şey eksilmemekte, alıcı dile orijinalle her açıdan örtüşen bir söz girmemektedir. Alıcı dil, kaynak dildeki orijinalin bir tür kopyasını alır ve alındığı andan itibaren alıcı dilin kurallarına tabidir, başka dile ait bir öge, olduğu gibi alınır; ancak alıcı dilde belli uyarlamalardan sonra kullanılabilir.” diyerek *kopyalama* başlığı altında konuyu ele almıştır (Demir, 2018, s. 16).

Günay, *ödünçleme sözcükler* başlığı altında konuyu ele almıştır (Günay, 2007, 248-256).

İmer, *kod kopyalama (code copying), ödünçleme (borrowing), ödünç sözcük (loan word, borrowed word), yabancı sözcük (loan word)* madde başlarında konuyu ele almıştır (İmer, 2011, s. 177-178, 199, 260).

Karaağaç, *alıntı (loan), alıntı söz (loan word, borrowed word, alien word), ödünç söz, ödünçleme (loan, loan word), yabancı söz (alien word, domestical word, borrowed word)* madde başlarında konuyu ele almıştır (Karaağaç, 2013, s. 99-106, 610, 845-846).

Korkmaz, *alıntı (loan), alıntı kelime (loan word, borrowed word, alien word), ödünç kelime, yabancı kelime (borrowed word)* madde başlarında konuyu ele almıştır (Korkmaz, 2003, s. 16-17, 167, 235-236).

1.1.9. Yerlileştirme

Yerlileştirme, Akalın tarafından “ödünçlemeleri daha yaygın bilinen, sesçe ve anlamca örtüşen sözcüklerle birleştirip dilin söz varlığına katma yolu” olarak açıklanmaktadır. Akalın, dilde sayısız örneği olan yerlileştirme için Fransızca

hortensia > *ortanca*, Fransızca *abat-jour* pencere önünde kullanıldığı yer bakımından *pencere* sözüyle birleştirilmesiyle *pancur* > *panjur*; “çok yıllık otsu bir bitki ve onun yemişi” anlamındaki Arapça *habbuleziz* sözünün *abdülleziz*; “Hint hurması” anlamındaki Arapça *temr-i hindî* sözünün *demirhindi* biçiminde birleştirilmesi örneklerini vermiştir (Akalın, 2014, s. 835).

Sarı tarafından yabancı dilden alınan bir sözcüğün yerli dile olduğu gibi kopyalanmayıp yerli dildeki ses ve anlamca benzerleriyle yeni bir sözcük oluşturulması, diğer bir ifadeyle verici dildeki ögenin alıcı dile ses ve anlam özellikleriyle kopyalanarak yeni sözcük birim oluşturma olarak nitelendirilen *eşleştirme (phono-semantic matching)* yolu da esasen bir *yerlileştirme*dir. Aydınlar tarafından dilde sadeleşme hareketleri esnasında epey faydalandığını belirten Sarı, Fransızca *école* > *okul*, Fransızca *bulletin* > *belleten*, Arapça *tespit* > *sapta*- örneklerini vermiştir. Bu örneklerde görüldüğü gibi sözcükler aslında yabancı kaynaklıdır fakat dil konuşurları bu sözcüklerin yabancı bir dilden alındığı düşünmez. Bunun sebebi ise alınan sözcüğün ses yapısının yerli dile uyumlanmasıdır (Sarı, 2015, s. 83-84).

1.1.10. Örnekseme

Örnekseme (analogy), Akalın tarafından dilde halihazırda bulunan bir ses, biçim, birleşik söz veya söz dizimi yapısına benzetme yapılarak, bu yapı örnek alınarak yeni çıktı oluşturma işi olarak açıklanır. Akalın, Türkçede *görenek* sözünden örneksenerek Türkçe köklerden *-AnAk* eki ile *gelenek*, *seçenek*, *tutanak*; *kumsal* sözünden örneksenerek *+sAl* eki ile *belgesel*, *duygusal*, *kırsal*;

uysal sözüden örneksenerek *-sAl* eki ile *eğitsel*, *görsel*, *işitsel* gibi birçok örneğinin olduğunu belirtir (Akalın, 2014, s. 836).

Örneksemeyi, dil birimleri arasındaki bağıntıdan yola çıkarak dilde var olan örneğe benzer bir birim oluşturulması işlemi ya da süreci olarak tanımlayan İmer de *seçenek*, *olanak*, *görenek*, *tutanak* sözlerini örnek vermiştir. (İmer, 2011, s. 205).

Korkmaz, *yakıştırma (analogie)* madde başında konuyu ele alarak *yaşıt* kelimesine benzetilerek *eşit*; *korkunç* kelimesine yakıştırılarak *ilginç*; *kurultay*'a bakılarak da *danıştay*, *sayıştay* ve *yargıtay* sözcüklerinin yapıldığını belirtmiştir (Korkmaz, 2003, s. 237).

1.1.11. Tür Değişirme

Akalın, bir sözcüğün herhangi bir yapısal değişikliğe uğramaksızın başka bir sözcük türüne evrilmesi olarak nitelendirdiği *tür değişirme (conversion)* ile elde edilen sözler olduğunu belirtip şu örnekleri verir: uydu “1. bir gezegenin çekiminde bulunan ve çevresinde dolanan daha küçük gezegen, 2. yerden fırlatılan ve bir yörüngede dolanan araç, 3. işlerini ve davranışlarını daha güçlü birinin isteğine uyduran (devlet, kurum, kimse)”, çıktı “yazıcıda basılan kağıt”. Bu sözcüklerin çekimli birer fiilden sözlükselleşerek ada dönüştüğünü ve söz varlığına katıldığını belirtir. (Akalin, 2014, s. 836).

Sarı, konuyu *işlev değişimi* başlığı altında ele almıştır. İşlev değişimi, sözcüğün sınıf değiştirerek genelde isimden fiil veya fiilden isim haline geçmesidir. Türkçede bazı sözcükler sözcük sınıfları arasında değişirli kullanılabilir ve isim, sıfat, zarf gibi işlevlerle söz dizimsel yapı içerisinde yer alabilir fakat bu işlev değişiminin kalıcı olması durumunda söz yapımından veya kavram karşılama söz edilebilir. İşlev değiştiren yapı genellikle ismin fiili veya fiilin ismi durumundadır. Esasen ortaya yeni bir sözcük çıkarmayan bu yol, mevcut sözcükte anlam artışı sağlayıp kavram karşılama işlevini yerine getirdiğinden söz yapımı olarak değerlendirilmektedir. Çünkü var olan sözcük birim yeniden anlam kazanmıştır. En bilineni *kal gel-* yapısı içindeki *kaldır*. Bu yapıda *kal-* fiili işlev değişimine uğrayarak isim olarak kullanılmaktadır. *Kal gel-* “donakalmak veya bunaltmak” anlamlarında kullanılmaktadır. Diğer bir örnek ise *fark-* fiilidir. Bu yapıda *fark* ismi işlev değişimine uğrayarak fiil olarak kullanılmaktadır. Daha çok *farkmaz* şeklinde kullanılan bu örnek “fark etme-” yapısı gibi “fark etmez, sorun değil” anlamlarında kullanılmaktadır. Diğer bir örnek ise Eski Türkçeden beri kullanılan asıl biçimi *küven-* olan *güven-* fiilinin günümüzde *güven* şeklinde “kuşku duymadan inanma” anlamında duygu ismi olarak kullanılmasıdır. *Güven* ismi dilde sadeleşme hareketleri esnasında oluşturulmuştur ve işlev değişimine örnek oluşturur. Benzer şekilde *tanı/tanı-* ikilisindeki *tanı* isminin de sadeleşme esnasında *tanı-* fiilinden işlev değişimi olarak oluşturulması olasıdır. Daha eski biçimleri tanımlanamayan ve bir işlev değişimi görünümünde olan yapılar da mevcuttur: *göç/göç-*, *dil/dil-*, *dik/dik-*, *şiş/şiş-*, *don/don-*. Tarihî metinlerde bu sözcükler hem isim hem fiil olarak kullanılmakta fakat işlev değişimi olsa bile hangisinin hangisinden türediği belirsiz görünmektedir. Bu olası örnekler Türkçenin eski dönemlerinde ortaya çıkmıştır ve Türkiye Türkçesinde söz yapımının konusu olamayacak kadar belirsizdir (Sarı, 2015, s. 66-71).

1.1.12. İkileme

Anlamı pekiştirmek amacıyla aralarında çeşitli ilgiler bulunan sözcüklerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan *İkilemeler (reduplication)* esasen söz dizimsel yapılar olmasına karşın yeni sözcük oluşumuna da kaynaklık edebilir. İkilemelerin söz dizimsel yapılar mı yoksa yeni sözcük birimler mi olduğuna karar verebilmek için ilgili ikilemenin pekiştirme anlamından ziyade birleştirme söz yapım yolunda olduğu gibi iki sözcüğün bir araya gelerek yeni bir anlam alanını karşılayıp karşılamadığına bakılmalıdır. Dilimizdeki *öteberi* “küçük önemsiz şeyler”, *gece gündüz* “sürekli, aralıksız olarak”, *kurt kuş* “bütün canlılar, yaratıklar”, *iş güç* “uğraş”, *dost düşman* “herkes”, *bugün yarın* “çok yakında, neredeyse”, *ana baba* “aile”, *sağa sola* “rastgele yerlere veya kişilere” örneklerinde görüldüğü üzere ikileme yapıları yeni sözcük türetiminde rol oynamaktadır (Akalın, 2014, s. 836; Sarı, 2015, s. 73-74).

1.1.13. Uydurma

Akalın, *uydurma sözü (coinage)* “türetmede yanlış kök ve ek kullanılması, tarihsel ses gelişimine aykırı sözcük tabanlarından yararlanılması” olarak nitelendirmiştir (Akalın, 2014, s. 837). Uydurma sözlere özellikle dilde sadeleşme hareketleri esnasında sıkça başvurulmuştur. Ataç’ın “tilcik”leri bu yönüde örnek teşkil eder: *betke* “makale”, *düzeyit* “nesir”, *usul* “aklî”, *tanmalı* “acayip”, *söydeşi* “yani” (Tekin, 2023, s. 55-60).

1.1.14. Yeni öge

Bir dilin söz varlığını ve eklerini kullanarak, dilde kullanımda olan sözcüklerin veya artık kullanılmayan eski sözcüklerin yapılarından yola çıkarak sözcük oluşturmaya *yeni öge (neologism)* denmektedir. Ağız ve lehçelerden alınıp kullanıma başlanan sözcükler de yeni öge olarak nitelendirilmektedir. Korkmaz, bu söz yapımı ile kullanıma sokulan kelimeler için *basın, yayın, basınç, birikim, dergi, durum, göçmen, işlem, kazı, gezi, konut, sözlük, tapınak, yaratık, yargı, yanıt* örneklerini vermiştir (Korkmaz, 2003, s. 242).

1.1.15. Titreleme

Türkçede sözcük telaffuzu esnasında vurgunun değişikliği ile özel isim türetmek mümkündür. *Titreleme (intonation)* bu açıdan yeni söz varlığı öğeleri oluşturabilir. Dilimizde buna örnek olarak *karta'l – Ka'rtal (bir ilçe), bodru'm – Bo'drum (bir ilçe), aydı'n – A'yдын (bir il), kurtulu'ş – Ku'rtuluş* kullanımları bulunmaktadır (Akalın, 2014, s. 837).

1.1.16. Genelleşme

Özel adların *genelleşmesi (generalization)* yoluyla da söz yapımı mümkündür. Bir kişi, ürün ya da marka isminin işaret ettiği kavramın veya varlığın herhangi bir özelliğinin herkesçe bilinir hale gelmesi ile özel ad genel ad haline gelebilir,

genelleşebilir. Kaynağı zamanla unutulmuş, artık bir kavram karşılığı haline gelen genelleşen ad söz varlığına katılır ve sözlükleşir. Charles *Boycott*, King C. *Jillette*, Roy *Jacuzzi*, Hulusi *Behçet*, Heinrich Rudolph *Hertz*, Muhteşem *Kot* özel isimlerinden genelleşen *boykot*, *jilet*, *jakuzi*, *behçet* (hastalığı), *hertz*, *kot* (pantolon) sözcükleri sözlükselleşmiştir. Doğrudan marka adından genelleşerek kavram ismi haline gelen örnekler de mevcuttur: *selpak*, *teflon*, *neskafe*, *orkid*, *pimapen*. Genelleşen sözcükler artık özel isim olma özelliğini kaybederek dile mal olurlar (Akalin, 2014, s. 837; Erkman Akerson, 2016, s.183; Sarı, 2015, s. 71-73).

1.1.17. Derleme

İmer tarafından “aynı ölçünlü dilin birleştirdiği lehçe ve ağızların söz varlığının ortaya konması amacıyla yapılan alan araştırması” olarak tanımlanan *Derleme* (*compiling*) çalışmaları sayesinde ortaya çıkan sözcükler ile Türkçenin söz varlığının zenginliği açıkça görülmektedir. Derlenen bu sözcüklerin yeniden kullanıma açılması da söz yapımı olarak değerlendirilebilir. *Almaşık*, *albeni*, *asalak*, *erek*, *ilgeç*, *ülkü* gibi pek çok sözcük derleme yoluyla söz varlığına kazandırılmıştır (İmer, 2011, s. 84).

1.1.18. Tarama

İmer tarafından “dilinde eski dönemlerde ya da eski lehçelerinde kullanılmış, ancak pek çoğu sonradan unutulmuş olan öğelerin var olan yapıtlara

dayanılarak ortaya konması işlemi” olarak tanımlanan *Tarama (scan)* yolu ile dilin belleğinde yer alan sözcükler canlandırılarak yeniden kullanıma sunulabilir. *Sav, öykün-, nice, ivedi, ona-* bu yolla söz varlığına yeniden kazandırılan sözcüklerdendir (İmer, 2011, s. 238).

1.1.19. Yansıma

Doğadaki sesleri taklit amacı doğrultusunda bu seslerin konuşma dilindeki seslere benzetilmesiyle oluşturulan sözcüklere *yansıma sözcükler (onomatopoeia)* denir. Yansıma yolu ile oluşturulan sözcükler dilde esasen kök halinde bulunurlar: *miyav, çıt, şak, güm* vb. Yansıma yolu ile ortaya çıkan bu sözcük köklerinden de çeşitli yollar ile tekrar türetim yapmak mümkündür. Ekleme yoluyla *miyav+la-*, birleştirme yoluyla *şakşak*, tekrar ekleme ile *şakşak+çı* gibi örnekleri oldukça fazladır (Sarı, 2015, s. 80-82).

2. BÖLÜM

YUNUS EMRE DİVANI'NDA SÖZ YAPIMI

Anadolu sahasında yetişen mutasavvıf şair Yunus Emre, 13. yüzyıl Anadolu sahasında Oğuz Türklerinin kullandığı dilin en önemli temsilcilerinden biridir. Risâletü'n-Nushiyye ve Divan'ı olmak üzere iki eseri vardır.

Türkçeye önem veren Yunus Emre'nin kullandığı dil, halkın konuştuğu dile yakın bir nitelik taşımaktadır. Şiirlerinde halk söyleyişleri, Türkçeye uyarlanan Farsça ve Arapça sözcükler bulunmaktadır. Yunus Emre'nin eserlerine bakıldığı zaman Arapça ve Farsça sözcüklere nazaran Türkçe sözcüklere daha çok yer verdiği görülmektedir.

Yunus Emre Divanı incelendiğinde beş söz yapım yolunun varlığı tespit edilmiştir. Bunlar ekleme, birleştirme, alıntı, ikileme ve eksiltmedir.

2.1. EKLEME

2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+An

eren < er+**en** “ermiş kişi, evliya” [TTTSKBS] [TTGŞB] [NS]

erene (YED, s. 270); erenler (YED, s. 233, 243, 255, 259, 264, 268, 275, 284, 286); erenlerden (YED, s. 268, 278); erenlere (YED, s. 223, 226, 227); erenleri (YED, s. 243); erenlerün (YED, s. 248, 255, 264, 270, 292); erenün (YED, s. 241)

oglan < ogul+**an** “oğlan” [ETDES] [ETG] [TTGŞB]

oglan (YED, s. 224, 256); oglancuklar (YED, s. 269); oğlanı (YED, s. 266); oğlanıdur (YED, s. 290); oğlanlar (YED, s. 266); oğlanları (YED, s. 243)

+ek

gönlek < gönül+**ek** “gömlek” [ETDES]

gönlek (YED, s. 240, 271); gönülek (YED, s. 291)

+erü

içerü < iç+**erü** “içeri” [TTTSKBS]

içerü (YED, s. 243, 244, 247, 253, 257, 260, 269, 281, 286)

ilerü < il+erü “ileri” [TTTSKBS]

ilerü (YED, s. 260)

+CA

anca < a+(n)ca “biraz, o kadar” [TETTL] [ETG]

anca (YED, s. 276, 288)

eyüce < eyü+ce “oldukça iyi, tam ayar” [TETTL]

eyüce (YED, s. 274)

gibice < gibi+ce “biraz benzer, gibilerden” [TETTL]

gibice (YED, s. 265)

nice < ne+ce “birçok” [TTTSKBS]

nice (YED, s. 269, 294); niçe (YED, s. 264, 265, 266, 271, 274, 275, 277, 281, 282, 289, 291, 294); niçeler (YED, s. 282); niçelerün (YED, s. 264, 265); niçemüz (YED, s. 289); niçesi (YED, s. 269, 287, 294)

ömrince < 'ömr+(in)**ce** "yaşadığı sürece, o ana kadar, ömrü boyunca"

'ömrince (YED, s. 222)

zerrece < zerre**+ce** "zerre kadar"

zerrece (YED, s. 288)

+cak

balıcak < balık**+cak** "küçük balık" [TETTL]

balıcak (YED, s. 251)

yalıncak < yalın**+cak** "çıplak, yalın ayak" [TTGŞB]

yalıncak (YED, s. 282)

+çi

elçi < el**+çi** "temsilci" [TETTL]

elçi (YED, s. 248); elçisi (YED, s. 289)

kapucı < kapu+**cı** “kapıcı”

kapucusı (YED, s. 295)

şefâ'atçi < şefâ'at+**çi** “birisi için şefaatte bulunan, şefaatt eden kimse”

şefâ'atçimiz (YED, s. 247)

yalancı < yalan+**cı** “yalan söyleyen” [TETTL]

yalancı (YED, s. 255); yalancılık (YED, s. 259)

+cileyin

bencileyin < ben+**cileyin** “benim gibi” [TETTL] [TDB]

bencileyin (YED, s. 245, 264)

+cXk

ufacık < ufak+**cık** [TETTL]

ufacık (YED, s. 265)

oglancuk < oğlan+**cuk**

oglancuklar (YED, s. 269)

+daş

hâldaş < hâl+**daş** “aynı hâlde olan, dert ortağı, hemdert” [TETTL]

hâldaş (YED, s. 239, 275, 294)

kardaş < karın+**daş** “kardeş” [ETDES] [TETTL]

kardaş (YED, s. 239, 275, 294); kardaşlar (YED, s. 237)

sırdaş < sır+**daş** “bir sırrı paylaşan” [TETTL]

sırdaş (YED, s. 279)

yoldaş < yol+**daş** “yol arkadaşı” [TETTL]

yoldaş (YED, s. 235, 239, 242, 257, 275, 279, 281, 283, 294); yoldaşa (YED, s. 260); yoldaşı (YED, s. 250, 269)

+düz

gündüz < gün**+düz** [ETDES]

gündüz (YED, s. 235, 243, 254, 263, 269); gündüzleri (YED, s. 269)

+ıl

yeşil < yaş**+ıl** [ETG] [TDB] [EATE] [OTG]

yeşil (YED, s. 282)

kızıl < kız**+ıl** [ETG] [TDB] [EATE] [OTG]

kızıl (YED, s. 282)

+(s)i

biri < bir**+i** “bir kimse” [TETTL]

biri (YED, s. 275, 285, 293)

gibi < kip+i [TETTL]

gibi (YED, s. 282, 294, 296)

ıssı < *idi+si “sahip, sahibi” [TTTSKBS]

ıssı (YED, s. 283)

kimi < kim+i “bazı” [TTTSKBS]

kimi (YED, s. 274, 276, 295); kimin (YED, s. 276, 277); kimine (YED, s. 276);
kimini (YED, s. 277); kiminün (YED, s. 276)

hepsi < hep+i+si “topu, alayı, tamamı” [TETTL]

hepsi (YED, s. 274)

+Xn

için < iç+in “amacıyla, maksadıyla” [TTTSKBS]

için (YED, s. 278); içün (YED, s. 275, 281, 282, 284, 287, 295); içindür (YED, s. 290)

+ki

evvelki < evvel**+ki** “ondan evvel olan, eski” [TETTL]

evvelki (YED, s. 232, 233)

şimdiki < şimdi**+ki** [TETTL]

şimdiki (YED, s. 224)

yarınki < yarın**+ki** [TTTSKBS]

yarınki (YED, s. 225)

+IA

sinle < sin**+le** “mezar, mezarlık” [TETTL] [EATE]

sinleye (YED, s. 230)

tanla < tan**+la** “şafakla, sabah” [TETTL] [ETG] [EATE]

tanla (YED, s. 242, 251, 272, 273)

yinile < yini+**le** “son zamanlarda, yenice, az önce” [EATE]

yinile (YED, s. 259)

+IX

adlu < ad+**lu** “adlı” [EATE]

adlu (YED, s. 295)

agulu < agu+**lu** “zehirli”

agulu (YED, s. 262, 280)

bahtılu < bahtı+**lu** “talihli”

bahtılu (YED, s. 230)

belli < bel+**li** “aşikar” [TETTTL]

belli (YED, s. 295); bellü (YED, s. 227, 254, 258, 259, 271, 272, 288, 294);

bellüdür (YED, s. 274, 276)

boylu < boy+**lu**

boylu (YED, s. 269)

çukallu < çukal+**lu** “zırhlı” [TaS]

çukallu (YED, s. 282)

denlü < den+**lü** “denli, kadar” [EDPT] [TETTL]

denlü (YED, s. 232, 241)

dertlü < dert+**lü** “dertli”

dertlü (YED, s. 242, 251, 265); dertlüler (YED, s. 265); dertlülere (YED, s. 250)

eserlü < eser+**lü** “izli”

eserlü (YED, s. 282)

geyiklü < geyik+**lü** “geyikli”

geyiklü (YED, s. 239, 259)

gizli < giz+li

gizli (YED, s. 246); gizlü (YED, s. 237, 240, 290, 294)

görklü < görk+lü “güzel” [TETTL]

görklü (YED, s. 225, 229, 258, 273)

günâhlu < günâh+lu “günahlı”

günâhlu (YED, s. 230); günâhlulara (YED, s. 249)

kanlı < kan+lı

kanlı (YED, s. 253)

kazançlu < kazanç+lu “kazançlı”

kazançlu (YED, s. 258)

kınalı < kına+lu “kınalı”

kınalı (YED, s. 269)

korkulu < korku+**lu**

korkulu (YED, s. 263)

kutlu < kut+**lu** “uğurlu”

kutludur (YED, s. 281)

mûmlu < mûm+**lu**

mûmlu (YED, s. 255)

saglu < sag+**lu** “sağlı”

saglu (YED, s. 289)

sermâyeli < sermâye+**li**

sermâyeli (YED, s. 290)

sollu < sol+**lu**

sollu (YED, s. 289)

suçlu < suç+**lu**

suçlu (YED, s. 268, 273)

sulu < su+**lu**

suludur (YED, s. 250)

tabılbazılı < tabılbazı+**lu** “davullu” [KL]

tabılbazılı (YED, s. 269)

tapduklu < tapduk+**lu**

tapduklu (YED, s. 290)

tapulu < tapu+**lu**

tapulu (YED, s. 269)

tatlu < tat+**lu** “tatlı”

tatlu (YED, s. 228, 255, 288)

tozlu < toz+**lu**

tozlu (YED, s. 269)

uslu < us+**lu** “akıllı” [TETTL]

uslu (YED, s. 261); uslular (YED, s. 281); usluysa (YED, s. 251)

yatlu < yat+**lu** “kötü” [TS] [DS] [TETTL]

yatlu (YED, s. 272)

yazlu < yazı+**lu** “yazılmış” [TETTL]

yazlu (YED, s. 269)

yüklü < yük+**lü** [TETTL]

yüklü (YED, s. 291)

yüzlü < yüz+**lü**

yüzlü (YED, s. 269)

+IXk

açlık < aç+**lık** [EATE]

açlık (YED, s. 262)

âşıklık < âşik+**lık**

âşıklık (YED, s. 222)

ayrılık < ayru+**lık** “ayrılık”

ayrılık (YED, s. 281)

âzâdlık < âzâd+**lık** “özgürlük”

âzâdlıgum (YED, s. 252)

benlik < ben+**lik**

benlik (YED, s. 254, 270); benligüm (YED, s. 223, 283); benlikden (YED, s. 270)

birlik < bir+lik

birlik (YED, s. 270); birlige (YED, s. 240); birliği (YED, s. 237, 240, 258); birligile (YED, s. 238); birligin (YED, s. 289); birligine (YED, s. 290); birlüğüm (YED, s. 283); birligünden (YED, s. 283)

dervîşlik < dervîş+lik

dervîşlik (YED, s. 228, 270); dervîşlige (YED, s. 263, 277); dervîşligi (YED, s. 277); dervîşligile (YED, s. 294); dervîşlikden (YED, s. 270, 277)

dirlik < dir+lik “sağlık, varlık, geçim” [ETDES]

dirlik (YED, s. 240, 241, 270, 281); dirliği (YED, s. 237, 240, 243); dirliğüm (YED, s. 228, 245); dirliğün (YED, s. 254); dirlikdedür (YED, s. 223)

dostlık < dost+lık “dostluk”

dostlık (YED, s. 257); dostluk (YED, s. 269); dostlugun (YED, s. 288)

dünyâ-perestlik < dünyaperest+lik

dünyâ-perestlik (YED, s. 271)

dünyelik < dünya+**lik** “geçimi sağlayan para, mal mülk gibi şeylerin tümü”

dünyelikdür (YED, s. 295)

düzenlik < düzen+**lik**

düzenlik (YED, s. 257)

egrilik < egri+**lik** “eğrilik”

egriligi (YED, s. 276)

eksüklük < eksük+**lük** “eksiklik”

eksüklük (YED, s. 247); eksükligin (YED, s. 228); eksükligün (YED, s. 234);
eksikligünü (YED, s. 288)

erlik < er+**lik** “yiğitlik”

erligi (YED, s. 237)

fakîlik < fakî+**lık** “hocalık”

fakîlik (YED, s. 296)

fuzûllik < fuzûl+**lık** “haddini bilmeme” [KL]

fuzûllik (YED, s. 233); fuzûllığı (YED, s. 285)

gammâzlık < gammâz+**lık**

gammâzlık (YED, s. 258)

gurbetlik < gurbet+**lık**

gurbetlik (YED, s. 267)

hâzırlık < hâzır+**lık**

hâzırlığın (YED, s. 238)

horluk < hor+**luk** “bayağılık” [KL]

horluk (YED, s. 245)

hoşluk < hoş+**luk**

hoşlugıla (YED, s. 232)

ikilik < iki+**lik**

ikilik (YED, s. 258, 279); ikilikden (YED, s. 296)

kâdırlık < kâdır+**lık** “değer”

kâdırlığı (YED, s. 232); kâdırlığın (YED, s. 238)

kandalık < kanda+**lık** “nerede olduğu” [TETTL]

kandalığın (YED, s. 274)

kâsırlık < kâsır+**lık** “kısalık”

kâsırlığın (YED, s. 238)

karanulık < karanu+**lık** “karanlık” [TETTL] [TTTSKBS]

karanulık (YED, s. 235, 266)

kendülik < kendü+**lik**

kendüliginden (YED, s. 221)

korkuluk < korku+**lık** “korkuluk”

korkulukdur (YED, s. 262)

kullık < kul+**lık** “kulluk” [EATE]

kullık (YED, s. 270, 284); kulluk (YED, s. 235); kullığa (YED, s. 283); kullığıla (YED, s. 294); kullugum (YED, s. 292)

kürelük < küre+**lik** “eşeklik” [DS]

kürelük (YED, s. 234)

mestlik < mest+**lik** “sarhoşluk”

mestlikden (YED, s. 244)

miskînlik < miskîn+**lik** “âcizlik”

miskînlik (YED, s. 258, 270); miskînlige (YED, s. 233, 258, 263, 288);
miskînligimiş (YED, s. 290); miskînligin (YED, s. 291); miskînligüm (YED, s.
251); miskînlikden (YED, s. 285); miskînlikdür (YED, s. 285)

nelik < ne+**lik** “mahiyet” [OTWF] [TaS]

neligin (YED, s. 287)

nitelik < nite+**lik** “mahiyet” [TaS]

niteligin (YED, s. 252); niteligüm (YED, s. 232); nitelügün (YED, s. 249);
niteligünden (YED, s. 249)

pâdişâhlık < pâdişâh+**lık**

pâdişâhlık (YED, s. 249)

pûlluk < pûl+**luk**

pûlluk (YED, s. 282)

rahîmlîk < rahîm+**lîk**

rahîmlîgun (YED, s. 273)

safâlık < safâ+**lık**

safâlık (YED, s. 280)

sâlûslîk < sâlûs+**lık** “iki yüzlülük”

sâlûslîk (YED, s. 282)

senlik < sen+**lık**

senligi (YED, s. 295); senligün (YED, s. 253, 275)

sofîlik < sofî+**lık** “dervîşlik”

sofîlik (YED, s. 254)

şâdılık < şâdı+**lık** “mutluluk”

şâdılık (YED, s. 227)

şeyhlik < şeyh+lik

şeyhlik (YED, s. 244)

teslîmlik < teslîm+lik “kabullenme”

teslîmlik (YED, s. 254)

togrılık < togrı+lık “doğruluk”

togrılık (YED, s. 233, 281); togrulugu (YED, s. 276)

toklık < tok+lık “tokluk”

toklık (YED, s. 262); toklıkdur (YED, s. 262)

toluluk < tolu+luk “doluluk”

tolulugu (YED, s. 266)

varlık < var+lık

varlık (YED, s. 231, 241); varlığı (YED, s. 243, 259, 270); varlığın (YED, s. 257, 259, 260, 265, 270); varlığını (YED, s. 257, 259, 289); varlığım (YED, s. 283, 295); varlığın (YED, s. 247, 289, 297); varlıktan (YED, s. 242, 247); varlıkdandır (YED, s. 245)

yadlık < yad+lık “yabancılık” [TaS]

yadlık (YED, s. 241)

yalancılık < yalancı+lık

yalancılık (YED, s. 259)

yavuzluk < yavuz+lık “fenalık” [TaS]

yavuzluk (YED, s. 264)

yıllık < yıl+lık [EATE]

yıllık (YED, s. 244, 268, 288)

yoklık < yok+l^{ık} “yokluk”

yoklık (YED, s. 239, 269); yoklıkdur (YED, s. 262); yokluk (YED, s. 231);
yokluga (YED, s. 247, 295)

+rA

içre < iç+re [OTG] “içerisinde” [TS]

içre (YED, s. 239, 251, 253)

sonra < son+r^a [TETTL]

sonra (YED, s. 224, 255)

taşra < taş+r^a “dışarı” [TETTL] [OTG]

taşra (YED, s. 244, 297)

üzere < üze+r^e [NS]

üzere (YED, s. 249, 250, 273); üzerinde (YED, s. 273); üzre (YED, s. 249)

+rek

yigrek < *yig+rek* “daha iyi” [TETTL]

yigrek (YED, s. 243, 252, 265)

+sı

ayruksı < *ayruk+sı* “bambaşka” [TETTL]

ayruksı (YED, s. 237)

+sul

yohsul < *yoh+sul* “fakir” [TETTL]

yohsul (YED, s. 239, 256); *yohsulıdur* (YED, s. 236); *yoksul* (YED, s. 266, 276, 291); *yoksulca* (YED, s. 282)

+süz

a'mâlsüz < *a'mâl+süz* “işsiz”

a'mâlsüze (YED, s. 295)

azıksuz < azık+**suz** "nevalessiz"

azıksuz (YED, s. 257)

başsuz < baş+**suz** "başsız"

başsuz (YED, s. 294)

budaksuz < budak+**suz** "dalsız"

budaksuz (YED, s. 257)

da'vîsüz < da'vi+**süz** "davasız"

da'vîsüzdür (YED, s. 247)

dertsüz < dert+**süz** "dertsiz"

dertsüzler (YED, s. 265)

dilsüz < dil+**süz** “dilsiz”

dilsüz (YED, s. 285)

ecelsüz < ecel+**süz** “ölümsüz”

ecelsüzün (YED, s. 284)

elsüz < el+**süz** “elsiz”

elsüz (YED, s. 285)

gâyetsüz < gâyet+**süz** “sonsuz”

gâyetsüz (YED, s. 247)

gönülsüz < gönül+**süz** “isteksiz”

gönülsüz (YED, s. 285); gönülsüzem (YED, s. 281)

gümânsuz < gümân+**suz** “şüphesiz”

gümânsuz (YED, s. 233)

hicâbsuz < hicâb+**suz** “utanmaz”

hicâbsuz (YED, s. 236)

irahmansuz < irahman+**suz** “tanrısız”

irahmansuzına (YED, s. 234)

issuz < *idi+**süz** > issi+**süz** “ıssız, تنها, kimsesiz” [OTG] [TETTL]

issuz (YED, s. 282)

ışksuz < ışk+**suz** “aşksız”

‘ışksuz (YED, s. 224, 255, 256, 271); ‘ışksuzlar (YED, s. 275); ‘ışksuzlara (YED, s. 259)

îmânsuz < îmân+**suz** “imansız”

îmânsuz (YED, s. 278)

kendüsüz < kendü+**süz**

kendüsüz (YED, s. 236)

nihâetsüz < nihâyet+**süz** “sonsuz”

nihâetsüz (YED, s. 247)

nişânsuz < nişân+**suz** “belirtisiz”

nişânsuzsın (YED, s. 249)

pâyânsuz < pâyân+**suz** “sonsuz”

pâyânsuz (YED, s. 290)

sensüz < sen+**süz** “sensiz”

sensüz (YED, s. 221, 222, 223, 251, 283)

suçsuz < suç+**suz**

suçsuz (YED, s. 268)

tortusuz < tortu+**suz**

tortusuz (YED, s. 255)

yakasuz < yaka+**suz** “yakasız”

yakasuz (YED, s. 294)

yensüz < yen+**süz** “kolsuz”

yensüz (YED, s. 271)

yolsuz < yol+**suz**

yolsuzlara (YED, s. 268)

2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+A-

benze- < beniz+**e-** [TTTSKBS]

benzer (YED, s. 230, 253, 259, 260, 261, 262, 269); benzetmeye (YED, s. 285)

beze- < *bediz+e-* “süslemek” [TETTL]

bezeyenler (YED, s. 265); bezemegil (YED, s. 265); bezenüben (YED, s. 233, 237); bezenüp (YED, s. 223)

dile- < *dil+e-* “istemek” [TTTSKBS]

diledi (YED, s. 228); diledügi (YED, s. 268, 271); dilegin (YED, s. 254); dileginden (YED, s. 242); dilek (YED, s. 233); diler (YED, s. 226, 228, 233, 248, 273, 275); dilerem (YED, s. 296); dilerisen (YED, s. 224, 295); dilersen (YED, s. 273, 289)

dona- < *don+a-* “süslemek” [TTTSKBS]

donanmış (YED, s. 282)

oyna- < *oyun+a-* [TTTSKBS]

oynar (YED, s. 267); oynayuban (YED, s. 231)

ugra- < *ugur+a-* “rast gelmek, denk gelmek” [TETTL]

ugradum (YED, s. 269); ugrarisa (YED, s. 277); ugrarsa (YED, s. 278)

ula- < ul+**a-** “birleştirmek, eklemek” [TTTSKBS]

ulaşdur (YED, s. 289); ulaşmadın (YED, s. 276); ulaşmış (YED, s. 265)

uza- < *uz+**a-** [TTTSKBS]

uzakdur (YED, s. 267); uzamak (YED, s. 233); uzamış (YED, s. 233); uzanuban (YED, s. 233, 237); uzatdı (YED, s. 287); uzatmaya (YED, s. 223); uzatmayalar (YED, s. 254)

yarlıga- < yarlıg+(k)**a-** “bağışlamak” [TTTSKBS] [OTG] [ETG]

yarlıgamaz (YED, s. 284)

yaşa- < yaş+**a-** [TTTSKBS]

yaşarısan (YED, s. 251)

+dA-

alda- < al+**da-** “yalan söyleyerek aldatmak” [TETTL]

aldamış (YED, s. 261); aldanan (YED, s. 261); aldanduk (YED, s. 239); aldanma (YED, s. 235, 244); aldanmayalum (YED, s. 263); aldanmaz (YED, s. 262); aldanuban (YED, s. 234)

iste- < iz+**de-** “istek duymak, arzulamak” [TTTTSKBS]

iste (YED, s. 245, 269, 280, 287); istedüğün (YED, s. 256); istegen (YED, s. 242); isteme (YED, s. 257, 267); istemezem (YED, s. 296); istemegil (YED, s. 253); ister (YED, s. 296); isterem (YED, s. 229, 266); isteridüm (YED, s. 293); isterise (YED, s. 228); isterisen (YED, s. 224, 259, 284); istersen (YED, s. 289); istesem (YED, s. 259); istesün (YED, s. 226); isteyelim (YED, s. 275); isteyelüm (YED, s. 246); isteyen (YED, s. 228, 252); isteyenler (YED, s. 291); isteyene (YED, s. 228, 254); isteyüp (YED, s. 290)

+et-

gözet- < göz+**et-** [EATE] [TTGŞB]

gözedür (YED, s. 288); gözetme (YED, s. 244); gözetmekden (YED, s. 252); gözetmez (YED, s. 256, 288)

+l-

balkı- < balk+**l-** “parlamak” [TETTL]

balkıduğunu (YED, s. 222)

berki- < berk+i- “sağlamlaşmak, kuvvetlenmek” [TETTL]

berkitmeyen (YED, s. 242)

kakı- < kak+i- “kızmak, öfkelenmek” [EATE] [TTTSKBS]

kakır (YED, s. 281)

şakı- < şak+i- “ötmek, kükremek” [TETTL]

şakıyan (YED, s. 255)

+kır-

çagır- < ça+kır- “bağırarak, seslenmek” [TETTL]

çagır (YED, s. 272); çagıruban (YED, s. 284); çagırur (YED, s. 274, 276, 280);

çagırışup (YED, s. 260)

+(A)I-

gönül- < gön+**il-** < gön+**el-** “yola çıkmak, yönelmek” [TETTL] [TaS]

gönildi (YED, s. 239); gönilelüm (YED, s. 239)

kocal- < koca+**I-** “ihtiyarlamak” [TETTL] [EATE]

kocaldun (YED, s. 240, 259)

+IA-

agla- < ıg+**la-** “ağlamak” [TETTL] [TTGŞB]

agla (YED, s. 295); agladuğı (YED, s. 292); agladugum (YED, s. 228); ağlamak (YED, s. 275); ağlamışlar (YED, s. 269); ağlar (YED, s. 253); ağlaya (YED, s. 277)

anla- < an+**la-** [TETTL] [TTGŞB]

(YED, s. 295); anladı (YED, s. 290); anladum (YED, s. 270); anlagıl (YED, s. 240); anlamayan (YED, s. 245 259); anlamaz (YED, s. 235, 241); anlanmaz (YED, s. 260); anlar (YED, s. 284); anlarısan (YED, s. 282); anlarsan (YED, s. 281); anlasun (YED, s. 255); anlayana (YED, s. 238); anlayasın (YED, s. 254); anlayayum (YED, s. 235)

'ayıbla- < *'ayıb+la-*

'ayıblayan (YED, s. 236)

arzûla- < *arzû+la-* [TTGŞB]

arzûlar (YED, s. 278); arzulayan (YED, s. 248)

bagla- < *bag+la-* [TETTL]

baglamış (YED, s. 269, 282); baglamışdur (YED, s. 269); baglar (YED, s. 253);
baglaya (YED, s. 277); baglayup (YED, s. 278)

başla- < *baş+la-* [TETTL] [TTGŞB] [OTG]

başlar (YED, s. 286)

bekle- < *bek+le-* [TETTL] [TTGŞB]

bekle (YED, s. 257); bekler (YED, s. 269); bekleyem (YED, s. 294); bekleyen
(YED, s. 233)

besle- < *besi+le-* [TETTL] [TTGŞB]

beslemegi (YED, s. 277); beslersin (YED, s. 241); besleyem (YED, s. 294);
besleyen (YED, s. 277)

dinle- < tın+**la-** [TETTL] [TTGŞB] [OTG]

dinle (YED, s. 235, 280); dinlerem (YED, s. 282); dinlerisen (YED, s. 288);
dinlersen (YED, s. 246, 281); dinleyesin (YED, s. 272)

edeb- < edeb+**le-**

edebler (YED, s. 267)

eyle- < *ed+**le-** “yapmak, etmek” [TTTSKBS] [TTGŞB]

eyle (YED, s. 224, 225, 226, 230, 235, 251, 253, 270, 277, 284, 288, 296);
eyledi (YED, s. 225, 232, 276, 278, 290, 296); eyledüm (YED, s. 291); eyledün
(YED, s. 231, 267, 273); eylegil (YED, s. 230, 239, 240, 254, 255, 264, 275);
eyleme (YED, s. 264, 267); eylemedi (YED, s. 245); eylemegil (YED, s. 259);
eylemek (YED, s. 286); eylemeye (YED, s. 295); eylemez (YED, s. 225, 276,
284, 285, 286); eylemiş (YED, s. 271); eyler (YED, s. 221, 246, 248, 265, 271,
276, 277, 289); eylerise (YED, s. 222); eylerisem (YED, s. 282); eylesün (YED,
s. 291); iylesün (YED, s. 259); eyleye (YED, s. 224, 291); eyleyelüm (YED, s.
263); eyleyen (YED, s. 229, 254, 258); eyleyemez (YED, s. 250); eyleyesi
(YED, s. 279); eyleyicek (YED, s. 267); eyleyiser (YED, s. 264); eyleyüp (YED,
s. 242, 264, 271)

gözle- < göz+**le-** [EATE] [TTGŞB]

gözlegil (YED, s. 271); gözler (YED, s. 279); gözleyüben (YED, s. 229)

inile- < ini+**le-** “inlemek” [TTTSKBS] [TTGŞB]

iniler (YED, s. 278)

işle- < iş+**le-** [TTTSKBS]

işledügi (YED, s. 287)

muştıla- < muştı+**la-** “müjdelemek” [TETTL]

muştıladı (YED, s. 273); muştulanuz (YED, s. 247)

ortala- < orta+**la-** [TETTL] [TTTSKBS]

ortalandı (YED, s. 231)

otla- < ot+**la-** “(hayvan) dolaşarak yerdeki ot, çimen, yaprak vb.ni yemek; yayılmak” [TTTSKBS]

otlamaga (YED, s. 266)

*ğüt*le- < *ögüt+le-* “nasihat etmek” [TETTL] [TTTSKBS]

ögütleyüp (YED, s. 281)

söyle- < *söz+le-* [ETDES] [TTTSKBS]

söyle (YED, s. 225, 226, 236, 254, 280); söyledi (YED, s. 268, 292); söylediği (YED, s. 235, 290, 292); söyledün (YED, s. 273); söylegil (YED, s. 238, 255); söyleme (YED, s. 227, 236, 258); söylemege (YED, s. 237, 293); söylemegün (YED, s. 238); söylemeklik (YED, s. 238); söylememek (YED, s. 238); söylemen (YED, s. 277); söylemeyem (YED, s. 264); söylemez (YED, s. 286); söylemezisem (YED, s. 266); söylemezsem (YED, s. 275); söylenen (YED, s. 278); söylenmez (YED, s. 236); söyler (YED, s. 225, 227, 228, 244, 250, 259, 265, 288, 289); söylerem (YED, s. 230, 251, 288); söyleriken (YED, s. 269); söylerise (YED, s. 224); söylerisem (YED, s. 246, 252, 275, 281); söylersin (YED, s. 281); söylese (YED, s. 259); söylesen (YED, s. 287); söylesin (YED, s. 227); söyleşür (YED, s. 293); söyleyem (YED, s. 223), söyleyemez (YED, s. 250); söyleyen (YED, s. 229, 236, 238, 268); söyleyene (YED, s. 241); söyleyenler (YED, s. 227); söyleyenün (YED, s. 259)

tagla- < *tag+la-* “acıyı yüreğine işlemek” [TTTSKBS]

taglar (YED, s. 253)

yagmâla- < *yagmâ+la-* “yağma etmek, talan etmek” [TETTL]

yagmâlandı (YED, s. 233) *yaraklanup* < *arak+la-n-up* “hazırlamak” [TETTL]
(YED, s. 231)

+lan-

gussalan- < *gussa+lan-* “kaygılanmak”

gussalanan (YED, s. 278)

katlan- < *katıg+lan-* “tahammül etmek” [TTTSKBS]

katlanan (YED, s. 261); *katlangıl* (YED, s. 242); *katlanımaz* (YED, s. 278)

sâlûslan- < *sâlûs+lan-* “hile yapmak”

sâlûslanuram (YED, s. 288)

+(a)r-

agar- < *ak+ar-* “beyazlamak” [TETTL]

agardı (YED, s. 284)

karar- < kara+r- [TETTL]

kararmış (YED, s. 259)

+sa-

susa- < su+sa- [TETTL]

susamışları (YED, s. 221)

2.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-ç

kazanç < kazan-ç “kâr” [TETTL]

kazancı (YED, s. 258); kazançlı (YED, s. 258)

-(i)g

bağ < *ba-**g** “bağ” [TTTTSKBS]

bağı (YED, s. 226, 253); bâğından (YED, s. 235); bağlamış (YED, s. 269, 282);
bağlamışdur (YED, s. 269); bağlar (YED, s. 253); bağlaya (YED, s. 277);
bağlayup (YED, s. 278)

bilig < bil-**ig** “bilgi” [OTG]

biligin (YED, s. 247)

ög < ö-**g** “akıl” [ETG]

ögin (YED, s. 266); öginden (YED, s. 222); ögüme (YED, s. 264)

-gAn

arışgan < arış-**gan** “iddiaya giren, yarışan” [TaS]

arışgan (YED, s. 255)

gülüşgen < gülüş-**gen** “çok gülen” [TaS]

gülüşgen (YED, s. 255)

karışgan < karış-**gan** “bilgiçlik taslayan, çok karışan” [DS]

karışgan (YED, s. 255)

savaşgan < savaş-**gan** “çok savaşan” [TaS]

savaşgan (YED, s. 255)

-GU

kaygu < *kad-**gu** “kaygı” [TTTSKBS] [EATE]

kaygu (YED, s. 290)

sevgü < sev-**gü** “sevgi” [TETTL]

sevgü (YED, s. 271); sevgünden (YED, s. 223); sevgüsi (YED, s. 222, 259, 262, 263, 271); sevgüsin (YED, s. 242); sevgüsne (YED, s. 271)

yanku < yan-**ku** “yankı” [TTTSKBS]

yankusına (YED, s. 259)

-Xci*alıcı* < al-**ıcı** [TTGŞB]

alıcı (YED, s. 224)

koyucu < koy-**ucu**

koyucu (YED, s. 224)

sarıcı < sar-**ıcı**

sarıcı (YED, s. 224)

sevici < sev-**ici** [EATE]

sevicer (YED, s. 266)

sorucu < sor-**ucu** [TTTSKBS]

sorucu (YED, s. 264)

yalvarıcı < yalvar-**ıcı**

yalvarıcı (YED, s. 247)

yuyucu < yuy-**ucu** “yıkayıcı”

yuyucu (YED, s. 224)

-Xm

adım < *ât-**ım** [TETTL] [EATE] [TTTSKBS]

adım (YED, s. 221, 244)

ölüm < öl-**üm** [TETTL] [EATE]

ölüm (YED, s. 231, 251, 282, 294); ölümden (YED, s. 240, 266); ölümün (YED, s. 266, 291); ölümüm (YED, s. 228); ölümün (YED, s. 264)

-Xn

bütün < büt-**ün** [EDPT] [TETTL] [TDB]

bütün (YED, s. 290); бүтүни (YED, s. 255)

dügün < түг-**үн** “dügün” [TTTSKBS] [EATE] [ETG] [TTGŞB] [TG]

dügündür (YED, s. 225)

dütün < дüt-**үн** “tütün” [TETTL] [EATE] [ETG] [TTGŞB] [TDB] [TG]
[OTWF]

dütün (YED, s. 267); дütүнүм (YED, s. 251)

gelin < gel-**in** [TTGŞB] [OTG] [TDB] [TG] [OTWF]

gelin (YED, s. 269); geline (YED, s. 282); gelündür (YED, s. 269, 282)

yakın < yak-**ın** [OTWF] [OTG]

yakın (YED, s. 242, 254, 255, 257, 264, 273, 292); yakındur (YED, s. 291)

yarın < yaru-**n** [OTWF]

yarın (YED, s. 223, 225, 238, 252, 256, 279, 288, 295); yarına (YED, s. 275);
yarınım (YED, s. 225)

-İş

biliş < bil-**iş** “tanıdık” [TETTL]

biliş (YED, s. 235, 245, 285, 295); bilişden (YED, s. 262); bilişi (YED, s. 245);
bilişleri (YED, s. 248); bilişün (YED, s. 240)

yanlış < yanıl-**iş** [TETTL]

yanlış (YED, s. 254, 271)

-(A)k

bucak < bıç-**gak** [EDPT] [TTGŞB] [NS]

bucakda (YED, s. 282)

dilek < dile-**k** [EDPT] [EATE] [TTGŞB]

dilek (YED, s. 233); dilegin (YED, s. 254); dileginden (YED, s. 242)

direk < tir-**gek** > tir-**ek** > dir-**ek** “direk, destek” (Sertkaya, 2007, s. 113-119)

direkdür (YED, s. 270)

döşek < *döşe-k* [EDPT]

döşek (YED, s. 282); döşegine (YED, s. 222)

ırak < *ır-ak* “uzak” [OTWF]

ırak (YED, s. 222, 256, 257, 270, 280, 295, 296); ırakdur (YED, s. 270, 281)

susak < *sus-ak* “ağaç kova” [TETTL] [TTTSKBS]

susakda (YED, s. 280)

turak < *tur-ak* “durak” [TTGŞB] [TG]

turak (YED, s. 243, 253, 295); turagı (YED, s. 232, 270); turagum (YED, s. 223);
turakdur (YED, s. 270)

yumşak < *yumşa-k* “yumuşak” [OTWF]

yumşak (YED, s. 259)

-(X)k

açuk < aç-**uk** “açık” [OTWF]

açuk (YED, s. 295); açukdur (YED, s. 283)

artuk < art-**uk** “artık” [TETTL]

artuk (YED, s. 222, 240, 286)

ayruk < ayır-**uk** “başka” [OTWF]

ayruk (YED, s. 221, 222, 223, 224, 225, 230, 236, 245, 246, 252, 266, 282, 288, 295, 296); ayruğı (YED, s. 271); ayrukda (YED, s. 246); ayruksı (YED, s. 237)

bayık < bay-**ık** [TETTL]

bayık (YED, s. 257)

bölük < böl-**ük** [OTWF] [TETTL]

bölük (YED, s. 232)

buçuk < bıç-**uk** [TETTL]

buçuk (YED, s. 255, 282)

buyruk < buyur-**uk** “emir” [OTWF] [TETTL]

buyruk (YED, s. 271); buyruğı (YED, s. 284); buyruğın (YED, s. 226)

çökük < çök-**ük** [TETTL]

çökük (YED, s. 270)

delük < del-**ük** [TETTL]

delük (YED, s. 227)

eksük < egsü-**k** “eksik” [OTWF] [TETTL] [EDPT]

eksük (YED, s. 284); eksügüni (YED, s. 257); eksükligin (YED, s. 228);
eksükligün (YED, s. 234); eksükligüni (YED, s. 288); eksüklük (YED, s. 247)

emek < emge-**k** [OTWF]

emek (YED, s. 256); emekdür (YED, s. 274)

esrük < esri-**k** “sarhoş” [OTWF] [TETTL]

esrük (YED, s. 223, 236, 248, 280, 289)

gerek < kerge-**k** [OTWF]

gerek (YED, s. 278, 279, 280, 281, 288, 290, 292, 293, 294); gerekdür (YED, s. 285, 291)

göynük < göyün-**ük** “yanmış, yanık; ızdırap, acı” [TETTL]

göynüklerümle (YED, s. 296)

ışık < ışı-**k** [TETTL]

ışığına (YED, s. 266)

kuşak < kurşa-**k** [TETTL]

kuşagı (YED, s. 269)

seyrek < *seyre-k* [TTTSKBS]

seyrekdür (YED, s. 256)

tanık < *tanı-k* [OTWF]

tanık (YED, s. 257); tanuk (YED, s. 267); tanuklar (YED, s. 246)

tanışık < *tanış-ık* [TTTSKBS]

tanışık (YED, s. 242); tanşuk (YED, s. 281)

uçuk < *uç-uk* [OTWF]

uçuk (YED, s. 282)

ulak < *ula-k* "haberci" [TTTSKBS]

ulak (YED, s. 248)

uyanık < *uyan-ık* [TETTL]

uyanık (YED, s. 246, 257)

uzak < uza-**k** [OTWF] [TETTL]

uzakdur (YED, s. 267)

arak < yara-**k** “silah, araç gereç, hazırlık” [TETTL] [EDPT]

arak (YED, s. 242, 291, 295); arakdur (YED, s. 281); araklanup (YED, s. 231); arag (YED, s. 264, 291)

yazuk < yaz-**uk** “günah, hata” [TETTL] [EDPT]

yazugı (YED, s. 271); yazuklarımız (YED, s. 226); yazukların (YED, s. 234); yazıkdur (YED, s. 271)

yüksek < yüke-**k** [OTWF] [TETTL] [EDPT]

yüksek (YED, s. 264); yüksekise (YED, s. 268)

-me

degme < deg-**me** “herhangi bir, rastgele” [TETTL]

degme (YED, s. 241, 242, 244, 247, 284); degmeler (YED, s. 259); degmesinde (YED, s. 237)

-t

geçit < geç-**it** [TETTL] [EDPT]

geçidi (YED, s. 267)

-X

ayru < ayır-**u** “ayrı” [TTGŞB] [EATE]

ayru (YED, s. 240, 280, 283); ayriyam (YED, s. 293); ayrudur (YED, s. 287);
ayruluk (YED, s. 281)

bilü < bil-**ü** “bilgi” [EATE] [TaS]

bilüm (YED, s. 221); bilünile (YED, s. 280); bilüsinden (YED, s. 244)

kapı < kap-**ı** [ETDES] [TTGŞB]

kapı (YED, s. 283); kapu (YED, s. 297); kapısu (YED, s. 247, 286); kapucısı
(YED, s. 295); kapuda (YED, s. 248, 269, 281); kapudan (YED, s. 247, 260);
kapudur (YED, s. 270); kapusı (YED, s. 295); kapusunda (YED, s. 259); kapuya
(YED, s. 283)

karşu < karış-**u** “karşı” [TTTSKBS]

karşu (YED, s. 253, 276)

kayu < *kad-**gu** > *kay-**u** “kaygı” [TTTSKBS]

kayum (YED, s. 239)

koku < kok-**u** [EATE]

kokusu (YED, s. 222, 291); kokundan (YED, s. 222); kokusına (YED, s. 279)

konşu < konuş-**u** “komşu” [TTTSKBS]

konşun (YED, s. 254)

korku < kork-**u** [EATE]

korku (YED, s. 244); korkısından (YED, s. 226); korkulıkdur (YED, s. 262); korkulu (YED, s. 263); korkum (YED, s. 239); korkusu (YED, s. 288); korkusun (YED, s. 286)

ölü < öl-**ü** [EATE] [TTGŞB]

ölü (YED, s. 247, 264); ölidür (YED, s. 251); ölüyi (YED, s. 274)

sanu < san-**u** “sanı, zan, hayal” [TTGŞB] [TETTL]

sanu (YED, s. 254)

satu < sat-**u** “satma, satış” [TETTL]

satu (YED, s. 269, 271)

sevü < sev-**ü** “sevgi” [TETTL]

sevüye (YED, s. 281)

sorı < sor-**ı** “soru” [KL]

sorı (YED, s. 231, 268); soru < sor-**u** (YED, s. 273)

sürü < sür-**ü** [TTGŞB]

sürü (YED, s. 221)

tapu < tap-**u** “hizmet” [EATE] [ETG]

tapu (YED, s. 243); tapusunda (YED, s. 259); tapuya (YED, s. 286)

tolu < tol-**u** “dolu” [EATE] [TTGŞB]

tolu (YED, s. 221, 255, 257, 264, 275, 280, 287, 293); toludur (YED, s. 243, 250, 262, 280); toluluğu (YED, s. 266)

umu < um-**u** “umut, beklenti” [EDPT] [TETTL]

umusu (YED, s. 269)

yazu < yaz-**u** “yazı” [TTGŞB]

yazuya (YED, s. 246)

2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-Ar-

*çık-**ar-*** [TTGŞB]

çıkarur (YED, s. 277); çıkarmayalum (YED, s. 262); çıkarsun (YED, s. 227)

gider- < git-**er-** [TTGŞB]

gidermege (YED, s. 238); giderdiyise (YED, s. 236); gidermezsen (YED, s. 295)

-Dür-

agdur- < ag-**dur-** “kaldırmak” [OTG] [TETTL]

agdursun (YED, s. 228)

azdur- < az-**dur-** “kışkırtmak, ayartmak” [KL]

azduran (YED, s. 273)

bildür- < bil-**dür-** “bildirmek” [TTGŞB]

bildürdi (YED, s. 289); bildürüp (YED, s. 276); bildürür (YED, s. 228)

bindür- < bin-**dür-** “bindirmek” [OTG] [OTWF]

bindüreler (YED, s. 224)

döndür- < dön-**dür-**

döndürür (YED, s. 261); döndürmegi (YED, s. 261)

getür- < kel-**tür-** “getirmek” [OTWF]

getüreler (YED, s. 224)

indür- < in-**dür-** “indirmek” [TTGŞB]

indüreler (YED, s. 224)

otur- < ol-**tur-** [OTG]

otur (YED, s. 269); oturalar (YED, s. 224); oturmuş (YED, s. 269)

öldür- < öl-**dür-** [TTGŞB]

öldürem (YED, s. 283); öldüren (YED, s. 286); öldürürisen (YED, s. 252)

tapdur- < tap-**dur-** “taptırmak” [KL]

tapdur (YED, s. 267)

toldur- < tol-**dur-** “doldurmak” [TTGŞB] [OTWF]

toldurdı (YED, s. 289)

ulaşdur- < ulaş-**dur-** “ulaştırmak”

ulaşdur (YED, s. 289)

virdür- < vir-**dür-** “verdirmek”

virdürmedi (YED, s. 227)

yidür- < yi-**dür-** “yedirmek” [OTWF]

yidürenler (YED, s. 291)

-gür-

dirgür- < **dir-gür-** “diriltmek” [OTG]

dirgüren (YED, s. 286)

irgür- < **ir-gür-** “ulaştırmak, eriştirmek” [TaS]

irgüre (YED, s. 283)

-it-

eyit- < **ey-it-** < ***ay-ıt-** “söylemek” [TTTTSKBS]

eyit (YED, s. 222, 254, 255); eyde (YED, s. 249); eydem (YED, s. 238); eydeydüm (YED, s. 237); eydeyin (YED, s. 238); eydibilem (YED, s. 252); eydibilesin (YED, s. 297); eydivirem (YED, s. 252, 284); eydür (YED, s. 226, 232, 233, 240, 251, 255, 257, 259, 260, 265, 272, 281, 284, 287, 292, 293); eydürdi (YED, s. 292); eydürler (YED, s. 292); eydürem (YED, s. 264, 295); eydürisem (YED, s. 266, 281); eydürsin (YED, s. 243, 254, 269); eyidün (YED, s. 291); eyitdi (YED, s. 295); eyitdiler (YED, s. 230); eyitdün (YED, s. 273); eyitmesün (YED, s. 222, 227); eyitmeye (YED, s. 222); eyitmiş (YED, s. 259)

-(X)I-

açıl- < **aç-ıl-** [TTGŞB]

açıla (YED, s. 263); açılam (YED, s. 223); açıldı (YED, s. 223); açılıviricek (YED, s. 278); açılmadığı (YED, s. 291)

anıl- < **an-ıl-** “hatırlanmak” [TTGŞB]

anıla (YED, s. 288)

atıl- < **at-ıl-**

atılır (YED, s. 275)

ayıl- < **ay-ıl-** “kendine gelmek, uyanmak” [TETTL]

ayılmadılar (YED, s. 244)

ayrıl- < **ayır-ıl-** [OTG]

ayrıldugum (YED, s. 228); ayrılıcak (YED, s. 286); ayrılmadılar (YED, s. 244); ayrılmayalum (YED, s. 262); ayrılmışlar (YED, s. 269); ayrılıp (YED, s. 231)

batıl- < **bat-ıl-** “batmak, batırılmak” [TaS]

batılır (YED, s. 275)

burıl- < bur-**ıl-** “bükülmek” [TaS]

burılmaz (YED, s. 283)

degşiril- < degşir-**ıl-** “değiştirilmek”

degşirilür (YED, s. 240)

diril- < dir-**ıl-** “canlanmak” [OTG]

dirildür (YED, s. 274)

dökil- < dök-**ıl-** “dökülmek” [TTGŞB]

dökilür (YED, s. 238, 260); dökülür < dök-**ül-**ür (YED, s. 241, 292); dökilmiş (YED, s. 265)

düril- < dür-**ıl-** “katlanmak, bükülmek” [DS] [TTTSKBS]

dürilür (YED, s. 242)

düzül- < düz-**ül-** “düzenlenmek” [TTTSKBS] [TaS]

düzüldi (YED, s. 289); düzülmüş (YED, s. 271)

eksil- < egsü-**l-** [TTTSKBS]

eksilür (YED, s. 231); eksilmedi (YED, s. 266)

gedil- < git-**il-** “gidilmek”

gedilmez (YED, s. 266)

ırıl- < ır-**il-** “ayrılmak”

ırıla (YED, s. 226); ırılmadılar (YED, s. 244); ırılmayalum (YED, s. 262);
ırılmayam (YED, s. 225); ırılmaz (YED, s. 283)

iril- < ir-**il-**

irilmez (YED, s. 288)

irkil- < irk-**il-** “ürkmek” [TTTSKBS]

irkildigi (YED, s. 292)

karıl- < **kar-ıl-** “karışmak”

karılmaz (YED, s. 283)

kırıl- < **kır-ıl-**

kırıla (YED, s. 226); kırılıban (YED, s. 269)

kurıl- < **kur-ıl-** “kurulmak”

kurıla (YED, s. 295); kurulmaz (YED, s. 283); kuruldu (YED, s. 289)

saçıl- < **saç-ıl-**

saçılır (YED, s. 260); saçılmadığı (YED, s. 291)

sarıl- < **sar-ıl-**

sarılmış (YED, s. 265)

satıl- < **sat-ıl-**

satılır (YED, s. 286)

sayıl- < say-**ıl-**

sayılmamak (YED, s. 241); sayılıcak (YED, s. 295)

sevil- < sev-**il-**

sevilelüm (YED, s. 281)

sorul- < sor-**ul-**

sorulmaz (YED, s. 286)

sunıl- < sun-**ıl-** “sunulmak”

sunıla (YED, s. 246); sunuldı (YED, s. 289)

süril- < sür-**il-** “sürülmek”

sürilür (YED, s. 235, 260, 264); sürilmez (YED, s. 283); sürülmeyem (YED, s. 225)

takıl- < tak-**ıl-** [TTTSKBS]

tagılma (YED, s. 235); takılır (YED, s. 260)

tartıl- < tart-**ıl-**

tartıla (YED, s. 226)

turıl- < tur-**ıl-** “durulmak”

turılmaz (YED, s. 283)

tutıl- < tut-**ıl-** “tutulmak”

tutılır (YED, s. 275); tutulmadı (YED, s. 221)

varıl- < var-**ıl-**

varılmaz (YED, s. 283)

viril- < vir-**ıl-** “verilmek”

virilür (YED, s. 272); virilmez (YED, s. 283); virilmiş (YED, s. 249)

yanıl- < *yan-ıl-*

yanıldı (YED, s. 255); yanılmayandır (YED, s. 279); yanılıban (YED, s. 259);
yanlış (YED, s. 271)

yaradı/- < *yarat-ıl-* “yaratılmak”

yaradıldı (YED, s. 228); yaradılmadın (YED, s. 228, 258); yaradılmış (YED, s.
293)

yarıl- < *yar-ıl-*

yarıla (YED, s. 226)

yayı/- < *yay-ıl-*

yayıldı (YED, s. 245)

yinil- < *yin-ıl-* “alt edilmek” [TETTL]

yinile (YED, s. 288)

yıkıl- < *yık-ıl-*

yıkıldı (YED, s. 281)

yırtıl- < yırt-**ıl-**

yırtıla (YED, s. 226)

yoyıl- < yoy-**ıl-** “silinmek, bozulmak” [TaS]

yoyılmaz (YED, s. 283)

-(X)n-

aldan- < alda-**n-**

aldanan (YED, s. 261); aldanduk (YED, s. 239); aldanma (YED, s. 235, 244);
aldanmayalum (YED, s. 263); aldanmaz (YED, s. 262); aldanuban (YED, s.
234)

alın- < al-**ın-** [TTGŞB]

alınmaduk (YED, s. 269)

anlan- < *anla-n-*

anlanmaz (YED, s. 260)

bezen- < *beze-n-* “süslenmek”

bezenüben (YED, s. 233, 237); bezenüp (YED, s. 223)

boyan- < *boya-n-*

boyandum (YED, s. 296)

bulın- < *bul-ın-* “bulunmak” [TTGŞB]

bulına (YED, s. 246); bulınan (YED, s. 278); bulunmaz (YED, s. 267); bulunmadı (YED, s. 287); bulunmaya (YED, s. 245); bulunmaz (YED, s. 286)

çalın- < *çal-ın-*

çalındı (YED, s. 248)

çeynen- < *çeyne-n-* “çiğnenmek”

çeynenmiş (YED, s. 231)

dakın- < dak-**ın-** “takınmak” [TETTL]

dakındum (YED, s. 245)

depre- < tepre-**n-** “hareket etmek, kımıldanmak” [EDPT] [TETTL]

depremedin (YED, s. 287)

dolan- < dola-**n-**

dolanmadı (YED, s. 266)

donan- < dona-**n-** “süslenmek” [NS]

donanmış (YED, s. 282)

düken- < düke-**n-** “tükenmek” [TTGŞB]

dükenür (YED, s. 242); dükenmez (YED, s. 290)

düzün- < düz-**ün-** “kendine yapmak” [TETTL]

düzünüben (YED, s. 233)

görin- < gör-**in-** “görünmek”

görinen (YED, s. 229, 252); görünem (YED, s. 293); görünendür (YED, s. 295);
görinmez (YED, s. 283); görünür (YED, s. 223); görnem (YED, s. 225); göründi
(YED, s. 252 257, 276); görünmezsın (YED, s. 273)

idin- < et-**in-** “edinmek”

idindi (YED, s. 225, 295)

kon- < ko-**n-** [OTG]

konan (YED, s. 238); konanlar (YED, s. 221); konmaga (YED, s. 221); konup
(YED, s. 294)

muştulan- < muştula-**n-** “müjdelenmek”

muştulanuz (YED, s. 247)

okın- < okı-**n-** “okunmak”

okına (YED, s. 272); okınan (YED, s. 245); okınur (YED, s. 249); okunan (YED, s. 243)

olun- < ol-**un-**

olundu (YED, s. 252)

ortalan- < ortala-**n-**

ortalandı (YED, s. 231)

özen- < öze-**n-** [TTTSKBS]

özenüp (YED, s. 222)

san- < *sa-**n-** “zannetmek” [TTTSKBS]

sanın (YED, s. 262); sanma (YED, s. 263); sanmadugun (YED, s. 262, 263); sanmaduk (YED, s. 268); sanmadun (YED, s. 291); sanman (YED, s. 237); sanmaz (YED, s. 266, 268); sanup (YED, s. 296); sanur (YED, s. 235, 256, 266, 288); sanurdum (YED, s. 293); sanurlar (YED, s. 288)

sevin- < sev-**in-** [OTG]

sevindügi (YED, s. 225)

sın- < *sı-**n-** “kırılmak” [TTTSKBS]

sındı (YED, s. 255)

söylen- < söyle-**n-**

söylenmez (YED, s. 236)

sun- < su-**n-** [KL]

sunmasa (YED, s. 283)

talbın- < dalbı-**n-** “çırpınmak” [DLT] [EDPT] [TETTL]

talbınma (YED, s. 231)

tutın- < tut-**ın-** “tutunmak” [OTG]

tutınan (YED, s. 278)

uzan- < *uza-n-*

uzanuban (YED, s. 233, 237)

yagmâlan- < *yagmâla-n-*

yagmâlandı (YED, s. 233)

araklan- < *arakla-n-* “hazırlanmak” [TETTL]

araklanup (YED, s. 231)

yin- < *yi-n-* “yemek”

yinmedügi (YED, s. 292)

yumşan- < *yumşa-n-* “yumuşamak”

yumşanur (YED, s. 259)

yun- < *yu-n-* “yıkanmak” [DS] [TaS] [TS]

yunur (YED, s. 235); yunalum (YED, s. 288); yunmadın (YED, s. 287);
yunmayınca (YED, s. 235); yunmayısar (YED, s. 235)

yuvun- < *yuv-un-* “yıkanmak” [DS] [TaS]

yuvunıcak (YED, s. 294)

-(X)ş-

barış- < *bar-iş-* [ETDES] [KL]

barışa (YED, s. 261)

biliş- < *bil-iş-* “tanışmak” [TaS]

bilişdi (YED, s. 281); bilişen (YED, s. 223, 261); bilişene (YED, s. 292)

biniş- < *bin-iş-*

binişicek (YED, s. 294)

bulaş- < bula-**ş**- [TTGŞB]

bulaşıcak (YED, s. 235)

çagrış- < çağır-**iş**- “çağırışmak”

çagrışıup (YED, s. 260)

danış- < danı-**ş**- [NS] [KL]

danışıcak (YED, s. 294)

değiş- < deg-**iş**- “değişmek”

değiş (YED, s. 285); değşirilür (YED, s. 240); degşür (YED, s. 247, 289);
degşüren (YED, s. 288); degşürmeyenler (YED, s. 243); degşürmişem (YED, s.
295)

döniş- < dön-**iş**- “dönüşmek”

dönişicek (YED, s. 294)

dutuş- < dut-**uş**- “tutuşmak” [TTGŞB]

dutuşdı (YED, s. 248)

düriş- < *dür-iş-* “çalışmak” [TaS]

dürişdi (YED, s. 256)

gülüş- < *gül-üş-*

gülüşgen [TTGŞB] (YED, s. 255)

iriş- < *ir-iş-* [TTGŞB]

irişdi (YED, s. 256); irişe (YED, s. 261, 263); irişen (YED, s. 255)

kalış- < *kal-iş-*

kalışıcak (YED, s. 294)

kaniş- < *kan-iş-*

kanişıcak (YED, s. 295)

karış- < kar-**ış-**

karışdı (YED, s. 256); karışgan (YED, s. 255); karşu < kar-**ış-**u (YED, s. 276)

olış- < ol-**ış-** “oluşmak”

olışıcak (YED, s. 295)

sataş- < satga-**ş-** “rastlamak” [TaS] [NS]

sataşdı (YED, s. 261)

söyleş- < söyle-**ş-** [OTG]

söyleşür (YED, s. 293)

taniş- < tanı-**ş-**

tanişık (YED, s. 242); tanşuk (YED, s. 281)

ulaş- < ula-**ş-**

ulaşalıdan (YED, s. 225 246); ulaşıdur (YED, s. 289); ulaşımadın (YED, s. 276);
ulaşımaga (YED, s. 221); ulaşımış (YED, s. 265)

yaniş- < yan-**ış-**

yanişıcak (YED, s. 295)

yapış- < yap-**ış-** [NS]

yapışur (YED, s. 227)

yaraş- < yara-**ş-** “yakışmak, uymak” [KL]

yaraşur (YED, s. 251)

-(ı)t-

akıt- < ak-**ıt-** [OTWF] [OTG]

akıdup (YED, s. 276); akıtmaya (YED, s. 221)

arıt- < arı-**t-** “temizletmek” [TTGŞB] [OTWF]

arıda (YED, s. 288)

benzet- < benze-**t-** [OTWF]

benzetmeye (YED, s. 285)

berkit- < berki-**t-** “sağlamlaştırmak” [TTGŞB]

berkitmeyen (YED, s. 242)

dirilt- < diril-**t-**

dirildür (YED, s. 274)

düket- < düke-**t-** “tüketmek” [NS] [KL]

düketdün (YED, s. 231)

erit- < eri-**t-** [OTWF]

eridür (YED, s. 268)

eskit- < eski-**t-**

eskidürse (YED, s. 240); eskitmeye (YED, s. 223)

ilet- < ile-**t-** “ulaştırmak” [KL]

iledüp (YED, s. 224)

kaynat- < kayna-**t-** [OTWF]

kaynadur (YED, s. 260)

onalt- < onal-**t-** “iyileştirmek” [DS]

onaltmaz (YED, s. 276)

söylet- < söyle-**t-** [OTWF]

söyleden (YED, s. 226); söyledür (YED, s. 269)

uzat- < uza-**t-** [OTWF]

uzatdı (YED, s. 287); uzatmaya (YED, s. 223); uzatmayalar (YED, s. 254)

üşüt- < *üşü-t-* [OTWF]

üşütmeye (YED, s. 227)

yarat- < *yara-t-* [OTWF]

yaratdı (YED, s. 268); yaradıldı (YED, s. 228); yaradılmadın (YED, s. 228, 258); yaradılmış (YED, s. 293); yaratdun (YED, s. 249); yaratır (YED, s. 277)

yirt- < *yır-t-*

yirtup (YED, s. 264)

-Xr-

artur- < *art-ur-* “artırmak” [TTGŞB]

arturma (YED, s. 285); arturur (YED, s. 246, 248)

bitür- < *bit-ür-* “bitirmek” [TTGŞB]

bitüre (YED, s. 280); bitüreler (YED, s. 224)

bişir- < *biş-ir-* “pişirmek” [TTGŞB]

bişirüp (YED, s. 280); bişürgil (YED, s. 280)

degşür- < *değiş-ür-* “değiştirmek”

degşür (YED, s. 247, 289); degşirilür (YED, s. 240); degşüren (YED, s. 288);
degşürmeyenler (YED, s. 243); degşürmişem (YED, s. 295)

düşür- < *düş-ür-* [TTGŞB]

düşürgil (YED, s. 280)

geçür- < *geç-ür-* “geçirmek” [TTGŞB]

geçüre (YED, s. 245); geçürür (YED, s. 260)

geyür- < *gey-ür-* “giydirmek”

geyürdüm (YED, s. 291)

şaşur- < *şaş-ur-* “şaşırmak” [TTGŞB]

şaşurmadın (YED, s. 244)

toyur- < *toy-ur-* “doymak” [TTGŞB]

toyurdum (YED, s. 291)

-y-

koy- < *ko-y-* [TTGŞB] [OTG]

koy (YED, s. 224); koyalar (YED, s. 258); koyalum (YED, s. 258); koyar (YED, s. 223); koyarıdum (YED, s. 288); koyup (YED, s. 270)

say- < *sa-y-* [TTGŞB]

sayan (YED, s. 257); saylıcak (YED, s. 295); saymaz (YED, s. 286)

toy- < *to-y-* “doymak” [TTGŞB] [OTG]

toyalar (YED, s. 257); toyamaz (YED, s. 282); toyurdum (YED, s. 291)

yuy- < *yu-y-* “yıkamak” [DS]

yuyan (YED, s. 290)

2.2. BİRLEŞTİRME

2.2.1. İsim Yapımı

‘abes yire (A-T): Boş yere, boşu boşuna. (YED, s. 274)

âb-ı hayât (F-A): İçenin ölümsüz olduğuna inanılan su. (YED, s. 221)

ağaç at (T-T): Tabut. (YED, s. 224)

âhir zaman (A-A): Dünyanın son zamanları, kıyametin kopacağı günler. (YED, s. 256)

aklı başında (A-T): Ne yaptığının farkında olarak hareket eden, akıllıca davranan. (YED, s. 262)

‘aleyhi’s-selâm: “Selam onun üzerine olsun” anlamında bir dua sözü. (YED, s. 272)

ana rahmi (T-A): Döl yatağı. (YED, s. 276)

ay ışığı (T-T): Ay’ın yeryüzüne verdiği ışık. (YED, s. 266)

baş ucu (T-T): “Yatılan bir yerin baş konulan yönü veya yakını.” (TDK, 2019, s. 280) (YED, s. 269)

başsuz at (T-T): Tabut. (YED, s. 294)

behey (T-T): “Çıkışma bildirmek için kullanılan bir söz.” (TDK, 2019, s. 294)
(YED, s. 279)

bin-bir (T-T): Çok, pek çok. (YED, s. 249, 271)

bin yıl (T-T): Bin yılı içine alan zaman dilimi, milenyum. (YED, s. 281, 288, 293)

binde bir (T-T): Nadir, seyrek. (YED, s. 285, 287)

birbiri (T-T): Karşılıklı olarak bir diğeri. (YED, s. 256)

bir dem (T-F): Belli bir zaman, geçmişte bir zaman. (YED, s. 224, 250, 252, 264, 290)

bir gün (T-T): Gelecekte herhangi bir an. (YED, s. 256, 281, 292)

bir kaç (T-T): Çok olmayan, az sayıda. (YED, s. 264)

biş vakt (T-A): “Günün sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı zamanları.” (TDK, 2019, s. 318) (YED, s. 232)

bugün (T-T): İçinde bulunulan gün. (YED, s. 295)

cân alıcı (F-T): Azrail. (YED, s. 224)

cân fidî (F-A): Can feda, çok beğenilen şeyler karşısında canını vermeye hazır olduğunu ifade eden söz. (YED, s. 236, 274)

cânâvâr gibi (F-T): 1. İri yarı, saldırgan. 2. Çok fazla. (YED, s. 266)

cümle ‘âlem (A-A): Herkes. (YED, s. 226, 275, 285, 293)

dört yan (T-T): Her taraf. (YED, s. 289)

dünyâ mâlı (A-A): Varlık, servet. (YED, s. 286)

ecel şerbeti (A-A): Ölüm. (YED, s. 231)

fâni dünve (A-A): Ölümlü dünya. (YED, s. 291)

gök yüzi (T-T): Sema. (YED, s. 266)

gözi yaşı (T-T): Gözyaşı. (YED, s. 244, 275, 276, 292)

güler yüz (T-T): Gülen yüz, içten davranış. (YED, s. 253)

hak yolu (A-T): Doğru yol. (YED, s. 242, 254, 258, 282)

her bir (F-T): Hepsi. (YED, s. 224, 265, 275, 291)

her biri (F-T): Ayrı ayrı hepsi. (YED, s. 271, 297)

her dem (F-F): Her zaman. (YED, s. 223, 251, 252, 256, 259, 263, 264, 266, 289)

hiç bir (F-T): Bir isimden önce gelerek ilgili varlıktan hiç olmadığını ifade eden söz. (YED, s. 287)

hiç kimse (F-T): Bir kimse bile, kimsecik. (YED, s. 286)

'ışk odı (A-T): Aşk ateşi. (YED, s. 226, 242, 251, 260, 265, 267, 275, 296)

içi boş (T-T): Önemsiz, değersiz. (YED, s. 237)

iki cihân (T-F): İslam inancına göre dünya ve ahiret. (YED, s. 222, 223, 243, 244, 253, 293, 297)

kadîr gicesi (A-T): Kur'an indirilmeye başlandığı için kutsal sayılan, kamerî aylardan Ramazan'ın yirmi yedinci gecesini. (YED, s. 280)

kan bahâsı (T-F): Diyet. (YED, s. 275)

kara toprak (T-T): Mezar. (YED, s. 265, 280)

kefen bizi (A-A): Kefen. (YED, s. 265)

mahşer günü (A-T): Kıyamet. (YED, s. 256)

satu bâzâr (T-F): Alışveriş. (YED, s. 269, 271)

seher yili (A-T): Seher vaktinde esen rüzgâr. (YED, s. 251)

seher vakti (A-A): Şafak sökmek üzere olan an. (YED, s. 272, 273)

şeyş cihet (A-A): Her taraf. (YED, s. 232)

taş gönül (T-T): Merhametsiz. (YED, s. 259)

togru yol (T-T): Kötülüklerden uzak olarak tutulan yol, hak yolu. (YED, s. 227, 263, 291, 292)

yakasuz don (T-T): Kefen. (YED, s. 294)

yidi deniz (T-T): Tüm denizler. (YED, s. 260, 282, 295)

yini bahâr (T-F): İlbahar. (YED, s. 266)

yir altı (T-T): Yerin altındaki bölüm. (YED, s. 224)

yir yüzü (T-T): Dünya. (YED, s. 237, 253, 268, 269)

yok yire (T-T): Hiçbir gereği ve sebebi olmadan, boku bokuna. (YED, s. 282)

yol sıra (T-T): Yol boyu. (YED, s. 233)

yüze yüz (T-T): Yüz yüze, karşı karşıya. (YED, s. 247)

yüzi suyu himmeti (T-T-A): “Yüzü suyu hürmetine, ‘birinin veya bir şeyin hatırına veya varlığına değer verildiği için’ anlamında kullanılan bir söz.” (TDK, 2019, s. 2632) (YED, s. 241)

2.2.2. Fiil Yapımı

aç toyur- (T-T): Yoksulları beslemek. (YED, s. 291)

adım at- (T-T): Yürümek. (YED, s. 221)

‘âciz kal- (A-T): Gücü yetmemek. (YED, s. 248, 284)

- ‘âciz ol-** (A-T): Gücü yetmemek. (YED, s. 279)
- âh it-** (A-T): 1. Feryat etmek. 2. İlenmek. (YED, s. 234, 246, 293)
- âh kıl-** (A-T): 1. Feryat etmek. 2. İlenmek. (YED, s. 256)
- âh ol-** (A-T): 1. Feryat etmek. 2. İlenmek. (YED, s. 275)
- ag it-** (T-T): Ağartmak. (YED, s. 280)
- ‘akıl ir-** (A-T): Anlamak. (YED, s. 273)
- amân vir-** (A-T): Canını bağışlamak, öldürmemek. (YED, s. 224, 227)
- ‘amel eyle-** (A-T): Hareket etmek. (YED, s. 296)
- ‘amel it-** (A-T): Hareket etmek. (YED, s. 246, 262)
- ana rahmine düş-** (T-A-T): Döl yatağında cenin oluşmak. (YED, s. 276)
- ‘âr eyle-** (A-T): Utanmak. (YED, s. 285)
- ‘arş’a çıkar-** (A-T): Çok fazla yükseltmek, göğe çıkarmak. (YED, s. 277)
- ‘arş’a ir-** (A-T): Arşa çıkmak, göğe yükselmek. (YED, s. 239)
- ‘arz eyle-** (A-T): Sunmak. (YED, s. 288)
- âsân ol-** (F-T): Kolaylaşmak, kolay olmak. (YED, s. 229)
- asâyîş kıl-** (F-T): Düzene sokmak, güvenli hale getirmek. (YED, s. 241)
- ‘âsî ol-** (A-T): Başkaldırmak. (YED, s. 258)
- assı it-** (T-T): Fayda etmek, kar etmek. (YED, s. 246)
- assı kıl-** (T-T): Fayda etmek, kar etmek. (YED, s. 224)
- ‘âşık ol-** (A-T): Çok sevmek. (YED, s. 222, 237, 263, 265, 275, 286, 289, 296, 297)
- az gel-** (T-T): Yetmemek. (YED, s. 235)

'azâb ol- (A-T): Eziyet çekmek. (YED, s. 295)

âzâd ol- (F-T): Serbest bırakmak, özgür kalmak. (YED, s. 229, 231, 295)

bahâne bul- (F-T): Bir şeyi yapmak ya da yapmamak için sözde neden bulmak. (YED, s. 271)

bağrı piş- (T-T): Bağrı yanmak. (YED, s. 295)

bağrın del- (T-T): Çok dokunmak, içine işlemek. (YED, s. 265)

bağru dutuş- (T-T): Bağrı yanmak, çok üzölmek, acı çekmek. (YED, s. 248)

bağrumı tagla- (T-T): Çok üzölmek, acı çekmek. (YED, s. 253)

basîr kıl- (A-T): Göstermek. (YED, s. 252)

baş kıl- (T-T): Yara etmek, yaralamak. (YED, s. 275)

baş ol- (T-T): Önde gelmek, lider olmak. (YED, s. 239)

baş tut- (T-T): Elebaşı olmak. (YED, s. 275)

baş gel- (T-T): Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak. (YED, s. 265, 271, 277, 292, 295)

başum götürüp git- (T-T-T): Başını alıp gitmek, bulunduğu yeri terk etmek. (YED, s. 221)

bay ol- (T-T): Zengin olmak, mal mülk edinmek. (YED, s. 239)

bayram eyle- (T-T): Çok sevinmek. (YED, s. 265)

becid ol- (F-T): Ciddi olmak, ciddileşmek. (YED, s. 287)

bellü ol- (T-T): Anlaşılmak. (YED, s. 288)

beni benden ilet- (T-T-T): Çok etkilenmek, kendinden geçmek. (YED, s. 235)

beni vir- (T-T): Kendini vermek, kendini adamak. (YED, s. 225)

ber-dâr it- (F-T): Asmak. (YED, s. 260)

berk it- (T-T): Sağlamlaştırarak. (YED, s. 285)

beşâret ol- (A-T): Müjde olmak, sevinmek. (YED, s. 223)

beyân ol- (A-T): Anlatmak, anlatılmak. (YED, s. 256)

bî-çâre ol- (F-T): Çaresiz kalmak. (YED, s. 265)

bî-haber ol- (F-T): Habersiz olmak. (YED, s. 275)

bî-hod ol- (F-T): Kendinden geçmek. (YED, s. 226)

bî-karâr ol- (F-T): Kararsız kalmak. (YED, s. 247)

biliş ol- (T-T): Tanışmak. (YED, s. 295)

bir et- (T-T): Eş duruma getirmek. (YED, s. 281)

bir ol- (T-T): Aynı olmak. (YED, s. 225, 258, 296)

birlik ol- (T-T): Anlaşmak, birleşmek. (YED, s. 270)

biryân ol- (F-T): Yanmak. (YED, s. 226)

bîzar ol- (F-T): Bıkmak. (YED, s. 271, 275)

boynın eg- (T-T): İsteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak. (YED, s. 266)

boyun bur- (T-T): Çaresizliğini kabul edip teslim olmak. (YED, s. 221, 246, 283)

boyun vir- (T-T): Buyruk altına girmek. (YED, s. 281)

bugünü yarına koma- (T-T-T): Bugünün işini yarına bırakmamak. (YED, s. 275)

bünyâd ur- (F-T): Temel atmak, inşa etmek. (YED, s. 270)

bütûn ol- (T-T): Tam, eksiksiz olmak. (YED, s. 235)

cân ag- (F-T): Ölmek, canı çıkmak. (YED, s. 242)

can al- (F-T): Öldürmek. (YED, s. 224, 227, 229)

cân hulkuma gel- (F-A-T): “Canı boğazına gelmek, büyük bir tehlike karşısında ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmak.” (TDK, 2019, s. 438) (YED, s. 229)

cân kulagıla dinle- (F-T-T): Çok dikkatli bir biçimde dinlemek. (YED, s. 246)

cân vir- (F-T): 1. Ölmek. 2. Canlandırmak, hayat vermek. (YED, s. 228, 255, 262)

cânı geç- (F-T): Ölmek. (YED, s. 221, 253)

cânı göyne- (F-T): Canı yanmak. (YED, s. 289)

cânı yan- (F-T): Çok acı çekmek. (YED, s. 296)

cânını vir- (F-T): Kendisini feda etmek. (YED, s. 242, 247, 278)

cefâ gör- (A-T): Eziyet çekmek. (YED, s. 267)

cefâ tart- (A-T): Eziyet, sıkıntı çekmek. (YED, s. 258)

cehd eyle- (A-T): Uğraşmak, çalışıp çabalamak. (YED, s. 242)

cevâb al- (A-T): Bir soruya karşılık almak. (YED, s. 292)

cûşa gel- (F-T): Coşmak. (YED, s. 264)

çâk it- (F-T): Yırtmak. (YED, s. 274)

çâre kıl- (F-T): Deva olmak. (YED, s. 230)

dak dut- (T-T): Kusur bulmak. (YED, s. 296)

da’vet it- (A-T): Çağırarak. (YED, s. 270)

da’vet kıl- (A-T): Çağırarak. (YED, s. 268)

da’vî kıl- (A-T): İddia etmek. (YED, s. 248, 284)

defterin dür- (F-T): Öldürmek. (YED, s. 253)

deli eyle- (T-T): Çıldirtmak. (YED, s. 276)

delü kıl- (T-T): Çıldirtmak. (YED, s. 278)

deli ol- (T-T): Delirmek. (YED, s. 277)

derde ugra- (F-T): Derde düşmek, tasalanmak. (YED, s. 278)

dert ol- (F-T): Üzüntü, sıkıntı vermek. (YED, s. 227, 278)

dermân bul- (F-T): Çare bulmak. (YED, s. 267)

dermân ol- (F-T): İyileştirmek, iyi gelmek. (YED, s. 226, 250)

dert vir- (F-T): Sıkıntıya sokmak. (YED, s. 278)

dîdâr göster- (F-T): Yüz göstermek, ortaya çıkmak. (YED, s. 252)

dilden çıkarma- (T-T): Dilden düşürmemek, sürekli bahsetmek. (YED, s. 262)

dile gel- (T-T): Konuşmaya başlamak. (YED, s. 225, 229, 272)

dile getir- (T-T): Söylemek. (YED, s. 224, 249)

dile vir- (T-T): Gizli tutulması gereken bir şeyi açığa vurmak. (YED, s. 244)

dilü dön- (T-T): Bir sözü düzgün söylemeyi becerebilmek. (YED, s. 229)

dilün kes- (T-T): Susmak. (YED, s. 242)

diri kıl- (T-T): Canlandırmak. (YED, s. 250)

diri ol- (T-T): Var olmak, yaşamak. (YED, s. 254)

diz çök- (T-T): 1. Dizlerini yere koyarak oturmak. 2. Boyun eğmek. (YED, s. 242)

dost ol- (F-T): Ahbap olmak. (YED, s. 248, 271, 295, 297)

du'â kıl- (A-T): Dua etmek. (YED, s. 251)

dünyâya gel- (A-T): Doğmak. (YED, s. 281)

düşmân ol- (F-T): Kin beslemek. (YED, s. 255, 258, 260)

ecel ir- (A-T): Ölüm zamanı gelmek. (YED, s. 242, 257)

edâ ol- (A-T): Ödemek, ödenmek. (YED, s. 235)

efgân ol- (F-T): Feryat etmek. (YED, s. 226)

eksük eyleme- (T-T): Eksik etmemek. (YED, s. 284)

esrük ol- (T-T): Sarhoş olmak, esrimek. (YED, s. 289)

el al- (T-T): “Tarikatlarda bir mürit, mürşidinden başkalarına yol gösterme iznini almak.” (TDK, 2019, s. 773) (YED, s. 258, 279, 285)

el bagla- (T-T): Namaza durmak. (YED, s. 269)

el etek dut- (T-T-T): Tarikata girmek, derviş olmak. (YED, s. 291)

el kat- (T-T): Bir işe karışmak, müdahale etmek. (YED, s. 263)

el öp- (T-T): “Yaşlı veya saygı gösterilmesi gereken kimselerin sağ elinin üstünü önce dudağa, sonra alna götürmek.” (TDK, 2019, s. 774) (YED, s. 288)

el urma- (T-T): Bir işi yapmak istememek. (YED, s. 284)

elden bırak- (T-T): İlgilenmemek. (YED, s. 253)

elden ne gele (T-T-T): “Çaresiz bir durumdayken yapılacak bir şey olmadığını anlatan söz.” (TDK, 2019, s. 775) (YED, s. 246)

elden ko- (T-T): İlgilenmemek. (YED, s. 270)

elden koma- (T-T): Elden bırakmamak, sürekli ilgilenmek. (YED, s. 258)

eli ir- (T-T): Yapabilmek. (YED, s. 225, 228, 242, 247, 272, 281, 288)

eli kalem tut- (T-A-T): “1. Yazı yazmayı bilmek. 2. Düşündüğünü güzel bir anlatımla yazmak.” (TDK, 2019, s. 776) (YED, s. 269)

elinden al- (T-T): Kurtarmak. (YED, s. 252)

el çek- (T-T): Vazgeçmek, bırakmak. (YED, s. 242, 256)

el sunma- (T-T): Elini sürmemek, dokunmamak, ilgilenmemek. (YED, s. 251)

el yu- (T-T): El çekmek, vazgeçmek. (YED, s. 238)

elünden gel- (T-T): Yapabilmek. (YED, s. 236, 245)

elünden gitme- (T-T): Elinden düşmemek, sürekli olarak ilgilenmek. (YED, s. 288)

emân ol- (A-T): Güvenmek. (YED, s. 292)

emân vir- (A-T): Güven vermek. (YED, s. 292)

emir eyle- (A-T): Emretmek. (YED, s. 246)

emir sav- (A-T): Emretmek. (YED, s. 295)

eser eyle- (A-T): Etki etmek, iz bırakmak. (YED, s. 245)

esîr eyle- (A-T): Tutsak etmek. (YED, s. 267)

esîr kıl- (A-T): Tutsak etmek. (YED, s. 252)

eş ol- (T-T): Aynı durumda olmak. (YED, s. 279)

etegin tut- (T-T): Yardım istemek. (YED, s. 223, 256, 263, 270, 278, 284)

fahr it- (A-T): Övünmek, gururlanmak. (YED, s. 254)

fârig ol- (A-T): Vazgeçmek. (YED, s. 230)

fâsid ol- (A-T): Bozulmak. (YED, s. 269)

fedâ ol- (A-T): Uğrunda yok olmak. (YED, s. 274)

fehîr ir- (A-T): Anlamak, idrak etmek. (YED, s. 229)

fehîr it- (A-T): Anlamak, idrak etmek. (YED, s. 276)

figân ol- (F-T): Feryat etmek. (YED, s. 226)

fıkr it- (A-T): Düşünmek. (YED, s. 250, 293)

gâfil ol- (A-T): Gaflet içinde olmak, habersiz olmak. (YED, s. 234, 269, 280)

gammâzlık eyle- (T-T): Söz taşımak. (YED, s. 258)

gark ol- (A-T): Gömülmek, batmak. (YED, s. 222, 231, 283, 286)

girü dön- (T-T): Geldiği yere gitmek. (YED, s. 252, 261)

girü gel- (T-T): Ayrıldığı yere tekrar dönmek. (YED, s. 281, 283, 292)

giryân ol- (F-T): Ağlamak. (YED, s. 250)

gölge kıl- (T-T): Yapılacak bir şeye engel olmak. (YED, s. 266)

gönlek eskit- (T-T): Deneyim kazanmak. (YED, s. 240)

gönlin egle- (T-T): Mutlu, neşeli vakit geçirmek. (YED, s. 265)

gönlü düş- (T-T): Âşık olmak. (YED, s. 292)

gönül al- (T-T): Sevindirmek, taltif etmek. (YED, s. 261)

gönül bagla- (T-T): Âşık olmak, bağlanmak. (YED, s. 253)

gönül vir- (T-T): 1. Âşık olmak, sevmek. 2. Bir şeye yönelmek, meyletmek. (YED, s. 224, 237, 247, 258, 285, 294)

gönül yık- (T-T): Birini üzme, gönlünü kırmak. (YED, s. 221)

gönüle gir- (T-T): Kalbine girmek. (YED, s. 253, 274, 291)

göz görme- (T-T): Görmez olmak. (YED, s. 284)

göz ırma- (T-T): Gözünü ayırmamak, bir şeye sürekli bakmak. (YED, s. 244, 281)

göz yum- (T-T): Görmezlikten gelmek, hoş görmek. (YED, s. 256)

gözden bırak- (T-T): Gözden çıkarmak. (YED, s. 295)

göze görün- (T-T): Belli olmak, açık olmak. (YED, s. 223, 252)

gözi git- (T-T): İstemeyerek bakmak. (YED, s. 222)

gözi yaşı akıt- (T-T-T): Ağlamak. (YED, s. 276)

gözi yaşı dök- (T-T-T): Ağlamak. (YED, s. 292)

gözün bagla- (T-T): Doğruyu bulamaz, düşünemez duruma gelmek. (YED, s. 282)

gözünü aç- (T-T): Uyanmak, gerçeği görmek. (YED, s. 234, 237, 241, 243, 253, 254, 273, 275, 296)

gulgul eyle- (A-T): Gürültü yapmak. (YED, s. 276)

güç yit- (T-T): "Gücü yetmek, eldeki imkânlarla ancak altından kalkabilmek, üstesinden gelebilmek." (Akalin, 2019, s.994) (YED, s. 288)

gümân dut- (F-T): Şüphe duymak, şüphelenmek. (YED, s. 223)

gümân kalma- (F-T): Kuşkusu kalmamak, emin olmak. (YED, s. 289)

gümân ol- (F-T): Şüphe duymak, şüphelenmek. (YED, s. 256, 292)

gümrah ol- (F-T): Yolunu kaybetmek, şaşırarak. (YED, s. 235, 250)

günâh it- (F-T): Günah işlemek. (YED, s. 288)

günâh eyle- (F-T): Günah işlemek. (YED, s. 267)

haber eyit- (A-T): Bir durumu bildirmek. (YED, s. 222)

haber eyle- (A-T): Bir durumu bildirmek. (YED, s. 289)

haber vir- (A-T): Bir durumu bildirmek. (YED, s. 224, 232, 237, 245, 273)

haber sor- (A-T): Bir şey hakkında bilgi almak, ne olduğunu öğrenmek istemek. (YED, s. 237, 270)

haber söyle- (A-T): Haber vermek. (YED, s. 265)

hacca var- (A-T): Müslümanların ibadet etmek için Mekke'ye gitmesi. (YED, s. 274)

haddini bil- (A-T): Kendi değer ve yeteneğinin farkında olmak. (YED, s. 274)

hakân ol- (T-T): Hükümdar olmak. (YED, s. 250)

hâl bil- (A-T): Bir kimsenin yaşadığı sıkıntıya anlayış göstermek. (YED, s. 224, 266, 275)

halvet ir- (A-T): Baş başa kalmak. (YED, s. 261)

halvet ol- (A-T): Birisi veya birileriyle baş başa yalnız kalmak. (YED, s. 233)

hâr ol- (A-T): Yanmak. (YED, s. 228)

harâb kıl- (A-T): Perişan etmek. (YED, s. 273)

harâb ol- (A-T): Perişan olmak. (YED, s. 230)

harâm yi- (A-T): "Toplumun gelenek ve göreneklerine veya dinî kurallarına aykırı olarak bir şeyi kendi yararına kullanmak, sahiplenmek." (TDK, 2019, s. 1045) (YED, s. 292)

harc eyle- (A-T): Harcamak. (YED, s. 251)

hareket vir- (A-T): Canlandırmak. (YED, s. 232)

hâsıl ol- (A-T): Ortaya çıkmak, meydana gelmek. (YED, s. 239)

hasta düş- (F-T): Hastalanmak. (YED, s. 280)

hayr it- (A-T): Hayır işlemek. (YED, s. 284)

hayrân kal- (A-T): Çok beğenmek. (YED, s. 256)

hayrân ol- (A-T): Çok beğenmek, takdir etmek. (YED, s. 226, 250, 261, 267, 274, 289)

hâzır ol- (A-T): Hazır durumda bulunmak. (YED, s. 224)

- helâl ol-** (A-T): Dinen uygun olmak. (YED, s. 224, 272)
- hıdmet eyle-** (A-T): Çalışmak, iş görmek. (YED, s. 224)
- hiyânet it-** (A-T): İhanet etmek, hainlik etmek. (YED, s. 232)
- hicâb kalma-** (A-T): Utanma kalmamak. (YED, s. 236)
- hisâb ol-** (A-T): Sorguya çekmek, hesaba çekmek. (YED, s. 231)
- himmet ol-** (A-T): Yardım etmek. (YED, s. 235)
- hitâb kıl-** (A-T): Söz söylemek. (YED, s. 245)
- hoş gel-** (F-T): Hoşuna gitmek, beğenmek. (YED, s. 264, 275)
- hüküm eyle-** (A-T): Hüküm vermek, karara varmak. (YED, s. 231)
- hüküm it-** (A-T): Hâkimiyet kurmak. (YED, s. 234, 240, 293)
- ırag it-** (T-T): Uzaklaştırmak. (YED, s. 280)
- ırak kal-** (T-T): Uzak kalmak, uzakta bulunmak. (YED, s. 257, 295, 296)
- ıssız kal-** (T-T): İssizlaşmak, tenhalaşmak. (YED, s. 282)
- ‘ışka düş-** (A-T): Âşık olmak. (YED, s. 286)
- ‘ıryan ol-** (A-T): Belli olmak, meydana çıkmak. (YED, s. 226, 228, 294)
- ‘ibâdet kıl-** (A-T): Bir dinin buyruklarını yerine getirmek. (YED, s. 293)
- ‘ibrete kal-** (A-T): Ders çıkarmak. (YED, s. 235)
- içi yan-** (T-T): Çok üzülme. (YED, s. 241, 294)
- ihtiyâr it-** (A-T): Seçmek, tercih etmek. (YED, s. 262)
- ‘inâyet eyle-** (A-T): Lütfetmek. (YED, s. 230)
- inkâr it-** (A-T): Yadsımak. (YED, s. 293)
- îsâr ol-** (A-T): İkrâm etmek. (YED, s. 275)

iş it- (T-T): Zarar vermek. (YED, s. 268)

işe yara- (T-T): Kendisinden faydalanılmak, bir yerde kullanılmak. (YED, s. 240, 282)

‘itâb ol- (A-T): Azarlamak. (YED, s. 295)

kabûl eyle- (A-T): Rızî olmak. (YED, s. 230)

kabûl it- (A-T): Rızî olmak. (YED, s. 233, 271, 274, 288)

kabûl ol- (A-T): Rızî olmak. (YED, s. 277)

kadem ur- (A-T): Adım atmak. (YED, s. 277)

kâfir ol- (A-T): Tanrının varlığını inkâr etmek. (YED, s. 293)

kâ'im ol- (A-T): Ayakta durmak. (YED, s. 263)

kâ'im tur- (A-T): Ayakta durmak. (YED, s. 257, 262)

kâ'im tut- (A-T): Ayakta durmak. (YED, s. 268)

kâyım tut- (A-T): Ayakta durmak. (YED, s. 273)

kalıba gir- (A-T): Şekil almak. (YED, s. 228)

kan agla- (T-T): Büyük bir üzüntü içinde bulunmak. (YED, s. 292)

kan dökil- (T-T): Öldürülmek. (YED, s. 260)

kapuda kal- (T-T): İçeri girememek. (YED, s. 233)

kâr eyleme- (F-T): Yararı olmamak, etki yapmamak. (YED, s. 285)

kara toprak ol- (T-T-T): Ölmek. (YED, s. 265)

karâr eyle- (A-T): Kararlaştırmak. (YED, s. 285, 286)

karâr it- (A-T): Kararlaştırmak. (YED, s. 221, 283)

karâr kıl- (A-T): Birçok şeyi deneyip birini seçmek. (YED, s. 261, 292)

karârı gel- (A-T): Huzur bulmak. (YED, s. 268)

kasd it- (A-T): Niyet etmek. (YED, s. 221)

kemter ol- (F-T): Değersizleşmek. (YED, s. 253)

kendini bil- (T-T): Akli ve muhakemesi yerinde olmak. (YED, s. 274)

kendüliginden geç- (T-T): Kendinden geçmek, kendini kaybetmek. (YED, s. 221)

kendüyi vir- (T-T): Tüm varlığı ile bağlanmak, ilgilenmek. (YED, s. 262)

keşf it- (A-T): Keşfetmek, ortaya çıkarmak. (YED, s. 276)

kolay gel- (T-T): “Bir iş yapmakta olanlara söylenen iyi dilek sözü.” (TDK, 2019, s. 1461) (YED, s. 228)

kökini kaz- (T-T): Yok etmek. (YED, s. 269)

kul eyle- (T-T): Boyun eğdirmek. (YED, s. 277)

kul ol- (T-T): İtaat etmek, boyun eğmek. (YED, s. 223, 248)

kulagina girme- (T-T): Söylenenleri önemsememek. (YED, s. 281)

kulluk eyle- (T-T): Kul olmak. (YED, s. 235, 270, 284)

kurbân ol- (A-T): Kendini feda etmek. (YED, s. 248, 297)

kurbân kıl- (A-T): Bir varlık ya da kişi için kendini feda etmek. (YED, s. 264)

kuyı kaz- (T-T): Kuyusunu kazmak, bir kimsenin kötülüğü için çabalamak. (YED, s. 228)

kül eyle- (T-T): Yakmak. (YED, s. 221, 276)

kül ol- (T-T): Yanmak. (YED, s. 294, 296)

kürelük it- (T-T): Eşeklik etmek. (YED, s. 234)

lanet ol- (A-T): Tanrının merhametinden yoksun olmak. (YED, s. 228)

- lâıyk ol-** (A-T): Uygun olmak. (YED, s. 282, 289)
- mahrûm eyle-** (A-T): Yoksun bırakmak. (YED, s. 284)
- mahrûm ko-** (A-T): Yoksun bırakmak. (YED, s. 268)
- mahv ol-** (A-T): Yok olmak, düzelmez hale gelmek. (YED, s. 242)
- makbûl ol-** (A-T): Kabul edilmek, beğenilmek. (YED, s. 287)
- ma'lûm ol-** (A-T): İçine doğmak. (YED, s. 254)
- mansûr ol-** (A-T): Galip gelmek. (YED, s. 244)
- mât ol-** (A-T): Yenilmek. (YED, s. 247, 249)
- mecnûn ol-** (A-T): Aşk yüzünden aklını kaybetmek. (YED, s. 244)
- meded eyle-** (A-T): Yardım etmek. (YED, s. 230)
- meded ir-** (A-T): Yardım etmek. (YED, s. 224)
- mest ol-** (F-T): Sarhoş olmak, kendinden geçmek. (YED, s. 228)
- meşhûr ol-** (A-T): Ün kazanmak, herkes tarafından bilinmek, tanınmak. (YED, s. 244)
- mevc ur-** (A-T): Dalgalanmak. (YED, s. 238)
- mezâda vir-** (A-T): Satışa çıkarmak. (YED, s. 267)
- miskîn ol-** (A-T): Aciz, zavallı olmak. (YED, s. 221, 248, 270, 290)
- mismil eyle-** (T-T): Temizlemek. (YED, s. 295)
- mismil ol-** (T-T): Temizlenmek. (YED, s. 235)
- mu'allak kıl-** (A-T): Sonuca bağlanmamak, sürüncemede kalmak. (YED, s. 232)
- mûma dön-** (F-T): Söz dinlemek, uslanmak. (YED, s. 259)
- murâd al-** (A-T): İsteğine ulaşmak. (YED, s. 246)

murâdın vir- (A-T): İsteğini yerine getirmek, arzusuna ulaştırmak. (YED, s. 245)

murâdına ir- (A-T): İsteğine kavuşmak. (YED, s. 265)

mutî' ol- (A-T): Boyun eğmek. (YED, s. 296)

mü'min ol- (A-T): Müslüman olmak. (YED, s. 244)

münâcât ol- (A-T): Yakarmak, yalvarmak. (YED, s. 231, 247)

münâcât it- (A-T): Yakarmak, yalvarmak. (YED, s. 232)

münâcât kıl- (A-T): Yakarmak, yalvarmak. (YED, s. 250)

münevver ol- (A-T): Aydınlanmak. (YED, s. 235)

münkir ol- (A-T): İnkâr etmek, reddetmek. (YED, s. 236, 275)

müsülmân ol- (A-T): Müslümanlığı kabul etmek. (YED, s. 287, 293)

namâz kıl- (F-T): Namaz ibadetini yerine getirmek. (YED, s. 272, 279, 284)

nasîb eyle- (A-T): Kısmet etmek, kavuşturmak. (YED, s. 230)

nazar kıl- (A-T): Bakmak. (YED, s. 228, 239, 240, 258, 266, 295)

nazar ol- (A-T): Bakmak. (YED, s. 235, 237, 278)

nâzı geç- (F-T): Dilediğini kabul ettirecek kadar hatırı sayılmak. (YED, s. 264)

nefsini öldür- (A-T): Kendine hâkim olmak. (YED, s. 283)

nisâr ol- (A-T): Saçılmak. (YED, s. 228, 240)

nisbet it- (A-T): Eşit tutmak. (YED, s. 261)

noksan ir- (A-T): Eksiltmek. (YED, s. 227)

nûr it- (A-T): Aydınlatmak. (YED, s. 221)

nûş it- (F-T): İçmek. (YED, s. 268)

nüvaht eyle- (F-T): Çalgı çalmak. (YED, s. 222)

nüzûl in- (A-T): İnme inmek. (YED, s. 247)

oruç tut- (F-T): Oruç ibadetini yerine getirmek. (YED, s. 284)

ögüne düş- (T-T): Aklına düşmek, anımsamak. (YED, s. 264)

ögüt al- (T-T): Bir kimseden ne yapacağına dair fikir almak. (YED, s. 266)

ögüt vir- (T-T): Yol göstermek, nasihat etmek. (YED, s. 224, 245, 286, 291)

‘ömri tamâm eyle- (A-A-T): Ölmek. (YED, s. 232)

‘ömür geç- (A-T): Yaşamak. (YED, s. 253, 257, 282)

‘ömür sür- (A-T): Rahatça yaşamak. (YED, s. 270, 283)

‘ömrü ol- (A-T): Yaşamak. (YED, s. 232)

‘ömür vir- (A-T): Hayat vermek. (YED, s. 228)

özi göyne- (T-T): İçi yanmak, çok üzölmek. (YED, s. 294)

pâk it- (F-T): Temizlemek. (YED, s. 288)

pâs eyle- (T-T): Paslanmak. (YED, s. 225)

pâs tut- (T-T): Paslanmak. (YED, s. 289)

perrân ol- (F-T): Uçmak. (YED, s. 226)

pervâz ur- (F-T): Uçmak. (YED, s.221)

peşîmana gel- (F-T): Pişman olmak. (YED, s. 224)

pişmân ol- (F-T): Yaptığı şeyden dolayı üzölmek. (YED, s. 255, 258)

rahmet ol- (A-T): Allah tarafından bağışlanmak. (YED, s. 247)

râzî ol- (A-T): Kabul etmek, uygun bulmak. (YED, s. 229)

renği dön- (F-T): Benzi sararmak, rengi atmak. (YED, s. 238)

revâ gör- (F-T): Uygun görmek. (YED, s. 222)

sa'âdet ol- (A-T): Mutlu olmak. (YED, s. 247)

sabret- (A-T): Dayanmak. (YED, s. 277)

sabreyle- (A-T): Dayanmak. (YED, s. 263, 264, 291)

sadır yirine geç- (A-T-T): Başköşeye geçmek. (YED, s. 282)

saf bagla- (A-T): Sıralanmak, sıraya girmek. (YED, s. 269)

sâ'im ol- (A-T): Oruçlu olmak. (YED, s. 263)

salâ vir- (A-T): Bir kimsenin ölümünü duyurmak. (YED, s. 286)

salavât getir- (A-T): Hz. Muhammed için dua okumak. (YED, s. 279)

salavât vir- (A-T): Salavat getirmek, Hz. Muhammed için dua okumak. (YED, s. 268)

satu bâzâr eyle- (T-F-T): Alışveriş yapmak. (YED, s. 271)

savaş it- (T-T): Savaşmak. (YED, s. 268)

sazkâr eyle- (F-T): Uygun olmak, bağdaşmak. (YED, s. 232)

sazkâr ol- (F-T): Uygun olmak, bağdaşmak. (YED, s. 222)

sebâk it- (A-T): Öğrenmek. (YED, s. 222)

sebak vir- (A-T): Ders vermek, öğretmek. (YED, s. 238)

secde eyle- (A-T): İbadet için yere kapanmak. (YED, s. 276)

secde it- (A-T): İbadet için yere kapanmak. (YED, s. 222)

secdeye var- (A-T): Secde etmek, ibadet için yere kapanmak. (YED, s. 232)

sefer it- (A-T): Yolculuk etmek. (YED, s. 254, 294)

sefer kıl- (A-T): Yolculuk etmek. (YED, s. 260, 283)

- sefer ol-** (A-T): Yolculuk etmek. (YED, s. 275)
- sefere var-** (A-T): Yolculuğa çıkmak. (YED, s. 246)
- selâm vir-** (A-T): Selamlamak. (YED, s. 288)
- selâmet dut-** (A-T): Güvende tutmak. (YED, s. 232)
- selâmet ol-** (A-T): Güvende olmak. (YED, s. 233)
- ser-gerdân ol-** (F-T): Sersemlemek, şaşırmaq. (YED, s. 226, 250)
- serhoş eyle-** (F-T): Sarhoş olmasına yol açmak. (YED, s. 226)
- seyrân kıl-** (A-T): Dolaşmak, gezinmek. (YED, s. 247)
- seyrân ol-** (A-T): Dolaşmak, gezinmek. (YED, s. 289)
- seyreyle-** (A-T): Bakmak, izlemek. (YED, s. 278)
- sırdaş ol-** (T-T): Güvenilen bir kimseyle sırrını paylaşmak. (YED, s. 279)
- sırra er-** (A-T): Gizli olan bir şeyi anlamak, kavramak. (YED, s. 284)
- söz di-** (T-T): Konuşmak. (YED, s. 251)
- söz düşür-** (T-T): Konuşmayı belli bir konuya getirmek. (YED, s. 280)
- söz vir-** (T-T): Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek. (YED, s. 268)
- sözini bil-** (T-T): Lafını bilmek. (YED, s. 275)
- sözini bilme-** (T-T): Düşünmeden konuşmak. (YED, s. 260)
- sözini dut-** (T-T): Verdiği sözü yerine getirmek. (YED, s. 281)
- şâd kıl-** (F-T): Mutlu etmek, sevindirmek. (YED, s. 245)
- şâdî ol-** (F-T): Mutlu olmak, sevinmek. (YED, s. 250)
- şefâ'at eyle-** (A-T): "Birin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek." (TDK, 2019, s. 2210) (YED, s. 279)

- şefî ol** (A-T): Affettirmek. (YED, s. 229)
- şerh eyle-** (A-T): Açıklamak. (YED, s. 250)
- şerh it-** (A-T): Açıklamak. (YED, s. 232, 243)
- şeş et-** (T-T): Rastlamak. (YED, s. 268)
- şikâyet eyle-** (A-T): Sızlanmak. (YED, s. 267)
- şu'le vir-** (A-T): Aydınlatmak. (YED, s. 254)
- şükr eyle-** (A-T): Minnet duymak, minnetini sunmak. (YED, s. 240)
- şükr it-** (A-T): Minnet duymak, minnetini sunmak. (YED, s. 293)
- şükür kıl-** (A-T): Minnet duymak, minnetini sunmak. (YED, s. 223)
- tâ'at kıl-** (A-T): İbadet etmek. (YED, s. 230, 232, 266, 274, 281, 287)
- tâate tur-** (A-T): İbadet etmek. (YED, s. 222, 242)
- tahta otur-** (F-T): Hükümdar olmak. (YED, s. 290)
- tahsîl kıl-** (A-T): Öğrenim görmek. (YED, s. 292)
- talep eyle-** (A-T): İstemek. (YED, s. 284)
- tamâm eyle-** (A-T): Tamamlamak, son bulmak. (YED, s. 232)
- tamâm ol-** (A-T): Tam hale gelmek, tamamlanmak. (YED, s. 233, 254, 257, 292)
- ta'n it-** (A-T): Kınamak. (YED, s. 287)
- tana kal-** (T-T): Şaşmak, şaşırmak (YED, s. 225, 229)
- tanşuk it-** (T-T): Tanışmak. (YED, s. 281)
- taras ol-** (T-T): Yağmalamak, yağmalanmak. (YED, s. 239)
- taş at-** (T-T): "Birine dolaylı olarak iğneleyici, dokunacak bir söz söylemek." (Akalın, 2019, s.2277) (YED, s. 228, 275)

- ta'ziyete var-** (A-T): Başsağlığı dilemek. (YED, s. 247)
- teferrüc eyle-** (A-T): Ferahlatmak, ferahlamak. (YED, s. 239)
- tekebbür ol-** (A-T): Kibirleşmek, büyüklenmek. (YED, s. 227)
- terk eyle-** (A-T): Ayrılmak, vazgeçmek. (YED, s. 254, 259, 271, 275, 277, 296)
- terk it-** (A-T): Ayrılmak, vazgeçmek. (YED, s. 247, 256, 271, 285, 286)
- terk ol-** (A-T): Ayrılmak, vazgeçmek. (YED, s. 231)
- teslîm eyle-** (A-T): Bırakmak, devretmek. (YED, s. 224)
- teslîm ol-** (A-T): Yenilgiyi kabul etmek, kendini teslim etmek. (YED, s. 221)
- teşbîh it-** (A-T): Benzetmek. (YED, s. 260)
- teşvîş it-** (A-T): Karıştırmak. (YED, s. 268)
- tevbe kıl-** (A-T): Yapılan bir şeyi tekrarlamayacağına dair söz vermek. (YED, s. 266)
- teveccüh it-** (A-T): Yönelmek. (YED, s. 252)
- teveccüh kıl-** (A-T): Yönelmek. (YED, s. 253, 265)
- toprak ol-** (T-T): Ölmek. (YED, s. 227, 248)
- tuş ol-** (T-T): Rast gelmek. (YED, s. 222, 264)
- 'uryân ol-** (A-T): Soyunmak. (YED, s. 282)
- usan ol-** (T-T): Bıkmak, usanmak. (YED, s. 269)
- ün it-** (T-T): Bağırarak, çağırarak. (YED, s. 231)
- va'deyle-** (A-T): Söz vermek. (YED, s. 225)
- va'de yit-** (A-T): Ölmek. (YED, s. 230)
- vâlih kal-** (A-T): Şaşırarak, şaşakalmak. (YED, s. 256)

var eyle- (T-T): Var etmek, meydana getirmek. (YED, s. 229, 273, 286, 290)

var ol- (T-T): Yaşamak, varlığını sürdürmek. (YED, s. 258)

vâsıl ol- (A-T): Ulaşmak. (YED, s. 285)

vasyet kıl- (A-T): Öldükten sonra herhangi bir şeyin yapılmasını istemek. (YED, s. 267)

vaz gel- (F-T): Vazgeçmek. (YED, s. 235)

vefâ kıl- (A-T): Sevgiyi sürdürmek, vefa göstermek. (YED, s. 228, 234)

vîrân eyle- (F-T): Harap etmek, yıkmak. (YED, s. 253)

vîrân ol- (F-T): Harap olmak, yıkılmak. (YED, s. 253)

vuslata ir- (A-T): Kavuşmak. (YED, s. 242)

yabana at- (F-T): Önem vermemek, önemsiz görmek. (YED, s. 269)

yabana bırak- (F-T): Yabana atmak. (YED, s. 281)

yâd it- (F-T): Anmak. (YED, s. 260)

yagmâya vir- (F-T): Gözden çıkarmak. (YED, s. 254, 260)

yakıp kül eyle- (T-T-T): Yakıp yıkmak. (YED, s. 276)

yalan ol- (T-T): Yalan olduğu ortaya çıkmak. (YED, s. 248, 254)

yalan söyle- (T-T): Gerçeği söylemeyip asılsız konuşmak. (YED, s. 259)

yalancılık eyle- (T-T): Yalancı olmak. (YED, s. 259)

yâr ol- (F-T): Yardımcı olmak, yardım etmek. (YED, s. 228, 277)

yarag eyle- (T-T): Hazırlık yapmak. (YED, s. 264)

arak it- (T-T): Hazırlık yapmak. (YED, s. 242, 291)

arak kıl- (T-T): Hazırlık yapmak. (YED, s. 295)

yardım eyle- (T-T): Yardım etmek. (YED, s. 230)

yas eyle- (T-T): Yas tutmak, çok üzölmek. (YED, s. 225)

yaşı ak- (T-T): Ağlamak. (YED, s. 296)

yavuzlık eyle- (T-T): Kötü davranmak, zarar vermek. (YED, s. 264)

yere çal- (T-T): Yere atmak, yere fırlatmak. (YED, s. 277)

yir eyle- (T-T): Yer etmek, iz bırakmak. (YED, s. 285, 286)

yirinden ır- (T-T): Yerinden ayrılmak, yerini değiştirmek. (YED, s. 221)

yyüüp iç- (T-T): Karın doyurmak, beslenmek. (YED, s. 241)

yoga say- (T-T): Yok saymak, varlığını kabul etmemek, inkâr etmek. (YED, s. 257)

yord eyle- (T-T): Hükmetmek. (YED, s. 264)

yoksul ol- (T-T): Yoksullaşmak. (YED, s. 291)

yol bul- (T-T): Çare bulmak. (YED, s. 247)

yol eyle- (T-T): Yol yapmak. (YED, s. 221, 276, 291)

yol göster- (T-T): Kılavuzluk yapmak. (YED, s. 268)

yol gözle- (T-T): Bir kimsenin gelmesini, bir şeyin olmasını ummak. (YED, s. 279)

yol kes- (T-T): Geçmesini engellemek, durdurmak. (YED, s. 292)

yol var- (T-T): Yola gitmek, ilerlemek. (YED, s. 245)

yola düş- (T-T): Yola çıkmak, yol almaya başlamak. (YED, s. 221, 275)

yola gel- (T-T): İstenilen şekilde olmak, uslanmak. (YED, s. 278)

yoldan ırıl- (T-T): Yoldan çıkmak, doğru yoldan ayrılmak. (YED, s. 262)

yolın gözet- (T-T): Yolunu gözlemek, gelmesini beklemek. (YED, s. 256, 288)

yoldan az- (T-T): Doğru yoldan sapmak. (YED, s. 266, 269)

yuva yap- (T-T): Yuva hazırlamak, yuva oluşturmak. (YED, s. 237)

yükin çek- (T-T): Eziyetlere katlanmak. (YED, s. 253)

yükin dut- (T-T): Zenginleşmek. (YED, s. 291)

yüregi yan- (T-T): Çok üzülme, acı çekmek. (YED, s. 248, 262, 275)

yüz koma- (T-T): Yüzü olmamak, utanmak. (YED, s. 230)

yüz sür- (T-T): Sevgisini göstermek için yere kapanmak. (YED, s. 250, 266, 291)

yüz tut- (T-T): Yönelmek. (YED, s. 225, 226, 230, 272)

yüzi kara koy- (T-T-T): Yüzünü kara çıkarmak, birini utandırmak. (YED, s. 223)

yüzi yire dur- (T-T-T): Utanmak, mahcup olmak. (YED, s. 264)

yüzi yire ur- (T-T-T): Yüz sürmek, secde etmek. (YED, s. 223)

zâr eyle- (F-T): Ağlamak, inlemek. (YED, s. 276)

zâr kıl- (F-T): Ağlamak, inlemek. (YED, s. 234, 253, 262, 281)

zâr ol- (F-T): Ağlamak, inlemek. (YED, s. 228, 262, 275)

zâri kıl- (F-T): Ağlamak, inlemek. (YED, s. 275)

zarar it- (A-T): Kayba uğramak. (YED, s. 292)

zâyi' ol- (A-T): Kaybolmak. (YED, s. 227)

zebûn ol- (F-T): Güçsüz duruma düşmek. (YED, s. 266, 275)

zevâl ir- (A-T): Yok olmak. (YED, s. 233, 253)

zevâl ol- (A-T): Yok olmak. (YED, s. 223)

zevâl suyn iç- (A-T-T): Ölmek. (YED, s. 253)

zikret- (A-T): Adını söylemek, anmak. (YED, s. 238)

zinâ kıl- (A-T): Evlenmeden cinsel ilişki yaşamak. (YED, s. 279)

zindân ol- (F-T): Yaşanmaz, huzursuz hale gelmek. (YED, s. 277)

ziyân it- (F-T): Zarar etmek, zarara uğramak. (YED, s. 222)

zühd kıl- (A-T): İbadet etmek. (YED, s. 230, 281)

2.3. ALINTI

2.3.1. Arapçadan Alıntılar

‘abâ: Yünden yapılmış giyecek. (YED, s. 250, 276)

‘abes: Boş, yersiz. (YED, s. 274)

‘acâyib: Tuhaf, değişik. (YED, s. 251, 270, 284, 292)

‘aceb: 1. Acaba. 2. Acayip. (YED, s. 226, 229, 256, 265, 267, 271, 284, 286)

‘âciz: Güçsüz, zavallı. (YED, s. 248, 274, 279, 284)

‘acûz: Yaşlı kadın. (YED, s. 261)

âdem: İnsan. (YED, s. 228, 237, 246, 254, 255, 261, 266, 271)

âdemî: İnsan. (YED, s. 284)

âfet: Bela, musibet. (YED, s. 261)

agyâr: Yabancılar. (YED, s. 228, 285)

‘ahd: Yemin, söz. (YED, s. 279)

ahî: Kardeş. (YED, s. 237, 244, 280)

âhir: Nihayet, sonunda. (YED, s. 225, 231, 237, 256, 258, 261, 262, 270, 273, 291)

âhîret: Öldükten sonra gidilecek yer, öbür dünya. (YED, s. 221, 223, 225, 231, 242, 243, 249, 272, 286, 287)

âhret: Âhîret. (YED, s. 262, 281)

ahvâl: Haller. (YED, s. 229, 236, 264, 293)

‘âkıbet: Neticede, nihayet. (YED, s. 223, 243, 256, 268)

‘akıl: Us, düşünme ve anlama yetisi. (YED, s. 221, 224, 225, 229, 232, 235, 236, 238, 240, 246, 249, 251, 262, 273, 278, 283, 285, 286, 289)

‘âkil: Akıllı. (YED, s. 252, 265, 287)

akrep: Zehirli küçük böcek. (YED, s. 229)

âlem: Evren, kâinat. (YED, s. 223, 226, 231, 235, 248, 267, 268, 271, 272, 275, 283, 285, 288, 293, 297)

âlet: Bir işi gerçekleştirmek için kullanılan nesne. (YED, s. 241, 245, 283)

‘âlî: Yüce, ulu. (YED, s. 236, 239)

‘âlim: İlim sahibi, bilgin kişi. (YED, s. 230, 247, 266, 284, 287)

Allah: Tanrı. (YED, s. 223, 229, 254, 259, 262, 263, 278, 287, 288)

‘âm: Genel. (YED, s. 294, 296, 297)

amâl: İşler. (YED, s. 294, 295)

amân: Yardım istenildiğini anlatan bir söz. (YED, s. 224)

'amel: İş, hareket. (YED, s. 224, 231, 242, 246, 262, 271, 281, 282, 289, 296)

anterî: Entari. (YED, s. 237)

'âr: Utanç. (YED, s. 252, 263, 280, 285, 292)

'ârif: İrfan sahibi. (YED, s. 224, 235, 238, 254, 255, 262, 270, 285, 286)

arş: Göğün en yüksek katı. (YED, s. 228, 239, 240, 241, 245, 249, 250, 251, 253, 277, 279, 286, 289)

'arz: Sunma. (YED, s. 288)

asıl: Esas, gerçek, temel. (YED, s. 221, 225, 227, 241, 245, 264, 290, 297)

'âsî: Başkaldıran, isyankâr. (YED, s. 238, 243, 250, 258, 279, 297)

asil-zâde: Soylu. (YED, s. 224)

aslâ: Hiçbir zaman. (YED, s. 276)

'âşık: Bir kişiyi ya da bir şeyi çok seven, meftun. (YED, s. 221, 222, 223, 228, 230, 231, 236, 237, 240, 241, 242, 244, 247, 248, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 265, 267, 270, 271, 272, 275, 277, 286, 289, 290, 292, 293, 296, 297)

'âşikan: Âşıklar. (YED, s. 225)

atlas: İpekten yapılmış kumaş çeşidi. (YED, s. 276)

'avrat: Kadın. (YED, s. 256)

âyât: Ayetler. (YED, s. 287)

'ayb: Utanılacak davranış. (YED, s. 271, 273)

âyet: Kur'an'daki sureleri oluşturan sözcük veya cümleler. (YED, s. 232, 249)

'aynı: Tıpkı. (YED, s. 260)

'ayyâr: Düzenbaz. (YED, s. 245, 261, 288)

'azâb: Acı. (YED, s. 248, 267, 273, 295)

âzâl: Ezeller. (YED, s. 245)

'azâzîl: Şeytan. (YED, s. 248)

'azm: Gayret. (YED, s. 237)

'azrâil: Ölüm meleği, can alıcı. (YED, s. 224, 229, 242, 282)

bâb: Kitap bölümlerinin ismi. (YED, s. 248, 269)

bahis: Üzerine konuşulan konu. (YED, s. 243)

bahr: Deniz. (YED, s. 263, 296)

bahrî: Bir cins deniz ördeği, balıkçıl kuş, balık. (YED, s. 227)

bâkî: Ebedî, kalıcı. (YED, s. 232, 235, 240, 264, 290, 291)

basâret: Göz açıklığı. (YED, s. 232)

basîr: Gören. (YED, s. 252)

bâtın: İçyüz, giz. (YED, s. 253, 296)

beden: Vücut. (YED, s. 241)

bedr: Dolunay. (YED, s. 279)

bekâ: Ölümsüzlük, bâkîlik. (YED, s. 244)

belâ: Sıkıntı, musibet. (YED, s. 256, 261)

belî: Evet. (YED, s. 254)

belki: Muhtemelen. (YED, s. 254)

berât: Belge. (YED, s. 270)

berye: Beriyye, çöl. (YED, s. 256)

beşâret: Müjde. (YED, s. 223, 241, 250)

beyân: Bildirme, açıklama. (YED, s. 254, 256, 294)

bez: Kumaş. (YED, s. 265)

bezm-i ezel: Ezel meclisi. (YED, s. 256)

bid'at: Sonradan türeyen şey. (YED, s. 287)

buhl: Pıntilik. (YED, s. 247, 269)

burç: 1. "Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldıza verilen ortak ad." (TDK, 2019, s. 414) 2. Savunma kulesi. (YED, s. 237, 254, 275)

bühtân: İftira. (YED, s. 222, 228)

bürhân: Delil. (YED, s. 228, 254)

câhil: Bilgisiz. (YED, s. 224, 255, 268, 277, 281, 287)

cebbâr: Cebreden. (YED, s. 254)

cebrâil: Dört büyük melekten biri. (YED, s. 231, 248, 250, 268, 271)

cefâ: Eziyet, sıkıntı. (YED, s. 242, 258, 261, 267)

cehâlet: Cahillik, bilgisizlik. (YED, s. 250)

cehd: Çabalama, uğraşma. (YED, s. 242)

cehennem: Ölümden sonra günahkarların cezalandırılacağı yer. (YED, s. 268, 279, 280)

cemâ'at: Bir dinden veya bir soydan olanların topluluğu. (YED, s. 232)

cemâl: Güzellik. (YED, s. 257, 276, 278)

cemî': Bütün. (YED, s. 249)

cennet: Ölümden sonra iyi kimselerin mükâfatlandırılacağı yer. (YED, s. 252, 261)

cevâb: Yanıt. (YED, s. 222, 232, 273, 292, 295)

cevher: Bir şeyin özü, gevher. (YED, s. 289)

cezâ: Bir suça karşılık ödenen bedel. (YED, s. 248)

cihet: Yön, taraf. (YED, s. 232)

cim: Arap alfabesinin beşinci harfi. (YED, s. 245)

cin: Dinde duyularla kavranamayan olağanüstü yaratık. (YED, s. 249)

cinân: Cennetler. (YED, s. 253)

cism: 1. Nesne. 2. Beden. (YED, s. 239, 249, 273, 276)

cübbe: Uzun, geniş bir giyecek. (YED, s. 274, 296)

cümle: Hep, bütün. (YED, s. 222, 226, 228, 231, 236, 237, 245, 247, 248, 249, 254, 261, 262, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 285, 292, 293, 294, 295, 297)

cümleten: Hep birlikte. (YED, s. 229)

çul: Örtü. (YED, s. 276)

dâim: Daima. (YED, s. 232, 247, 248, 262, 263, 287)

dâimâ: Devamlı olarak. (YED, s. 269)

dâyim: Daima. (YED, s. 242, 257)

da'vâ: İddia. (YED, s. 279)

da'vet: Çağırma. (YED, s.268, 270)

da'vî: Dava, iddia. (YED, s. 221, 223, 240, 243, 248, 254, 284)

deccâl: Kıyamete yakın ortaya çıkacak olan yalancı kimse. (YED, s. 256)

dehr: Zaman, çağ. (YED, s. 263)

dehrî: Maddeci, materyalist. (YED, s. 228)

ders: Öğrencilere verilen bilgi. (YED, s. 248)

devâ: Derman. (YED, s. 258)

devlet: Mutluluk, baht. (YED, s. 233, 241, 246, 247, 287)

devrân: 1. Dünya. 2. Yazgı. (YED, s. 233, 239, 244)

deyr: Kilise. (YED, s. 250)

deyyân: Hesaba çeken. (YED, s. 247)

deyyâr: Zahit. (YED, s. 280)

dîn: İnanç sistemi. (YED, s. 225, 227, 228, 230, 233, 239, 253, 274, 283, 287, 288, 294, 296)

dinâr: Para birimi. (YED, s. 280)

diyânet: Din, dinin kurallarına uyma. (YED, s. 230, 287)

du'â: Allah'a yalvarma, ondan isteme. (YED, s. 251, 277, 284, 295)

duraç: Sülüngillerden bir tür kuş. (YED, s. 233)

dükkân: İş yeri. (YED, s. 239, 242, 256, 290, 291)

dünya: Yeryüzü, cihan. (YED, s. 221, 222, 223, 225, 228, 231, 233, 234, 238, 243, 244, 245, 246, 249, 254, 256, 258, 260, 261, 262, 264, 266, 270, 271, 276, 277, 278, 279, 281, 282, 284, 286, 287, 289, 290, 291, 295)

dür: İnci. (YED, s. 250)

ebed: Sonu olmayan zaman. (YED, s. 225, 235, 258)

ebedî: Sonsuz. (YED, s. 233, 240)

ecel: Ömrün sonu. (YED, s. 231, 242, 254, 257, 264, 265, 267, 269)

edâ: Ödeme, verme. (YED, s. 235)

edep: İyi ahlak, terbiye. (YED, s. 237, 257, 269)

ehl: 1. Cemaat. 2. Usta, muktedir. (YED, s. 260, 282, 294)

elbet: Kuşkusuz, mutlaka. (YED, s. 231)

elif: Arap alfabesinin ilk harfi. (YED, s. 223, 245, 274)

emân: Güven. (YED, s. 292)

emir: Uyulması istenen buyruk. (YED, s. 227, 232, 235, 241, 246, 249, 283, 295)

ene'l-Hak: "Ben Hakk'ım" anlamına gelen söz. (YED, s. 274)

erkân: İleri gelenler. (YED, s. 222, 257)

eser: İşaret, belirti. (YED, s. 237, 238, 242, 245, 277)

esîr: Tutsak. (YED, s. 233, 252, 256, 267)

esrâr: Sırlar. (YED, s. 237, 245)

eşyâ: Nesnelere. (YED, s. 274)

evliyâ: Ermiş, velî. (YED, s. 238, 241, 249, 258, 270, 291, 295)

evvel: Önce. (YED, s. 224, 225, 237, 244, 245, 258, 261, 266, 270, 278, 291)

ezel: Başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizlik. (YED, s. 225, 227, 235, 245, 256)

ezelî: Başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizlik. (YED, s. 236, 240, 254, 270)

fahr: Övünme, iftihar duyma. (YED, s. 254)

fahri: Onursal. (YED, s. 268, 271)

fak: Tuzak. (YED, s. 296)

fânî: Ölümlü. (YED, s. 233, 244, 291)

fârig: Vazgeçmiş. (YED, s. 230, 269, 293, 294)

fârik: Ayıran. (YED, s. 297)

farîza: Farz olan din emirleri. (YED, s. 281, 294)

farz: İslam dininin yükümlülükleri. (YED, s. 268)

fâsid: Kötü. (YED, s. 236, 240, 245, 254, 269)

fâyide: Yarar, kazanç. (YED, s. 227)

fazl: Kerem, iyilik. (YED, s. 296)

fenâ: Ölümlülük, fânilik. (YED, s. 244, 285)

ferâgat: Vazgeçme. (YED, s. 281, 289)

ferraş: Döşeyen, seren kimse. (YED, s. 239)

ferş: Yeryüzü. (YED, s. 239, 240, 279)

fehim: Anlama. (YED, s. 229, 238, 240, 276)

fidî: Feda, bir amaç için bir şeyden vazgeçme. (YED, s. 223, 236, 274)

fikir: Düşünce. (YED, s. 238, 247, 250, 278, 290, 293)

firâk: Ayrılık. (YED, s. 226, 242, 253, 267, 281, 282)

firavun: Mısır hükümdarlarının unvanı. (YED, s. 250)

fitne: Kargaşa, karışıklık. (YED, s. 233, 245, 269)

fülân: Falan. (YED, s. 254, 292)

haber: Bilgi, salık. (YED, s. 222, 224, 231, 232, 236, 237, 238, 242, 243, 245, 246, 254, 256, 258, 260, 265, 270, 271, 273, 275, 289, 291)

habîb: Dost, sevgili. (YED, s. 229, 268, 279)

hac: Kabe'yi ziyaret ederek yerine getirilen İslam'ın şartlarından biri. (YED, s. 274, 296)

hâcet: İhtiyaç, gerek. (YED, s. 230, 266, 267)

hâcî: Hacca gitmiş kimse. (YED, s. 291)

had: Sınır. (YED, s. 249, 261, 274)

hadîs: Hz. Muhammed'in sözleri. (YED, s. 272, 285)

Hak: Tanrı. (YED, s. 223, 225, 226, 227, 228, 229, 233, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 250, 252, 253, 254, 255, 258, 259, 262, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 274, 275, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 297)

hak: Doğru, gerçek. (YED, s. 257, 267, 296)

hakîkat: Gerçek, asıl. (YED, s. 238, 243, 254, 264, 273, 294)

hâl: Durum. (YED, s. 224, 229, 234, 235, 236, 237, 240, 251, 252, 256, 261, 265, 266, 269, 272, 275, 281, 284, 288, 294, 296)

halâs: Kurtuluş. (YED, s. 260)

halâyık: Yaratıklar, insanlar. (YED, s. 295)

hâlik: Yaratan, Allah. (YED, s. 240, 245, 271)

halk: İnsan topluluğu, ahali. (YED, s. 223, 224, 235, 245, 249, 256, 266, 267, 275, 282, 283, 285, 287, 288, 290, 294)

halvet: İssiz yerde yalnız kalma. (YED, s. 233, 242, 247, 257, 261)

hâr: Ateş. (YED, s. 228)

harâb: Perişan, yıkık. (YED, s. 230, 248, 273)

harâbât: Meyhane. (YED, s. 260)

harâbâtî: İçkiye düşkün kimse. (YED, s. 257)

harâm: Dinin yasakladığı davranış. (YED, s. 242, 256, 292)

hârâmî: Haydut. (YED, s. 237, 239)

harc: Masraf. (YED, s. 251)

harcı: Ucuz. (YED, s. 238)

hareket: Kımıldama, kımıldanma. (YED, s. 232, 283)

harîr: İpek. (YED, s. 252, 289)

hâs: Özgü, özel. (YED, s. 238, 294, 296, 297)

hased: Çekememe. (YED, s. 269)

hâsıl: Meydana çıkan, netice. (YED, s. 236, 239, 256)

hâsıla: Bir işten elde edilen sonuç. (YED, s. 241)

hasret: Özlem. (YED, s. 229, 275, 293)

hâssü'l-hâs: En has. (YED, s. 223)

haşir: Mahşer. (YED, s. 226)

hatâ: Yanlış. (YED, s. 292)

hatar: Tehlike. (YED, s. 257)

havâle: Devretme. (YED, s. 255)

havf: Korku. (YED, s. 231)

hayâ: Utanç. (YED, s. 257)

hayâl: Düş. (YED, s. 261, 262, 278, 293)

hayât: Yaşam. (YED, s. 283)

hayır: İyilik. (YED, s. 236, 238, 284, 292)

hayrân: Çok beğenen, takdir eden kimse. (YED, s. 226, 227, 250, 256, 261, 267, 274, 289, 293)

hayvân: Canlı yaratık. (YED, s. 253, 266, 277, 286, 293)

hayyü'l-bekâ: Ebedî diri olan Allah. (YED, s. 240)

hazer: Çekinme. (YED, s. 260)

hâzık: Usta. (YED, s. 297)

hâzır: Mevcut olan. (YED, s. 222, 224, 252, 253, 257, 259)

hazîne: Servet, değerli şeylerin bütünü. (YED, s. 225)

hazne: Hazine. (YED, s. 231, 237)

hazret: Allah katı, huzuru. (YED, s. 242, 247, 259, 278, 286, 289)

hece: Seslem. (YED, s. 292)

helâl: Din tarafından yasaklanmayan durumlar. (YED, s. 224, 256, 272)

hevâ: İstek, arzu. (YED, s. 221, 247)

heybet: “1. Korku ve saygı uyandıran görünüş. 2. Büyüklük, ululuk.” (TDK, 2019, s. 1090) (YED, s. 224, 226, 249, 265)

hıdmet: Hizmet. (YED, s. 224)

hinzır: Gaddar. (YED, s. 284)

hırka: Dervişlerin giydiği kıyafet. (YED, s. 245, 288, 296)

hırs: Bir şeyi elde etmek için duyulan aşırı istek. (YED, s. 221, 247, 260, 285, 287, 291)

hiyânet: İhanet etme, sözünü tutmama, hainlik. (YED, s. 232)

hicâp: 1. Utanma. 2. Perde. (YED, s. 228, 236, 243, 248, 257, 264, 273, 295)

hicr: Ayrılık. (YED, s. 277)

hikâyet: Hikâye. (YED, s. 232)

hikmet: 1. Akıl ermeyen gizli sebep. 2. Bilgelik. (YED, s. 225, 236, 249, 250, 284)

himmet: Yardım. (YED, s. 235, 241, 249, 250, 270, 278)

hilâf: Aykırı, yalan. (YED, s. 233)

hilâl: Ayın yay biçimindeki durumu. (YED, s. 279)

hisâb: Hesap, sorgu. (YED, s. 231, 243, 268, 273)

hitâb: Sözü bir kimseye yöneltme. (YED, s. 245, 273)

hulk: Huy, tabiat. (YED, s. 255, 271, 285)

hulkum: Boğaz. (YED, s. 229)

hulle: Cennet giysisi. (YED, s. 278)

humâr: Sarhoşluk. (YED, s. 236, 280)

hûr: Cennette yaşadığına inanılan dişi varlık. (YED, s. 223, 243)

hûri: Cennette yaşadığına inanılan dişi varlık. (YED, s. 223, 230, 262, 272, 279)

hüccet: Delil. (YED, s. 228, 276)

hücre: Küçük oda. (YED, s. 266, 282)

hüküm: 1. Yargı, karar. 2. Hâkimiyet. (YED, s. 231, 234, 240, 241, 269, 283, 293)

hülâsa: Özet, öz. (YED, s. 238)

gâfil: Hak'tan bihaber kimse. (YED, s. 234, 261, 267, 269, 272, 280, 287)

gaflet: Aymazlık, gafilik. (YED, s. 253, 266, 271, 273, 282, 287)

galaba: Kalabalık. (YED, s. 257)

gam: Kaygı, tasa. (YED, s. 223, 237, 238, 295)

gammâz: Laf taşıyan. (YED, s. 284)

ganî: 1. Zengin. 2. Çok fazla. (YED, s. 221, 250)

garb: Batı. (YED, s. 270)

garîb: Kimsesiz, zavallı. (YED, s. 227)

gark: Batma. (YED, s. 222, 231, 283, 286)

gavvâs: Dalgıç. (YED, s. 296)

gaybet: Gıybet. (YED, s. 242, 258, 271)

gâyet: 1. Çok. 2. Nihayet. (YED, s. 247, 269, 280)

gayr: Başkası, başka. (YED, s. 236, 287, 293)

gılmân: Cennetteki erkek hizmetkârlar. (YED, s. 223)

gulgul: Gürültü. (YED, s. 276)

gussa: Keder, gam. (YED, s. 223, 284)

‘ışk: Aşk. (YED, s. 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 232, 235, 236, 237, 238, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 270, 271, 273, 274, 275, 277, 280, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 297)

‘ıyan: Ayan, açık, belli. (YED, s. 226, 228, 243, 294, 296)

‘ibâdet: Tapınma. (YED, s. 254, 288, 293)

‘ibret: 1. Kötü bir olaydan çıkarılan ders. (YED, s. 235, 238, 249)

‘icâzet: İzin, ruhsat. (YED, s. 288)

ihlâs: Yapmacıksız, yürekten bağlılık. (YED, s. 254, 270)

ihsân: Lütuf, bağış. (YED, s. 228, 261)

ihtiyâr: Seçme, tercih. (YED, s. 262)

iklim: Ülke, bölge. (YED, s. 227, 239, 260, 267)

ikrâr: Tarikata girme, biat etme. (YED, s. 235, 285)

ilâhi: Olağanüstü, mükemmel. (YED, s. 233, 240)

illâ: Mutlaka. (YED, s. 225, 238, 276, 288)

‘illet: Hastalık. (YED, s. 288)

‘ilm: Bilim. (YED, s. 224, 231, 243, 245, 259, 274, 284, 294, 296)

îmâm: Namaz kılınırken kendisine uyulan kimse, önder. (YED, s. 232, 272)

îmân: İnanç. (YED, s. 225, 239, 242, 247, 250, 274, 279, 283, 289, 290, 293)

‘imâret: Bayındırlık. (YED, s. 254, 276)

‘inâyet: İyilik, lütuf. (YED, s. 223, 226, 230, 232, 241, 245, 249, 288)

incîl: Dört kutsal kitaptan biri. (YED, s. 250)

inkâr: Kabul etmeme. (YED, s. 268, 285, 288, 293)

ins: İnsan. (YED, s. 249, 250)

insân: Düşünme yeteneğine sahip canlı, âdem. (YED, s. 293)

intihâ: Son bulma. (YED, s. 249)

intizâr: Bekleyiş. (YED, s. 257)

‘irfân: Bilme. (YED, s. 274, 287)

îsâr: İkrâm etme. (YED, s. 275)

isnât: Dayandırma, bağlama. (YED, s. 251)

isrâfil: Kıyamet gününü boru öttürerek bildiren melek. (YED, s. 222, 226, 270)

‘isyân: Başkaldırma. (YED, s. 287)

işâret: Belirti, alâmet. (YED, s. 230)

‘işret: İçki. (YED, s. 222, 236, 247)

‘itâb: Azarlama. (YED, s. 295)

‘izzet: Büyüklük, yücelik. (YED, s. 221, 222, 245, 247)

ka'be: Mekke'de bulunan, Müslümanların kiblesi olan kutsal yer. (YED, s. 252, 287, 288)

kabir: Mezar. (YED, s. 229)

kabûl: Rız olma. (YED, s. 223, 230, 271, 274, 277, 288)

kad: Boy. (YED, s. 233, 249)

kadar: Ölçüde. (YED, s. 258, 288)

kadem: 1. Adım. 2. Uğur. (YED, s. 237, 245, 248, 277)

kadeh: İçki için kullanılan bardak. (YED, s. 221, 236, 242, 256, 260, 264, 289)

kâdî: Kadı. (YED, s. 276)

kadîm: Eski, ezeli. (YED, s. 236, 240, 244)

kadir: Kıymet. (YED, s. 253, 280)

kadîr: "Çok güçlü, kudretli" anlamında Allah'ın isimlerinden biri. (YED, s. 252, 283)

kâfir: Allah'a inanmayan, onu inkâr eden kimse. (YED, s. 238, 276, 293)

kahır: Üzüntü, keder. (YED, s. 246, 263, 291)

kâ'im: Ayakta duran, var olan. (YED, s. 262, 263, 268)

kâl: Söz. (YED, s. 252, 269, 296)

kal'a: Kale. (YED, s. 258)

kalem: Yazı yazmak için kullanılan alet. (YED, s. 248, 249, 269, 282)

kalıp: Biçim, şekil. (YED, s. 228)

kalp: Yürek. (YED, s. 225)

kâlû belâ: "Evet dediler" anlamına gelen söz. (YED, s. 233, 240)

kâmet: Boy, endam. (YED, s. 249)

kâmil: Olgun. (YED, s. 272)

kanâ'at: Yetinme. (YED, s. 269, 289)

kandîl: Aydınlatma aracı. (YED, s. 226)

karâr: Denge, huzur. (YED, s. 221, 251, 252, 260, 261, 264, 268, 283, 285, 286, 290, 292)

kasd: Niyet. (YED, s. 221)

katre: Damla. (YED, s. 227, 249, 250)

kavî: Kuvvetli. (YED, s. 241)

kâyım: Kâ'im. (YED, s. 240, 257, 273)

kâzî: Kadı. (YED, s. 226, 229)

kebâb: Yanmış, yanık. (YED, s. 248)

kefare: Diyet. (YED, s. 246)

kefen: Ölünün yıkandıktan sonra gömülmek üzere sarıldığı beyaz bez. (YED, s. 224, 265)

kelâm: Söz. (YED, s. 254, 272, 276)

kerâmet: Olağanüstülük. (YED, s. 232, 249)

kerem: Cömertlik. (YED, s. 288)

keşf: Ortaya çıkarma. (YED, s. 276)

kevn: Vukû bulma. (YED, s. 294)

kevser: Cennetteki kutsal ırmak. (YED, s. 272, 280)

keyfiyet: Nitelik, özellik. (YED, s. 249)

kible: Kâbe'nin bulunduğu yön. (YED, s. 232)

kıyâmet: Dünyanın sonunun geleceği gün, mahşer günü. (YED, s. 231)

kıyâs: Karşılaştırma. (YED, s. 249)

kıymet: Değer. (YED, s. 255)

kibr: Büyüklük taslama. (YED, s. 235, 250, 259, 269, 288, 289, 291)

kîl ü kâl: Dedikodu, boş laf. (YED, s. 224, 256)

kisvet: Görünüş, kılık. (YED, s. 232)

kitâp: 1. Allah tarafından indirilen dini metin. 2. Yazılı metin. (YED, s. 226, 243, 274, 282, 284, 292, 296)

kudret: Kuvvet, güç. (YED, s. 235, 236, 240, 249, 259, 260, 288, 290)

kur'ân: İslam dininin kutsal kitabı. (YED, s. 227, 254, 259, 272, 287, 290)

kurbân: Bir emel uğruna kendini feda eden kimse. (YED, s. 248, 264, 274, 297)

kusûr: Kasırlar, köşkler. (YED, s. 243)

kuvvet: Güç. (YED, s. 221, 239, 241)

küfr: Sövgü. (YED, s. 254, 263, 293)

kül: Bütün, hepsi. (YED, s. 289)

küllî: Bütün, hepsi. (YED, s. 227, 277)

kün: "Ol" anlamında söz. (YED, s. 273)

kürsî: Arş'ın altındaki düzlük, sekizinci felek. Levh-i mahfuzun bulunduğu yer. (YED, s. 249)

lahza: An. (YED, s. 261)

latîf: Yumuşak, hoş. (YED, s. 233, 237)

lâ-mekân: Mekânsız. (YED, s. 275, 277)

la'net: Tanrının merhametinden yoksun olma. (YED, s. 228)

lâyık: Uygun. (YED, s. 237, 271, 282, 289, 297)

lâzım: Gerek. (YED, s. 297)

lem-yezel: Dâimi, ölümsüz, sonsuz, bâki, zevâlsiz. (YED, s. 229)

levh: Üzerine yazı yazılabilecek yüzey. (YED, s. 245, 246, 249, 273)

lezzet: Herhangi bir şey karşısında duyulan zevk. (YED, s. 236)

libâs: Elbise. (YED, s. 289)

lisân: Dil. (YED, s. 293)

lokma: Tek seferde ağza götürülen yiyecek. (YED, s. 231, 241)

lutf: İyilik. (YED, s. 252)

ma'ârifet: 1. Ustalık, hüner. 2. İrfan. (YED, s. 235, 236, 248, 282)

ma'den: Değerli mineral. (YED, s. 291)

magfûr: Bağışlanmış. (YED, s. 254)

magrûr: Kendini beğenmiş, kibirli. (YED, s. 254)

mahabbet: Muhabbet, sevgi. (YED, s. 262, 296)

mahal: Yer. (YED, s. 282)

mahfil: Toplanılan yer, meclis. (YED, s. 243, 250, 289)

mahkûm: 1. Hükümlü. 2. Mecnun. (YED, s. 244)

mahlûk: Yaratılmış olan, yaratık. (YED, s. 226, 244, 256)

mahlûkât: Yaratıklar. (YED, s. 222, 224)

mahrûm: Yoksun. (YED, s. 268, 283, 284, 286, 289)

mahşer: İnsanların öldükten sonra hesap vermek için toplanacakları yer. (YED, s. 256, 279)

mahv: Yok etme, yok olma. (YED, s. 242)

makâm: 1. Mertebe. 2. Mekân. (YED, s. 236, 253, 270)

makbûl: Kabul edilen. (YED, s. 287)

maksûd: Kastedilen. (YED, s. 244, 256, 258, 261, 265, 275)

mal: Her çeşit eşya, mülk. (YED, s. 224, 231, 235, 239, 240, 244, 255, 271, 285, 286, 292)

mâlik: Sahip. (YED, s. 226)

ma'lûm: Bilinen (şey). (YED, s. 244, 254)

ma'mûr: Bayındır. (YED, s. 254)

ma'nâ: Anlam. (YED, s. 260)

ma'nî: Mana. (YED, s. 224, 233, 235, 237, 238, 243, 244, 247, 251, 254, 255, 258, 259, 268, 274, 277, 279, 281, 282, 292)

mansûr: Galip gelen. (YED, s. 244)

manzûr: Görülen. (YED, s. 254)

maraz: Hastalık. (YED, s. 246)

ma'rifet: Maharet. (YED, s. 288)

maslahat: İş, mesele. (YED, s. 241)

ma'sûk: Sevilen, âşık olunan. (YED, s. 221, 222, 230, 236, 237, 240, 244, 245, 253, 257, 258, 260, 265, 266, 267, 275, 281, 286, 292, 294, 296)

ma'sûka: Sevilen, âşık olunan. (YED, s. 231, 236, 237, 240, 247, 251, 264, 267, 271, 294, 297)

mât: Yenilme. (YED, s. 247, 249)

ma'zûr: Mazereti olan. (YED, s. 254)

me'âb: Dönülecek yer. (YED, s. 273)

- meclis:** Bir araya gelmiş insan topluluğu. (YED, s. 248, 293)
- mecnûn:** Aşk yüzünden kendini kaybetmiş kimse. (YED, s. 244)
- meded:** Yardım. (YED, s. 224, 230)
- medh:** Övgü. (YED, s. 244)
- medrese:** Mektep. (YED, s. 238, 248, 257)
- mekân:** Yer. (YED, s. 225, 249, 277, 294)
- mekkâr:** Düzenbaz. (YED, s. 261)
- mekseb:** Kâr. (YED, s. 294)
- melâmet:** Ayıplama. (YED, s. 260, 261, 292)
- melekût:** Çok büyük, uçsuz bucaksız mülk. (YED, s. 249)
- menâre:** Minare. (YED, s. 282)
- menkûr:** İnkâr olunan. (YED, s. 254)
- menşûr:** Ferman. (YED, s. 254)
- menzil:** Varılacak yer. (YED, s. 236, 238, 244, 267, 273, 278, 289)
- merci':** Dönülecek yer. (YED, s. 273)
- mescid:** Minaresiz cami. (YED, s. 250, 257, 278, 287, 288)
- mesel:** Misal. (YED, s. 261)
- meselâ:** Misal olarak. (YED, s. 240)
- mestûr:** Gizli. (YED, s. 254)
- merkep:** Binek. (YED, s. 248)
- meşâyih:** Şeyhler. (YED, s. 270)
- meşhûr:** Ünlü, şöhretli. (YED, s. 244)

metâ: Mal, eşya. (YED, s. 228, 279)

mevc: Dalga. (YED, s. 238)

mevcut: Var olan, bulunan. (YED, s. 232)

mevlâ: Allah. (YED, s. 244, 278)

meydân: Yer, alan. (YED, s.226, 239, 251, 261, 267, 286, 289)

meyil: Eğilim. (YED, s. 221, 244, 290)

meyyit: Ölü. (YED, s. 283)

mezâd: Açık artırma yoluyla satış. (YED, s. 267)

mezhep: Benimsenen anlayış. (YED, s. 225, 284)

mihnet: Zorluk, zahmet. (YED, s. 244)

mihrâp: Namaz kılınırken imamın önünde durduğu yer. (YED, s. 232)

mikdâr: Bir şeyin ölçüsü, seviyesi. (YED, s. 261)

milk: Mülk. (YED, s. 222)

milket: Mülk. (YED, s. 249, 269)

millet: Aynı dinden olan insan topluluğu, ümmet. (YED, s. 238, 287, 294, 297)

minber: Camide hutbe okunan yer. (YED, s. 294)

minkâr: Bir çeşit kalem. (YED, s. 236)

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı borçlu hissetme, teşekkür etme. (YED, s. 244)

mi'râc: Göğe çıkma. (YED, s. 244, 249, 268, 271, 291)

misâl: Gibi. (YED, s. 244, 259)

misil: Eş, benzer. (YED, s. 252)

miskâl: Ağırlık birimi. (YED, s. 224)

miskîn: Aciz, zavallı. (YED, s. 221, 224, 226, 228, 234, 244, 246, 248, 250, 251, 253, 255, 259, 265, 266, 270, 273, 275, 277, 279, 282, 283, 290)

mu'allak: Asılı. (YED, s. 232)

mu'cizât: Mucizeler. (YED, s. 276)

muhabbet: Sevgi, yarenlik. (YED, s. 233)

muhâl: Gerçekleşmesi olanaksız. (YED, s. 224, 240, 252)

muhâlif: Aykırı, zıt. (YED, s. 232)

muhkem: Dayanıklı, sağlam. (YED, s. 238)

muhlis: Dostluğunda ve inançlarında içten olan. (YED, s. 277)

muhtâc: Bir şeye gereksinim duyan. (YED, s. 233)

muhteşem: Heybetli, görkemli. (YED, s. 269)

murâd: İstek, amaç. (YED, s. 231, 245, 246, 256, 265)

murtazâ: Seçilen, beğenilen. (YED, s. 239)

musahhar: Büyülenmiş. (YED, s. 249)

mutî': Boyun eğen. (YED, s. 296, 297)

mutlak: Kesin. (YED, s. 244, 257, 295)

mutlakâ: Kesinlikle, şüphesiz. (YED, s. 240, 253)

mübâriz: Mübareze eden. (YED, s. 269)

mücrim: Suçlu. (YED, s. 244)

müdâm: Sürekli. (YED, s. 244, 245)

müderris: Bilgin, medrese hocası. (YED, s. 248)

müfsid: Arabozan. (YED, s. 269)

müftî: Din görevlisi. (YED, s. 270, 291)

mülk: Sahip olunan mal, ülke, memleket. (YED, s. 227, 231, 240, 241, 244, 256, 265, 271, 273, 276, 285, 290, 291, 292)

mü'min: Müslüman, inanan. (YED, s. 221, 230, 244, 254, 258)

münâcât: 1. Allah'a yakarma. 2. Yakarış. (YED, s. 231, 232, 233, 247, 249, 250, 283, 287)

münâfık: İkiyüzlü. (YED, s. 223)

müneccim: Yıldızların hareketlerinden geleceği tahmin eden kimse. (YED, s. 245)

münevver: Aydınlık. (YED, s. 235)

münker: Kabirde sorguya çeken iki melekten biri. (YED, s. 229, 231)

münkir: İnkâr eden, reddeden. (YED, s. 226, 236, 244, 254, 257, 258, 260, 261, 268, 275, 284, 287)

müntehâ: Son. (YED, s. 279)

mürekkab: Yazı yazmak için kullanılan madde. (YED, s. 282)

mürîd: Tarikat öğrencisi. (YED, s. 278, 296)

mürsel: Gönderilmiş. (YED, s. 231)

mürşit: 1. Tarikat şeyhi. 2. Kılavuz. (YED, s. 227, 254, 273, 291)

mürtet: Müslümanlıktan başka dine geçen (kimse). (YED, s. 245, 288)

mürüvvet: Mertlik, iyilik. (YED, s. 249)

mürvet: Mürüvvet. (YED, s. 256, 273)

müslümân: İslam dininden olan kimse. (YED, s. 288)

müselman: Müslüman. (YED, s. 227, 276, 284)

müsülmân: Müslüman. (YED, s. 256, 287, 293)

müşâhede: Gözlem. (YED, s. 222, 247)

müşkil: Zor, güç. (YED, s. 244)

müştak: Özleyen. (YED, s. 229, 244)

müşteri: Alıcı, talip. (YED, s. 261)

nakş: Resim, şekil. (YED, s. 243, 244, 249, 286)

nâkûs: Kilise çanı. (YED, s. 296)

nâmus: İffet. (YED, s. 263, 292, 296)

nâr: Cehennem. (YED, s. 261)

nasip: Birinin payına düşen şey, kısmet. (YED, s. 227, 230, 232, 284)

nazar: Bakma, bakış. (YED, s. 222, 228, 235, 236, 237, 239, 240, 248, 251, 256, 258, 266, 278, 295)

nazar-gâh: Bakılan yer. (YED, s. 240)

nebî: Peygamber. (YED, s. 243, 249, 268)

nefs: Öz varlık, kişilik. (YED, s. 242, 243, 245, 248, 254, 260, 266, 283, 284, 285, 287, 289, 291, 296)

nefes: Soluk. (YED, s. 231, 232, 233, 261, 268, 283)

nekîr: Kabirde sorguya çeken iki melekten biri. (YED, s. 229, 231)

nevet: Nöbet. (YED, s. 264, 265)

nevâle: Talih. (YED, s. 255)

nihâyet: Son. (YED, s. 247)

nikâp: Örtü. (YED, s. 236, 264, 273)

ni'met: İyilik, lütuf. (YED, s. 241)

nisâr: Saçma, saçılma. (YED, s. 228, 240)

nisbet: Kiskandırmak için yapılan davranış. (YED, s. 261)

noksan: Eksiklik. (YED, s. 227, 283)

nûr: Işık, zıya. (YED, s. 221, 222, 228, 230, 235, 239, 240, 242, 254, 260, 266, 278, 279)

nükte: Düşündürücü söz. (YED, s. 222)

nüzûl: İlahi kitapların Allah katından inmesi. (YED, s. 247)

öd: Öd ağacı. (YED, s. 251)

'ömür: Hayat. (YED, s. 222, 223, 228, 231, 232, 235, 236, 238, 241, 252, 253, 257, 261, 265, 266, 270, 282, 283, 291)

rab: Tanrı. (YED, s. 229)

râhat: Sıkıntısız olma. (YED, s. 233, 246, 247)

rahim: Döl yatağı. (YED, s. 276)

rahîm: Merhamet eden. (YED, s. 273)

rahmân: "Bağışlayan" anlamında Allah'ın isimlerinden biri. (YED, s. 248, 287)

rahmet: Allah'ın merhameti, bağışlaması. (YED, s. 247, 249, 250, 266, 272, 273, 292)

râzî: Kabul eden, rıza gösteren. (YED, s. 229)

recâ: Ümit. (YED, s. 231)

ref'i: Yüksek. (YED, s. 244)

resm: Bir şeyin çeşitli araçlarla bir yüzey üzerine yapılan biçimleri, timsalleri. (YED, s. 249, 267)

reyhân: Fesleğen. (YED, s. 222)

ridvân: Cennetin kapısındaki melek. (YED, s. 250)

rızık: Allah'ın kullarına verdiği nimet. (YED, s. 232, 245, 281, 284)

risâlet: Peygamberlik. (YED, s. 236)

riyâ: İkiyüzlülük. (YED, s. 243, 254, 269, 288)

riyâzât: Nefsini terbiye etme. (YED, s. 242)

rûh: Allah tarafından insan bedenine verilen can, öz, tin. (YED, s. 232, 276)

ruhbân: Rahipler. (YED, s. 250)

rükû': Öne eğilme. (YED, s. 287)

sa'âdet: Mutluluk. (YED, s. 247)

sâ'at: Zaman birimi. (YED, s. 233, 258)

sabâh: Günün başlangıcı, öğleye kadar geçen vakit. (YED, s. 265)

sabr: Tahammül. (YED, s. 263, 264, 277, 288, 291)

sâdık: Vefalı, sadakatli. (YED, s. 243, 254, 297)

sadır: Göğüs. (YED, s. 282, 288)

saf: Sıra. (YED, s. 269, 297)

safâ: Huzur, rahatlık. (YED, s. 228, 279, 290)

safâ-nazar: Temiz bakış. (YED, s. 237)

sâhibü'l-'irfân: İrfan sahibi. (YED, s. 239)

sâhib-kırân: "Güçlü ve üstün hükümdar." (TDK, 2019, s. 2009) (YED, s. 239)

sâ'im: Oruçlu. (YED, s. 263)

sakâ: Su taşıyan, sucu. (YED, s. 279)

salâ: Bir kimsenin ölümünü haber vermek için yapılan duyuru. (YED, s. 286)

sâkî: İçki dolduran kimse. (YED, s. 254, 260, 280, 293)

salât: Namaz. (YED, s. 232)

salavât: Hz. Muhammed'e okunan dua. (YED, s. 268, 279)

sarrâf: Altın, para vb.nin ticaretini yapan kimse. (YED, s. 290)

sayyâd: Avcı. (YED, s. 252)

sebak: Ders. (YED, s. 222, 238, 245, 295)

sebep: Neden. (YED, s. 248)

seccâde: Namazlık. (YED, s. 282)

secde: Namaz kılarken yere kapanma. (YED, s. 222, 232, 276)

sefer: Yolculuk. (YED, s. 237, 246, 254, 256, 257, 260, 261, 275, 283, 294)

seher: Şafak sökmek üzere olan an. (YED, s. 251, 272, 280)

sel: Su taşkını. (YED, s. 253, 276)

selâm: Esenleme, merhaba. (YED, s. 288)

selâtîn: Sultanlar. (YED, s. 275)

sem': İşitme. (YED, s. 232)

semâ': Gökyüzü. (YED, s. 255)

selâmet: Güvende olma, güvenlik. (YED, s. 232, 233)

sevdâ: Aşk. (YED, s. 292)

seyir: Gezme, gezinme. (YED, s. 247)

seyrân: Gezme, gezinme. (YED, s. 228, 247, 289)

seyrân-geh: Gezme yeri, mesire. (YED, s. 247)

sıdk: Doğruluk, gerçeklik. (YED, s. 253, 290, 297)

sıfat: Birinin veya bir şeyin sahip olduğu özellik. (YED, s. 247, 293, 296)

sır: Aklın ermediği, açıklanamayan ya da çözülemeyen şey; giz. (YED, s. 229, 233, 238, 248, 253, 254, 258, 268, 274, 284, 288, 290, 291, 296)

sırât: Sırat köprüsü. (YED, s. 231)

sohbet: Konuşma, hasbihal. (YED, s. 241, 248, 255, 256, 260, 262, 268, 288)

su'âl: Soru. (YED, s. 223, 229, 232, 273)

sûfî: Mutasavvıf. (YED, s. 288)

sultân: Hükümdar. (YED, s. 225, 227, 230, 239, 247, 250, 259, 260, 261, 264, 267, 273, 275, 276, 277, 284, 287, 293, 295)

sun': Yapma. (YED, s. 283)

sücûd: Secde. (YED, s. 287)

sûr: İsrail adlı meleğin kıyamet günü çalacağı boru. (YED, s. 222, 226)

sûret: Görüntü, şekil. (YED, s. 224, 230, 232, 235, 236, 237, 240, 241, 249, 253, 265, 271, 285)

sübhân: Bütün kusurlardan arınmış. (YED, s. 226, 290)

süflî: Aşağılık. (YED, s. 229)

sünnet: Hz. Muhammet'in sözleri. (YED, s. 268, 281)

şarâp: 1. İçki. 2. İlahi aşk. (YED, s. 221, 223, 244, 272, 291, 295)

şark: Doğu. (YED, s. 270)

şart: Koşul. (YED, s. 232)

şefâ'at: Bağışlanma için yapılan aracılık. (YED, s. 268, 279)

şefî: Şefâat eden, affettirici. (YED, s. 229, 279)

şehd: Bal. (YED, s. 228, 261)

şehâdet: Şahitlik etme. (YED, s. 232)

şek: Şüphesiz, kuşku. (YED, s. 227, 231, 254)

şekl: Biçim. (YED, s. 249)

şer: Kötülük. (YED, s. 236, 238, 256, 292)

şerbet: Tatlı içecek. (YED, s. 231, 236, 238, 248, 280, 281)

şerî'at: İslam kanunu, İslam hukuku. (YED, s. 232, 233, 237, 238, 243, 255)

şerîk: Ortak. (YED, s. 273, 283)

şerh: Açıklama. (YED, s. 232, 243, 250)

şeyh: Tarikat kurucusu. (YED, s. 237, 258, 265, 277)

şeytân: İblis. (YED, s. 228, 255, 277, 278, 287)

şikâyet: Sızlanma, memnun olmama. (YED, s. 267)

şirk: Allah'a eş koşma. (YED, s. 233, 294)

şöhret: Ün. (YED, s. 294)

şu'le: 1. Alev, ateş. 2. Işık. (YED, s. 227, 243, 245, 254)

şükür: Allah'a duyulan minneti dile getirme. (YED, s. 223, 240, 244, 290, 293, 295)

ta'alluk: İlgisizlik. (YED, s. 271)

ta'n: Kınama. (YED, s. 287)

tâ'at: İbadet. (YED, s. 222, 224, 230, 232, 242, 244, 245, 254, 266, 274, 281, 287, 288)

tabakât: Tabakalar. (YED, s. 249, 270)

tabî'at: Doğası. (YED, s. 248)

tahsîl: Öğrenim. (YED, s. 292)

tahte's-serâ: Toprak altı. (YED, s. 250)

takrîr: Anlatma, anlatım. (YED, s. 254)

taleb: İstek. (YED, s. 284)

tâli: Talih. (YED, s. 245)

tâlib: Talep eden. (YED, s. 238)

tama': Açgözlülük. (YED, s. 247, 269, 285, 290)

tamâm: 1. Olması gerektiği gibi 2. Bitme, sona erme. (YED, s. 232, 233, 254, 257, 292, 296, 297)

tarîk: Yol. (YED, s. 297)

tarîkat: Allah'a ulaşma, tasavvuf yolu. (YED, s. 255)

ta'ziyet: Başsağlığı dileme. (YED, s. 247)

tecellî: Görünüm. (YED, s. 264)

tecrîd: Ayrılma, arınma. (YED, s. 240)

teferrüc: 1. Ferahlama. 2. Gezinti. (YED, s. 234, 239, 287)

tefsîr: Yorum. (YED, s. 243)

tekebbür: Büyüklenme, kibirlenme. (YED, s. 227)

tercemân: Tercüman, çevirmen. (YED, s. 271, 283)

terk: Bırakma. (YED, s. 231, 247, 254, 256, 259, 271, 275, 277, 285, 286, 296)

terkin: Silme. (YED, s. 247)

tertîp: Sıra, düzen. (YED, s. 232, 254, 281, 294)

tesbih: "Süphanallah" sözünü söyleme. (YED, s. 222, 236, 282, 288)

teslîm: Devretme. (YED, s. 221, 224, 269)

teşbîh: Benzetme. (YED, s. 260)

teşvîş: Karışıklık. (YED, s. 262, 265, 268, 281, 285)

tevbe: Yapılan bir hatadan dolayı pişmanlık hissederek bu hatayı tekrarlamamaya karar vermek. (YED, s. 266)

teveccüh: 1. Yönelme. 2. Yakınlık duyma. (YED, s. 252, 253, 265)

tevhîd: Allah'ın birliğini kabul. (YED, s. 257, 283, 293)

tezvîr: Yalan söyleme. (YED, s. 254)

tıfl: Küçük çocuk. (YED, s. 276)

ticâret: Alım satım. (YED, s. 294)

tiryak: 1. Panzehir. 2. Afyon. (YED, s. 224, 226)

tûr: Hz. Musa'ya vahiy gelen dağ, Sina Dağı. (YED, s. 249, 253)

türâb: Toprak. (YED, s. 273)

'ulûm: İlimler. (YED, s. 276)

ulvî: Yüce. (YED, s. 229)

'ummân: Okyanus. (YED, s. 227, 245, 250, 253, 274, 276, 290)

'uryân: Çıplak. (YED, s. 282, 289)

usûl: Yol, yöntem. (YED, s. 245, 247)

'uşşâk: Âşıklar. (YED, s. 260)

ümme: Bir peygamberin getirdiklerine inanıp ona tabi olanların oluşturduğu topluluk. (YED, s. 268, 270, 271, 286, 287)

vahdet: Birlik, teklik. (YED, s. 244, 257)

va'd: Söz verme. (YED, s. 225)

va'de: Zaman, ölüm zamanı. (YED, s. 230, 252)

vâh: “Yazık” anlamında söylenen bir söz. (YED, s. 290)

vakt: Zaman. (YED, s. 232, 233, 264, 272)

va’llâh: Yemin sözü. (YED, s. 222, 251, 257)

vâlih: Şaşmış kimse. (YED, s. 256)

varak: Yaprak, kitap yaprağı. (YED, s. 243, 245, 270, 290, 296)

vasyet: Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey. (YED, s. 267)

vasf: Nitelik. (YED, s. 238, 266, 289)

vâsil: Ulaşan. (YED, s. 285)

vasl: Ulaşma. (YED, s. 229)

vatan: Yurt, memleket. (YED, s. 258)

vech: 1. Yüz. 2. Yol, tarz. (YED, s. 249, 252)

vefâ: Sevgide bağlılıkta süreklilik. (YED, s. 221, 228, 234, 279, 290)

velî: Ermiş. (YED, s. 237, 243, 261, 284, 288)

veyil: Cehennemde bir çukur. (YED, s. 221)

vezir: Osmanlılarda devlet işlerinde yüksek mevkilerde bulunan kimse. (YED, s. 269)

vi’â: Kap. (YED, s. 240)

visâl: Vuslat. (YED, s. 221, 240)

vuslat: Kavuşma. (YED, s. 241, 242, 243)

vücûd: Gövde, beden. (YED, s. 227, 240, 247, 251, 273, 274, 282)

yâ: Ey. (YED, s. 229, 249)

ya’ni: “Demek ki” anlamında söz. (YED, s. 256, 275)

- yâ-sîn:** Kur'an surelerinden biri. (YED, s. 272)
- yetîm:** Babası olmayan. (YED, s. 283)
- zâhid:** Çok dindar kimse. (YED, s. 222, 252)
- zâhir:** Görünen, açık olan. (YED, s. 245, 253, 273, 287)
- zâlim:** Zulmeden kimse. (YED, s. 266)
- zamân:** Vakit. (YED, s. 248, 256, 284)
- zarar:** Kötü sonuç, hüsrân. (YED, s. 292)
- zât:** Kişi, kendi. (YED, s. 247)
- zâyi':** Kayıp, ziyan. (YED, s. 227)
- zebânî:** Günahkârları cehenneme atmakla görevli melek. (YED, s. 226)
- zehr-i kâtil:** Öldürücü zehir. (YED, s. 224)
- zemheri:** Kara kış. (YED, s. 250)
- zerre:** Çok küçük parçacık. (YED, s. 227, 236, 249, 253, 259)
- zevâl:** Yok olma. (YED, s. 223, 233, 240, 253)
- zevk:** Beğenme, hoşâ gitme sonucu oluşân haz. (YED, s. 229)
- zihin:** Bellek, akıl. (YED, s. 250)
- zikir:** Anma, sözünü etme. (YED, s. 238)
- zinâ:** Evli olmayanlar arasında yaşanan cinsel ilişki. (YED, s. 279)
- ziyâ:** Işık. (YED, s. 279)
- zulmet:** Karanlık. (YED, s. 236, 287)
- zühre:** Venüs. (YED, s. 222)
- züht:** Takva. (YED, s. 224, 230, 250, 281)

2.3.2. Farsçadan Alıntılar

âb: Su. (YED, s. 276)

ârâm: Durma, dinlenme. (YED, s. 246)

ârâyiş: Süs. (YED, s. 225)

âreste: Süslü, süslenmiş. (YED, s. 291)

arzû: İstek. (YED, s. 252, 261, 287)

âsân: Kolay. (YED, s. 229)

asâyiş: Düzen, güvenlik. (YED, s. 241)

âşinâ: Tanıdık, bildik. (YED, s. 293)

âvâre: Aylak. (YED, s. 263)

âvâz: Ses. (YED, s. 225, 235, 238, 245)

aynâ: Işığı ve görüntüyü yansıtan cam. (YED, s. 258)

âzâd: 1. Serbest bırakma. 2. Özgür. (YED, s. 229, 231, 295)

bâc: Vergi. (YED, s. 296)

bâg: Bahçe, bostan. (YED, s. 222, 228, 250, 253, 257, 277)

bahâ: Paha. (YED, s. 222, 275)

bahâne: Sahte sebep, mazeret. (YED, s. 245, 246, 271)

bahâr: Mevsim, ilkbahar. (YED, s. 228, 261, 266)

baht: Nasip, şans. (YED, s. 230)

bâl: Kanat. (YED, s. 260)

bâr: Yük. (YED, s. 238)

bâri: Hiç olmazsa. (YED, s. 240, 270, 280)

bârigâh: Yüksek dîvân, Allah'ın huzuru. (YED, s. 227)

bârû: Sur. (YED, s. 254)

bâzâr: 1. Alışveriş yeri. 2. Pazarlık. (YED, s. 231, 245, 246, 261, 262, 269, 275, 286, 288)

bâzîrgân: Tüccar. (YED, s. 222, 246)

becid: Ciddi. (YED, s. 287)

bed-nâm: Kötü şöhretli. (YED, s. 296)

bend: Bağ. (YED, s. 260)

berâber: Birlikte. (YED, s. 255, 285)

ber-dâr: Asılmış. (YED, s. 260)

bes: Yeter, kâfi. (YED, s. 249)

beter: Daha kötü, çok kötü. (YED, s. 267)

bezm: Meclis. (YED, s. 256)

bî-'aded: Sayısız. (YED, s. 294)

bî-basar: Kör. (YED, s. 257)

bî-çâre: Çaresiz, zavallı. (YED, s. 231, 255, 261, 263, 265, 268, 275, 276, 277, 279, 292, 293, 297)

bî-derd: Dertsiz. (YED, s. 248)

bi-dirîg: Esirgemeyen. (YED, s. 247)

bî-haber: Habersiz. (YED, s. 244, 275)

bî-hod: Kendinden geçmiş kimse. (YED, s. 226)

bî-karâr: Kararsız. (YED, s. 247)

bî-nazîr: Eşsiz, benzersiz. (YED, s. 252)

bî-nihâyet: Sonsuz. (YED, s. 238, 249)

bî-nişân: İzsiz, belirsiz. (YED, s. 247)

birun: Dış, dışarı. (YED, s. 254)

biryân: Kebap, yanmış. (YED, s. 226)

bişe: Orman, ağaçlık. (YED, s. 226)

bizâr: Bıkılmış. (YED, s. 271, 275)

bostân: Bağ. (YED, s. 222, 223, 250, 264, 277)

but: Put. (YED, s. 254)

bûlbûl: Güzel sesiyle bilinen küçük kuş. (YED, s. 223, 253, 260, 269, 276, 279)

bünyâd: Temel. (YED, s. 221, 240, 270)

cân: 1. Yaşamı sağlayan madde dışı varlık. 2. Dost, sevgili. (YED, s. 221, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 232, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 271, 273, 274, 275, 278, 280, 281, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 293, 295, 296)

cânân: Sevgili. (YED, s. 260)

cânâvâr: Masallarda sözü geçen yabani, yırtıcı hayvan. (YED, s. 266, 268)

câzû: Cadı. (YED, s. 261)

cevşen: Örme zırh. (YED, s. 251)

ciger: Bağır. (YED, s. 248, 251, 267, 275)

cihân: Evren, kâinat. (YED, s. 222, 223, 225, 227, 231, 232, 235, 239, 240, 243, 244, 247, 253, 275, 279, 280, 293, 297)

cû: Arama. (YED, s. 256)

cûş: Coşma. (YED, s. 264)

cüst: Arama. (YED, s. 256)

çâbük: Çabuk. (YED, s. 247)

çâk: Yırtık. (YED, s. 274)

çâre: Kurtuluş yolu, çıkar yol. (YED, s. 221, 230)

çarh: Gökyüzü, felek. (YED, s. 249)

çeng: Bir çeşit telli çalgı. (YED, s. 248)

çerâk: Kandil, meşale gibi ışık veren araç. (YED, s. 226, 243)

çeşme: Su akıtılan yapı. (YED, s. 221)

çevgân: 1. Değnek, sopa. 2. Bir tür saz. (YED, s. 239, 286)

çırâk: Bir ustanın yanında çalışarak zanaat öğrenen kimse. (YED, s. 288)

çi: "Ne" anlamında edat. (YED, s. 289)

çuvalduz: Büyük iğne. (YED, s. 282)

çün: 1. Gibi. 2. Çünkü. 3. O zaman. (YED, s. 223, 224, 227, 229, 230, 231, 238, 240, 241, 242, 245, 246, 247, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 270, 273, 274, 275, 281, 282, 283, 284, 288, 291)

çünki: Şu sebeple. (YED, s. 233, 253, 258, 290, 295)

dâg: Kızgın bir demirle vurulan damga, nişan. (YED, s. 280)

dâniş: Bilgi, irfan. (YED, s. 297)

dânişman: Bilgi sahibi, âlim. (YED, s. 224, 255, 256, 269)

dânişmend: Bilgin, âlim. (YED, s. 237)

dâr: Darağacı. (YED, s. 289)

defter: Yazı yazmak için birleştirilen kâğıt yaprakları. (YED, s. 253, 260)

dem: An, zaman. (YED, s. 223, 224, 227, 233, 238, 247, 248, 250, 251, 252, 255, 256, 259, 261, 263, 264, 270, 274, 289, 290)

dem-be-dem: Daima. (YED, s. 221, 246, 257, 266)

dergâh: Tekke, ibadet edilen yer. (YED, s. 225, 226, 256, 271, 272, 284)

dermân: İlaç, şifa. (YED, s. 226, 227, 230, 242, 246, 250, 256, 263, 267, 286, 293)

dert: Üzüntü. (YED, s. 226, 227, 230, 242, 244, 246, 248, 257, 258, 261, 263, 265, 266, 267, 276, 277, 278, 280, 282, 284, 286, 293)

deryâ: Deniz. (YED, s. 227, 238, 245, 249, 276, 277, 286)

dervîş: Tarikat mensubu. (YED, s. 237, 253, 255, 256, 258, 260, 270, 272, 277, 284, 285, 288, 291, 292)

destân: Olağanüstü olaylar ile örülü metin, anlatı. (YED, s. 223)

dîdâr: Yüz, Allah'ın cemâli. (YED, s. 226, 228, 242, 252, 257, 258, 261, 275, 277, 279, 280, 291)

dilber: Güzel. (YED, s. 260)

dil-pezîr: Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği. (YED, s. 252)

dirîgâ: Yazık, eyvahlar olsun. (YED, s. 282)

dîv: Dev. (YED, s. 231, 250)

divân: 1. Şairlerin şiirlerinin yer aldığı kitap. 2. Büyük meclis. (YED, s. 260, 289)

dîvâne: Deli. (YED, s. 267)

dîvâr: Duvar. (YED, s. 232, 237)

dost: Güvenilen kimse, yakın arkadaş. (YED, s. 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 231, 232, 233, 236, 237, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 248, 251, 253, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 271, 272, 275, 276, 278, 279, 281, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 297)

dürüst: Sözünde, davranışlarında doğru (kimse). (YED, s. 289)

düşmân: Hasım. (YED, s. 224, 228, 246, 251, 255, 258, 260, 285, 293)

düşvâr: Zor. (YED, s. 257)

efgân: Haykırma, feryat. (YED, s. 226)

eger: Şart anlamı vermek için kullanılan söz, şayet. (YED, s. 222, 223, 224, 245, 252, 254, 264, 276, 277, 280, 283, 284, 285, 290, 292)

egerçi: Gerçi. (YED, s. 249)

endîşe: Kaygı. (YED, s. 240, 245, 260, 262, 264, 288, 290, 294, 297)

eyâ: Ey. (YED, s. 281)

fagfûr: Çin imparatorlarının unvanı. (YED, s. 250)

ferman: Emir, buyruk. (YED, s. 227)

ferseng: Fersah. (YED, s. 244)

feryâd: Haykırma, figan. (YED, s. 281)

figân: Haykırma, feryat. (YED, s. 226)

gâh/geh/gehî: Ara sıra. (YED, s. 223, 231, 274)

gam-güzâr: Keder gideren. (YED, s. 269)

gedâ: Dilenci, yoksul. (YED, s. 250)

genc: Hazine. (YED, s. 225, 231, 253, 297)

ger: Eğer. (YED, s. 227, 236, 238, 242, 252, 285, 287, 288, 296, 297)

gevher: Cevher. (YED, s. 240, 246, 248, 277, 280, 290)

giryân: Ağlayan. (YED, s. 250, 267, 274)

gûr: Mezar. (YED, s. 230)

güher: Cevher. (YED, s. 224, 253)

gümân: Zan, kuşku. (YED, s. 223, 253, 254, 256, 289, 291, 292, 294)

gümrâh: Yolunu kaybetmiş. (YED, s. 235, 250)

günâh: Dinde suç kabul edilen davranış. (YED, s. 226, 230, 234, 250, 267, 268, 272, 282, 288, 290)

günâhkâr: Günah işleyen. (YED, s. 268)

gül: Güzel kokulu çiçek. (YED, s. 222, 223, 228, 236, 251, 253, 257, 265, 269, 276)

gülistân: Gül bahçesi. (YED, s. 223, 227, 253, 276, 279)

gülşen: Gül bahçesi. (YED, s. 260)

güzîde: Seçkin. (YED, s. 270)

güzîn: Seçkin. (YED, s. 296)

hâce: Efendi. (YED, s. 239)

hâç: Hristiyanlık sembolü. (YED, s. 287, 296)

hân: Sofra. (YED, s. 257)

handân: Gülen. (YED, s. 274)

ham: Olgunlaşmamış. (YED, s. 245)

hânumân: Ev bark. (YED, s. 223, 256, 259, 290)

hasta: Sağlığı yerinde olmayan. (YED, s. 280)

hem: Üstelik, bir de. (YED, s. 223, 226, 241, 246, 247, 248, 249, 250, 255, 257, 258, 274, 276, 277, 289, 290, 295)

hemân: Derhal. (YED, s. 277, 292, 293)

hemen: Derhal. (YED, s. 251)

hemîn: Hemen, her zaman. (YED, s. 229)

hemîşe: Her zaman. (YED, s. 264)

hem-râz: Sırdaş. (YED, s. 247)

henüz: 1. Az önce, yeni. 2. Daha. (YED, s. 232, 239, 258, 259)

hep: 1. Tam olarak. 2. Sürekli. (YED, s. 224, 241, 254, 258, 282, 286, 287, 292, 295)

her: Bütün, tamamı. (YED, s. 222, 223, 224, 225, 228, 229, 231, 235, 236, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 256, 259, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 271, 273, 275, 277, 278, 283, 284, 285, 287, 289, 291, 293, 294, 295, 297)

hergiz: Asla. (YED, s. 222, 223, 255, 266, 288)

hezâr: Bin. (YED, s. 280)

hezârân: Bin kez. (YED, s. 247)

hiç: Yokluk bildiren olumsuz zarf. (YED, s. 221, 222, 223, 230, 231, 236, 241, 245, 250, 254, 257, 265, 266, 268, 272, 276, 281, 283, 286, 287, 288, 289, 294, 296)

hoca: Din görevlisi. (YED, s. 269, 274, 275, 296)

hod: Kendi, bizzat, dahi. (YED, s. 231, 233, 235, 238, 243, 246, 249, 256, 273, 290)

horûs: Horoz. (YED, s. 272)

hoş: Beğenilen, güzel. (YED, s. 237, 238, 245, 249, 250, 261, 264, 268, 275, 286, 288, 293, 294)

hûb: Güzel. (YED, s. 261)

hudâvendgâr: Hükümdar. (YED, s. 258)

hûy: Mizaç. (YED, s. 288)

hümâ: Efsanevi bir kuş. (YED, s. 241)

hüner: Beceri. (YED, s. 267)

kallâş: Kalleş. (YED, s. 275)

kân: Maden yatağı, kaynak. (YED, s. 225, 290)

kâr: 1. İş. 2. Yarar. (YED, s. 238, 285)

karpuz: Bir meyve. (YED, s. 282)

kem: Fena. (YED, s. 280)

kemter: Çok değersiz. (YED, s. 244, 253)

kenâr: Bir şeyin bitiş yeri. (YED, s. 249)

kervân: Yolcu ve eşya taşıyan yük hayvanı katarı. (YED, s. 244)

key: İyi, iyice, adamakıllı. (YED, s. 232, 239, 240, 253, 257, 262, 269, 270, 280, 281, 287)

ki: Bağlaç. (YED, s. 236, 238, 239, 240, 247, 249, 252, 253, 258, 259, 265, 267, 268, 276, 278, 281, 284, 286, 288, 292)

kîn: Birine karşı öç alma isteği, garaz. (YED, s. 235, 259, 291)

kîse: Kese. (YED, s. 231)

külüng: Kazma. (YED, s. 221)

kör: Göremezlik. (YED, s. 223)

köşk: Süslü, büyük ev. (YED, s. 231)

külhân: Hamamlardaki büyük ocak. (YED, s. 260)

mâr: Yılan. (YED, s. 261)

meger: Sonradan anlaşılan bir durumu bildiren söz. (YED, s. 237, 245, 260, 265, 271, 281, 284, 288, 292)

merdân: Mertler. (YED, s. 244)

merdâne: Mertçe. (YED, s. 267)

mest: Sarhoş, kendinden geçen kimse. (YED, s. 228)

mestân: Sarhoş. (YED, s. 223)

mihmân: Misafir. (YED, s. 248)

mîşe: Meşe, orman. (YED, s. 237)

miyân: Ara. (YED, s. 249)

mugaylân: Deve dikenini. (YED, s. 252)

mûm: Yakılarak kullanılan aydınlatma aracı, şem'. (YED, s. 259)

murdâr: 1. Kirli. 2. Dini kurallara uygun olarak kesilmemiş hayvan. (YED, s. 235, 237)

murg: Kuş. (YED, s. 238)

müzd: Sevap. (YED, s. 271)

nahcîr: Av. (YED, s. 252)

nâgâh: Ansızın. (YED, s. 263)

nâ-gehân: Ansızın. (YED, s. 260)

nâ-reste: Kurtulamayan. (YED, s. 265)

nâm: Şöhret. (YED, s. 296)

namâz: Müslümanlara farz olan ibadet. (YED, s. 235, 272, 279, 282, 284)

nâz: Kendini beğendirmek amacıyla yapılan davranış. (YED, s. 238, 247, 264)

ne ... ne ...: Olumsuzluk anlamı veren tekrarlı söz, bağlaç. (YED, s. 221, 223, 227, 231, 236, 245, 246, 247, 249, 252, 287, 291, 297)

nigâr: 1. Resim, nakış. 2. Güzel sevgili. (YED, s. 243, 252, 293)

nihân: Gizli. (YED, s. 225, 243, 297)

nişân: İşaret, belirti. (YED, s. 224, 233, 249, 252, 254, 267)

niyâz: Yalvarma, yakarma. (YED, s. 238, 247)

nûş: İçme. (YED, s. 268)

nüvaht: Çalgı çalma. (YED, s. 222)

oruç: Müslümanlara farz olan ibadet. (YED, s. 282, 284)

pâdişâh: Hükümdar. (YED, s. 225, 227, 229, 238, 255, 256, 258, 264, 271, 273, 284)

pâk: Temiz. (YED, s. 288)

palâs: Yünlü giyecek. (YED, s. 278, 289)

pâre: Parça. (YED, s. 265, 275)

pâyân: Nihayet. (YED, s. 274)

pehlevân: Pehlivan. (YED, s. 239)

pençe: Yırtıcı hayvanların parmakları ve tırnakları. (YED, s. 282)

per: Kanat. (YED, s. 260)

perâkende: Ayrı, dağınık. (YED, s. 257)

perde: Bir şeyin doğruca görülmesini engelleyen şey. (YED, s. 226, 235, 245, 263, 278, 291)

perî: Doğaüstü, hayal ürünü varlık. (YED, s. 231, 250)

perîşân: Dağınık. (YED, s. 289)

perrân: Uçan, uçucu. (YED, s. 226)

pervâne: Geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek. (YED, s. 224, 242)

pervâz: Uçma. (YED, s. 221, 260)

pes: 1. O halde, öyleyse. 2. Kâfi. (YED, s. 224, 240, 248, 255, 257, 259, 266, 285)

peşîmân/peşmân: Pişman. (YED, s. 224, 258)

peygamber: Nebi. (YED, s. 270, 271, 279)

peymâne: Kadeh. (YED, s. 271)

pinhân: Gizli. (YED, s. 248, 253, 273, 289, 293)

pîr: Tarikat büyüğü. (YED, s. 263)

pîş: Ön. (YED, s. 237)

pîşe: Meslek, iş. (YED, s. 260)

pişmân: Yaptığı şeyden dolayı üzülen, nadim. (YED, s. 255)

piyâle: İçki kadehi. (YED, s. 256, 261)

pûl: Para. (YED, s. 271, 277)

püryân: Kebap. (YED, s. 267)

râz: Sır. (YED, s. 223, 244, 264, 290)

râz-dâr: Sır tutan. (YED, s. 257)

rebâb: Bir çeşit çalgı. (YED, s. 248)

renc: Ağrı, sızı. (YED, s. 226)

reng: Işığın nesnelere çarparak gözde oluşturduğu duyum. (YED, s. 238, 244, 249, 257, 274, 296)

revâ: Layık. (YED, s. 222)

revân: Giden, yürüyen. (YED, s. 241)

revende: Gidici. (YED, s. 285)

rûz: Gündüz. (YED, s. 272)

rûzigâr: 1. Zaman. 2. Yel. (YED, s. 240, 259, 266)

sâd-hezâr: Yüz bin. (YED, s. 236)

sad-hezarân: Yüz binlerce. (YED, s. 260)

sarây: Hükümdarların oturduğu büyük yapı. (YED, s. 291)

sarhoş/serhoş: Kendini bilmez durumda olan kimse. (YED, s. 226, 248)

sâz: Çalgı. (YED, s. 222, 235)

sâzkâr: Uygun. (YED, s. 222, 232)

sebük-sâl: Sebük-sâr, yeni başlı, aceleci, hafif, önemsiz ve değersiz. (YED, s. 224)

sekbân: Köpek bakıcısı. (YED, s. 277)

ser-â-ser: Baştan başa. (YED, s. 249)

serbeser: Baştan başa. (YED, s. 235)

ser-encâm: Akıbet. (YED, s. 261)

ser-gerdân: Şaşkın, sersemlemiş kimse. (YED, s. 226, 250, 274)

ser-mâye: Varlık. (YED, s. 239, 256, 285)

ser-te-ser: Baştan başa. (YED, s. 255, 282)

server: Öncü, başkan. (YED, s. 237, 244, 252, 268, 269)

sir: Tok. (YED, s. 241)

sûz: Yanma, ateş. (YED, s. 246, 282)

şâd: Sevinçli, mutlu. (YED, s. 228, 245)

şâdî: Sevinçli, mutlu, memnun. (YED, s. 227, 250)

şâh: Hükümdar. (YED, s. 251, 260, 273, 285, 287)

şâr: Şehir. (YED, s. 261, 285)

şeh: Şâh. (YED, s. 280)

şehr: Yerleşim alanı, kent. (YED, s. 247, 276, 282)

şehriyâr: Hükümdar. (YED, s. 280)

şeker: Tatlı madde. (YED, s. 222, 227, 228, 257, 261)

şekeristân: Şeker yetişen yer, şekerle kaplı yer. (YED, s. 223)

şeş: Altı. Daha önce de bi sayfada geçti (YED, s. 282)

şeştâ: Bir çeşit telli çalgı. (YED, s. 248)

şeydâ: Aşktan çıldırmış kimse, divâne. (YED, s. 248)

şikâr: Ganimet. (YED, s. 252)

şîr: 1. Aslan. 2. Cesur. (YED, s. 242)

şîrîn: Tatlı. (YED, s. 233, 255, 261)

şîve: Naz, eda. (YED, s. 252, 264)

şûride: Perişan, âşık. (YED, s. 238)

şümâr: Sayı. (YED, s. 261)

tâ: Bir şeyin başladığı veya sonlandığı noktayı abartarak anlatan söz. (YED, s. 258, 272, 273, 278, 296, 297)

tâc: Hükümdarlık göstergesi olarak takılan süslü başlık. (YED, s. 247, 276, 288, 296)

taht: Hükümdarların oturduğu koltuk. (YED, s. 228, 231, 247, 276, 289, 290, 296)

tahta: Ağaç parçası. (YED, s. 238)

târumâr: Darmadağın. (YED, s. 285)

teferrüc-gâh: Gezme yeri. (YED, s. 289)

tehî: Boş. (YED, s. 284)

ten: Beden, cilt. (YED, s. 227, 241, 245, 250, 253, 254, 264, 265, 273, 290)

teneşür: Üzerinde ölü yıkanan ayaklı tahta. (YED, s. 294)

terâzû: Ölçme aleti. (YED, s. 231, 246)

terezü: Terazî. (YED, s. 272)

tîmâr: Bakım. (YED, s. 246, 280)

tîz: 1. İnce, keskin (ses). 2. Tez, çabuk. (YED, s. 235, 242, 261, 269)

turvanda: Turfanda, yeni ortaya çıkan şey. (YED, s. 246, 259)

tüvânger: Kuvvetli. (YED, s. 294)

ümîd: Umut. (YED, s. 272)

üstâd: Üstün bilgili kimse, hoca. (YED, s. 251)

vâye: Kısmet, nasip. (YED, s. 239)

vaz: Geri, tekrar. (YED, s. 235)

vîrân: Yıkık, harap. (YED, s. 246, 253)

vîrâne: Yıkılmış yer. (YED, s. 250)

yâ ... yâ ...: İki durumdan birinin seçilmesi gereken halde kullanılan bağlaç. (YED, s. 225, 243, 254, 267)

yaban: İnsan yaşamayan ıssız yer. (YED, s. 244, 253, 259, 268, 269, 281)

yâd: Anma. (YED, s. 260)

yahûd: Veya. (YED, s. 222, 235)

yagmâ: Talan. (YED, s. 254, 260)

yâr: Sevgili, dost. (YED, s. 227, 228, 238, 246, 248, 250, 252, 253, 257, 259, 262, 263, 267, 275, 278, 280, 290)

yâran: Dostlar. (YED, s. 270, 283)

yâren: Dost. (YED, s. 259, 271, 292)

zahm: Yara. (YED, s. 286)

zâr: Ağlama, inleme. (YED, s. 225, 228, 234, 253, 262, 275, 276, 281)

zâri: Ağlama, inleme. (YED, s. 275)

zebânî: Cehennem bekçisi. (YED, s. 230, 246)

zebûn: Güçsüz, zayıf, âciz olan. (YED, s. 266, 275, 283)

zehr: Ölümcül madde. (YED, s. 261)

zihî: “Ne güzel” anlamında söz. (YED, s. 246)

zindân: Hapishane. (YED, s. 223, 227, 252, 259, 277)

zinhâr: Sakın, aman. (YED, s. 222, 243, 266)

zirâ: Çünkü. (YED, s. 237, 243, 248, 252, 258, 265, 282, 289, 290)

ziyân: Zarar. (YED, s. 222, 225, 253, 256, 294)

zûr: Kuvvet. (YED, s. 239)

2.3.3. Moğolcadan Alıntılar

çag: Zaman, devir. (YED, s. 253)

2.3.4. Rumcadan Alıntılar

badya: Su kabı. (YED, s. 280, 289)

2.3.5. Soğdcadan Alıntılar

borç: Verecek. (YED, s. 281)

2.4. İKİLEME

2.4.1. Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşan İkilemeler

baştan başa (T-T): Tamamen. (YED, s. 244)

bir bir (T-T): Birer birer. (YED, s. 254, 281)

dürlü dürlü (T-T): Çeşit çeşit, her türlü. (YED, s. 261, 264, 274)

güle güle (T-T): Gülerek. (YED, s. 291, 294)

günden güne (T-T): Gün geçtikçe, giderek. (YED, s. 238)

hâlden hâle (A-A): Şekilden şekle, değişerek. (YED, s. 256, 261)

2.4.2. Eş veya Yakın Anlamalı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler

adı sanı (T-T): Bir kimsenin kimliği. (YED, s. 263)

âfet bela (A-A): Olumsuzluk, sakıncalı durum, kaza bela. (YED, s. 261)

âh u vâh (T-A): Ah vah, ağlayıp sızlanma. (YED, s. 290)

akıl fikir (A-A): Düşünme yetisi. (YED, s. 278)

andan bundan (T-T): Belirsiz şeyleri ifade eden söz. (YED, s. 294)

ar nâmus (A-A): Utanma duygusu, iyi ahlâk. (YED, s. 263)

dîn diyânet (A-A): Din. (YED, s. 230, 287)

etüm tenüm (T-F): Vücudun her yeri. (YED, s. 227)

gam gussa (A-A): Keder, dert tasa. (YED, s. 223)

iş güç (T-T): Uğraş. (YED, s. 231)

kurt kuş (T-T): Tüm canlılar, yaratıklar. (YED, s. 241, 265)

mal davar (A-T): Servet, varlık. (YED, s. 235)

mal u mülk (A-A): Servet, varlık. (YED, s. 285)

mülk hânumân (A-F): Servet, varlık. (YED, s. 256)

mülkile mal (A-A): Servet, varlık. (YED, s. 292)

ser-mâye dükkân (F-A): Servet, varlık. (YED, s. 256)

2.4.3. Zıt Anlamalı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler

ana ata (T-T): Aile. (YED, s. 224)

'avrat oğlan (A-T): Herkes. (YED, s. 256)

bugün yarın (T-T): Pek yakında, kısa süre içinde. (YED, s. 225)

dost düşman (F-F): Herkes. (YED, s. 224, 246)

dün-gün (T-T): Gece gündüz, sürekli olarak. (YED, s. 226, 229, 236, 237, 251, 271, 275, 292)

dünyâ âhîret (A-A): Her zaman, her yerde anlamına gelen söz. (YED, s. 221, 225, 231, 243, 249, 287)

evvel-âhîr (A-A): Eninde sonunda. (YED, s. 291)

ezel ebed (A-A): Sonsuza kadar. (YED, s. 225)

gice gündüz (T-T): Her zaman, sürekli olarak. (YED, s. 269)

ile güne (T-T): Herkese. (YED, s. 269)

önden sona (T-T): Sonsuza kadar. (YED, s. 225)

saga sola (T-T): Rastgele yerlere veya kişilere. (YED, s. 235)

sagda solda (T-T): Her yerde, herkeste. (YED, s. 244)

saglu sollu (T-T): Hem sağda hem solda olan. (YED, s. 289)

suçlu suçsuz (T-T): Herkes. (YED, s. 268)

ulu kiçi (T-T): Büyük küçük herkes. (YED, s. 246, 269, 289)

yay kış (T-T): Bütün yıl boyunca. (YED, s. 266)

yazuğı müzdi (T-F): Günahı sevabı, her şeyi. (YED, s. 271)

yir gök (T-T): Her yer. (YED, s. 257, 279)

yirden göge (T-T): Her taraf. (YED, s. 270)

yiri gögi (T-T): Her yeri. (YED, s. 249)

2.5. EKSİLTME

sagır: İşitmeyen (kimse). (YED, s. 227, 257)

Hasan Eren'in etimolojisine göre bu kelime yerel ağızlarda “*saņır*” olarak da geçmektedir. “*Sağır*”ın eski ve yeni diyalektlerde “tek” anlamında kullanılan “*saņar ~ sıņar*”dan geldiğini söyleyen Eren, bu verilere göre “*sağır*”ın (< *saņır* < *saņar*) “tek kulaklı” yani “sağır” anlamına gelen “*saņır kulaklı*” (< *saņar kulaklı* < *saņar kulaklığ*) adından geldiğini belirtirken bu adın doğal bir *elips (ellipse)* sonunda Türkçede “*sağır*” (< *saņır*) biçimini aldığını açıklar (Eren, 2020, s. 440-441).

SONUÇ

İletişim ihtiyacı, insanın yaşamının devamlılığını sağlayabilmesi için karşılaması gereken fiziksel ihtiyaçları kadar önemlidir. İnsanlar arasında bu iletişimi sağlayan unsur ise dildir. Dil, içinde bulunan zaman ve yaşamdan bağımsız bir unsur değildir; içinde bulunulan zamanın ve yaşamın şartlarına uyum sağlamak zorundadır. Dilin yaşamın bu değişkenlerine cevap verecek nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde dil, temel işlevi olan iletişimi sağlayamayacaktır.

Dile işlevlik kazandıran söz yapım yolları bir dil ihtiyacıdır. Çünkü zaman ve yaşam şartları değiştikçe insanların ihtiyaçları da değişmektedir; insanlar yeni olayları, durumları, kavramları karşılamak için yeni kelimelere gereksinim duymaktadır. Söz yapımı işte bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Yeni sözcük oluşturma dilin işlev kullanımı ile doğru orantılıdır. Yeni sözcük oluşturmak içinse birçok yol kullanılmaktadır. Bu yollar dillerin yapısına göre farklılık göstermektedir.

Türkçe eklemeli bir dildir fakat bu söz yapımı sadece eklemekten ibaret demek değildir. Türkçe üzerine alan yazınında var olan söz yapımı çalışmalarının ekleme odaklı olmasından ötürü diğer söz yapım yollarının varlığı ayrıntılı bir şekilde araştırılmadığı için Türkçe üzerine yapılan bu çalışmaların kapsamlarının yetersiz kalması düşüncesinden yola çıkarak yaptığımız bu çalışmada amaç, Türkçenin tarihî dönemlerinde ekleme dışında diğer söz yapım yollarının da bulunduğunu ispat ederek sözcük bilimi, köken bilimi, sözlükçülük alanlarına katkı sağlayıp alan araştırmalarına farklı bir bakış açısı ve zenginlik kazandırmaktır.

Bu çalışmada Yunus Emre Divanı'nı ele almamızın başlıca sebepleri divanın hacimli olup bol malzeme sunması, 13. yüzyılın Eski Anadolu Türkçesinin en güzel örneklerini içermesi ve Yunus Emre'nin kullandığı dilin halk diline olan yakınlığıydı. Yunus Emre'nin konuşma diline yakın bir edebi dil kullanması sebebiyle divanda tespit edilen bulguların o dönem kullanılan dil için fikir vermesi bakımından oldukça önemliydi.

Yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda Yunus Emre Divanı'nda beş farklı söz yapım yolunun varlığı tespit edilmiştir. Bunlar ekleme, birleştirme, alıntı, ikileme ve eksiltmedir.

Söz Yapım Yolu	Madde Başı Söz Sayısı
Ekleme	435
Birleştirme	545
Alıntı	1013
İkileme	43
Eksiltme	1

Ekleme ile söz yapımında isimden isim yapma ekleri, isimden fiil yapma ekleri, fiilden isim yapma ekleri ve fiilden fiil yapma ekleri kullanılmıştır. Yapım eklerinin yanı sıra fiilimsi ve çekim ekinin kalıplaşması ile karşılaşmıştır. Bu ekler de zamanla kalıplaşarak yeni sözcük türetiminde rol oynamıştır.

Ekleme	Madde Başı Söz Sayısı
İsimden İsim Yapma Ekleri	158
İsimden Fiil Yapma Ekleri	47
Fiilden İsim Yapma Ekleri	81
Fiilden Fiil Yapma Ekleri	149

Birleştirme ile söz yapımında bulgular isim yapımı ve fiil yapımı olarak sınıflandırılmıştır. Sıklıkla fiil yapımı ile karşılaşılmaktadır. Fiil yapımında ise büyük ölçüde et-, ol-, kıl-, eyle- yardımcı fiilleri kullanılmıştır. Yardımcı fiil olmadan oluşturulan birleştirmeler dışında anlamca kaynaşarak oluşan birleştirme örnekleri ile de karşılaşılmıştır.

Birleştirme	Madde Başı Söz Sayısı
İsim Yapımı	60
Fiil Yapımı	485

Alıntıda ise yalnızca isimler değil diğer sözcük türlerinin de alıntılı olduğu görülmektedir. Sözcük alıntıları çeşitli etkileşimler sonucu ortaya çıkan bir sonuçtur. Etkileşimin yoğunluğu ile sözcük alıntılama doğru orantılıdır. En fazla alıntı yapılan dil Arapça olmuştur. Farsçadan da yapılan birçok alıntı tespit edilmiştir. Sayılı örnekte olsa da Moğolca, Rumca ve Soğdca'dan da alıntı yapılmıştır.

Alıntı	Madde Başı Söz Sayısı
Arapça	694
Farsça	316
Moğolca	1
Rumca	1
Soğdca	1

İkilemeler metinde hem anlam pekiştirme amacıyla kullanılmakta hem de kalıplaşarak yeni bir anlamı karşılayarak sözcük türetiminde de rol oynamıştır. Çalışmada ikilemeler ile de söz yapımının epey örneği ortaya çıkarılmıştır.

İkileme	Madde Başı Söz Sayısı
Aynı sözcüğün tekrarı ile oluşanlar	6
Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşanlar	16
Zıt anlamlı sözcüklerden oluşanlar	21

Eksiltme ile söz yapımında ise yalnızca bir örnek tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda 13. yüzyıl Türkçesinde sözcük türetiminin yalnızca ekleme ile değil, birçok farklı yol ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu da Eski Anadolu Türkçesinin dolayısıyla Türkçenin zenginliğini ortaya koymaktadır.

Sözcük türetimi dil konuşurlarının ihtiyaçlarından doğmaktadır. Dilde türetilen sözcüklerin çokluğu o dilin kullanımının yaygınlığını ve yaşayan bir dil olduğunu göstermektedir. Bu anlamda Türkçenin bol konuşurlu canlı bir dil olduğu düşünülmelidir.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (1979). *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Agakay, M. A. (1943). *Kelime Yapı Yolları*. İstanbul: Cumhuriyet Basımevi.
- Akalın, Ş. H. (2014). "Türkçede Söz Yapımı Yolları ve Sözlükselleşme". *XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildirileri*. (s. 831-841). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Akalın, Ş. H. vd. (2013). *Türk Dili I* (2. bs.). Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Alibekiroğlu, S. (2019). *Türkçede Sözcük Yapımı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Atalay, B. (1946). *Türkçe'de Kelime Yapma Yolları*. İstanbul: İbrahim Horoz Basımevi.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri* (10. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fillimsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2021). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cevat, A. (1933). *Türkçede Kelime Teşkili Birinci Kitap*. Ankara: Başvekâlet Müdevvenat Matbaası.
- Cevat, A. (1933). *Türkçede Kelime Teşkili İkinci Kitap*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-13th Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.

- Demir, N., Yılmaz, E. (2016). *Türk Dili El Kitabı* (8. bs.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Demir, N., Yılmaz E. (2018). *Türkçe Biçim Bilgisi*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Dizdaroğlu, H. (1962). *Türkçede Sözcük Yapma Yolları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eker, S. (2023). *Çağdaş Türk Dili* (14. bs.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2015). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (15. bs.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon I-II*. Wiesbaden: Turcologica 9.
- Eren, H. (2020). *Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Haz. Akalın, Ş. H. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Erkman Akerson, F. (2016). *Türkçe Örneklerle Dile Genel Bir Bakış*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri* (5. bs.). (M. Akalın, Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2008). *Yunus Emre ve Tasavvuf*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2011). *Yunus Emre Hayatı, Sanatı, Şiirleri*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2015). *Yunus Emre*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2021). *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2020). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* (5. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme* (2. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri* (2. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Johanson, L. (2007). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*. (N. Demir, Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaman, A. (2022). *Eski Türkçede İkilemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kâşgarlı Mahmud (2020). *Dîvânu Lugâti't-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)*. Haz. Ercilasun A. B., Akkoyunlu Z. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü* (2. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1994). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları* (3. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* (6. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kubbealtı Lugatı, <https://lugatim.com> 10.04.2022 tarihinde erişildi.

- Mahmûd el-Kâşgarî (2019). *Dîvânu Lugâti't-Turk*. (M. S. Kaçalın, Çev.). Haz. Ölmez M. İstanbul: Kabalıcı Yayıncılık.
- Nişanyan Sözlük, <https://www.nisanyansozluk.com> 10.04.2022 tarihinde erişildi.
- Özel, S. (1977). *Sözcük Türetme ve Bileştirme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özsoy, A. S., Balcı, A., Turan, Ü. D. (2018). *Genel Dilbilim I*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sarı, İ. (2013). "Dil Etkileşimi Bağlamında Ses-Anlam Eşlemesi ve Türkçedeki Örnekleri". *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, C.1. (s. 1-27).
- Sarı, İ. (2015). *Türkçede Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sertkaya, O. F. (2007). "Direk Kelimesinin Kökeni Üzerine Düşünceler". *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. XCIII, S. 662, (s. 113-119).
- Tanyeri, M. A. (1996). *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Tatçı, M. (2020). *Yûnus Emre Dîvânı* (5. bs.). İstanbul: H Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü I A-B* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü II C-D* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü III E-İ* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü IV K-N* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü V O-T* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü VI U-Z* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü VII Ekler* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Tarama Sözlüğü VIII Dizin* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkçe Sözlük* (11. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I A-B* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü II C-D* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü III E-H* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü IV I-N* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü V O-T* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2019). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VI U-Z-Ekler* (4. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2023). *Yeni Tarama Sözlüğü* (5. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2020). *Orhon Yazıtları* (6. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2022). *Orhon Türkçesi Grameri* (2. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2023). *Makaleler III: Çağdaş Türk Dilleri*. Haz. Yılmaz E., Demir N. (E-kitap). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T., Ölmez, M. (2014). *Türk Dilleri -Giriş-*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 1. Cilt A-B* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 2. Cilt C-E* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 3. Cilt F-J* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 4. Cilt K-L* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 5. Cilt M-P* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 6. Cilt R-Ş* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2021). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati 7. Cilt T-Z* (2. bs.). Ed. Yılmaz, E., Demir, N. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 17/05/2024	
Tez Başlığı: Yunus Emre Divanı'nda Söz Yapımı	
Yukarıda başlığı verilen tezin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 220 sayfalık kısmına ilişkin, 15/05/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %6'dır.	
Uygulanan filtrelemeler*:	
1. ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç	
2. ☒ Kaynakça hariç	
3. ☒ Alıntılar hariç	
4. ☐ Alıntılar dâhil	
5. ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Ecem POLAT	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Ecem POLAT
	Öğrenci No	N20131238
	Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Türk Dili

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN

*Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15	Revizyon No Rev. No.	02
	Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

**TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE**

Date: 17/05/2024

Thesis Title (In English): Word Formation in Yunus Emre's Diwan

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 15/05/2024 for the total of 220 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 6%.

Filtering options applied**:

- Approval and Declaration sections excluded
- References cited excluded
- Quotes excluded
- Quotes included
- Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

Kindly submitted for the necessary actions.

Ecem POLAT

Student Information	Name-Surname	Ecem POLAT
	Student Number	N20131238
	Department	Turkish Language and Literature
	Programme	Turkish Language

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN

**As mentioned in the second part [article (4)/3] of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding reference, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2. ETİK KURUL / KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 17/05/2024	
Tez Başlığı (Türkçe): Yunus Emre Divanı'nda Söz Yapımı	
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir. 4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir. 5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir. 	
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Ecem POLAT	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Ecem POLAT
	Öğrenci No	N20131238
	Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Türk Dili

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu <i>Form No.</i>	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi <i>Date of Pub.</i>	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No <i>Rev. No.</i>	02
		Revizyon Tarihi <i>Rev.Date</i>	25.01.2024

HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE	
Date: 17/05/2024	
Thesis Title (In English): Word Formation in Yunus Emre's Diwan	
My thesis work with the title given above:	
<ol style="list-style-type: none"> Does not perform experimentation on people or animals. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.). Does not involve any interference of the body's integrity. Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview. Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions. 	
I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.	
I respectfully submit this for approval.	
Ecem POLAT	

Student Information	Name-Surname	Ecem POLAT
	Student Number	N20131238
	Department	Turkish Language and Literature
	Programme	Turkish Language

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN